

KOVÁCSNÉ BAKOSI ÉVA

A gyakorlatvezetés módszertani kézikönyve

DEBRECENI EGYETEM
TANÁRKÉPZÉSI KÖZPONT

**A gyakorlatvezetés módszertani kézikönyve
Az óvodai gyakorlati képzés korszerűsítése**

KÉSZÍTETTE:
KOVÁCSNÉ BAKOSI ÉVA

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:
BUJDOSÓNÉ PAPP ANDREA, FAZEKAS JÁNOSNÉ, LENKEY-TÓTH
PÉTER, OLVASZTÓNÉ BALOGH ZSUZSANNA, PÁLFI SÁNDOR,
TAMÁSINÉ DSUPIN BORBÁLA, VARGÁNÉ NAGY ANIKÓ

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2015

Szaktárnet-könyvek 25.

Sorozatszerkesztő:

Maticsák Sándor

Készült

a SZAKTÁRNET (TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0009)
pályázat keretében

Lektorálta:

Kissné Korbuly Katalin

Technikai szerkesztő:

Tóth Anikó Nikolett

Borítóterv:

Nagy Tünde

ISBN 978 963 473 863 3

© A szerzők

© Debreceni Egyetemi Kiadó – Debrecen University Press,
beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is.

Kiadta a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
www.dupress.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Készült a Kapitális Nyomdában, 2015-ben.

Tartalom

Bevezetés	5
A gyakorlat képzésmódszertani kézikönyvének célja.....	5
Előzmények.....	5
1. Módszertan a gyakorlati feladatok teljesítéséhez	9
2. Képzésmódszertani fejezetek	15
2.1. A képzés résztvevői.....	15
2.1.1. A képzés szakfelelőse.....	15
2.1.2. A gyakorlati képzés koordinátora.....	15
2.1.3. A gyakorlatvezető oktató.....	16
2.1.4. A módszertant oktató.....	17
2.1.5. A gyakorló óvodai gyakorlatvezető óvodapedagógus.....	18
2.1.6. A külső összefüggő szakmai gyakorlatot vezető óvodapedagógus.....	21
2.2. Kapcsolatok és kompetenciák a gyakorlatok során.....	22
2.3. A hallgató, mint tanuló, fejlődő személyiség.....	26
2.4. A gyakorlati képzés követelményrendszere.....	30
2.5. Az óvodapedagógus hallgatók kompetencia térképe.....	32
2.6. A gyakorlati képzés szakaszai.....	33
2.7. Az óvodai gyakorlatvezetés elvei.....	37
2.8. Az óvodai gyakorlatvezetés módszerei.....	42
2.8.1. A gyakorlatvezető óvodapedagógus feladatai és alkalmazott módszerei.....	43
2.8.1.1. A megfigyelés módszere.....	46
2.8.1.2. A példa, a minta, a modellnyújtás módszere.....	47
2.8.1.3. Megbeszélés.....	48
2.8.1.4. Gyakorlásvezetés.....	49
2.8.1.5. Elemzés, értékelés a gyakorlati képzés folyamatában.....	49

3. Megfigyelési, elemzési szempontok tantárgyi tárgykörökhöz.....	69
Óvodapedagógia (<i>Pálfi Sándor</i>)	71
A „JÁTÉK” tevékenység szervezéséhez, támogatásához ajánlott megfigyelési szempontok (<i>Kovácsné Bakosi Éva</i>)	79
Óvodás gyermek, az óvodapedagógus és az óvodapedagógus jelölt tevékenységének, személyiségének pszichológiai szempontú megfigyelése, értékelése (<i>Szilágyi Barna</i>).....	85
A gyakorlati képzésben alkalmazott zenei tevékenység megfigyelési, elemzési, értékelési szempontjai (<i>Tamásiné Dsupin Borbála</i>).....	97
A „Mese-vers” tevékenység szervezéséhez, vezetéséhez ajánlott megfigyelési szempontok (<i>Bujdosóné Papp Andrea</i>).....	103
Megfigyelési, elemzési, értékelési szempontok a külső világ tevékeny megismeréséhez (<i>Vargáné Nagy Anikó</i>)	111
Szempontok a gyakorlati munka elemzéséhez, értékeléséhez a külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal nevelési területhez (<i>Olvasztóné Balogh Zsuzsa</i>).....	117
A testnevelés módszertan szempontjai (<i>Fazekas Jánosné</i>)	123
Megfigyelési szempontok az óvodai vizuális módszertanhoz (<i>Lenkey-Tóth Péter</i>)	129
Felhasznált irodalom	135

Bevezetés

A gyakorlat képzésmódszertani kézikönyvének célja

Az óvodai gyakorlat képzésmódszertani kézikönyvének elkészítésével célunk a tudatos és színvonalas hivatásra való felkészítés segítése. A képzésvezetés módszertani ismeretei, valamint a tematikusan összeállított szempont-, illetve feladatsorok támogató segédanyagául szolgálnak a gyakorlati képzés feladatait ellátó szakembereknek: a gyakorlatvezető óvodapedagógusoknak, a gyakorlatvezető oktatóknak, továbbá a módszertanos oktatóknak.

A képzésmódszertan hozzájárul a képzési követelmények egységes értelmezéséhez és érvényesítéséhez mind a gyakorló, mind pedig a gyakorlati képzést segítő területi óvodákban, miáltal a gyakorlati képzésben résztvevők között harmonikus együttműködés jön létre.

A képzésmódszertan foglalkozik a „tanuló” hallgatóval, a vele szemben támasztott követelményekkel, a kialakítandó kompetenciákkal, a gyakorlati képzés egymásra épülő rendjével. Leírjuk a gyakorlatvezetés legfontosabb elveit. Bemutatjuk a képzésben közreműködőket, kapcsolatukat. Felvázoljuk a gyakorlatvezető óvodapedagógus feladatprofilját, tulajdonságprofilját, személyes, társas és módszertani kompetenciáit. Érintjük a gyakorlatvezetés technikáit, majd végül a rendszert alkotó megfigyelési és elemzési szempontsor zárja a kézikönyvet. Jelen módszertani kézikönyv az óvodai gyakorlatvezetés első elméleti segédanyaga, s mint ilyen a részletek további kifejtésére, tematikai bővítésére szorul.

Előzmények

Az óvodapedagógus szak a Bolognai rendszerre történő áttérést követően BA alapképzési szakként került a képzési listára. A képzés minőségi fejlődését segítette a HEFOP pályázat, mely első körben a tanterv fejlesztését célozta meg, majd a képzési tartalom fejlesztését támogatta a pályázat.

A 2012-es párhuzamos szakakkreditáció feltárta a szak erősségeit, fejlesztendő területeit. Az önértékelés és a külső audit arra adott ösztönzést, hogy határozzuk meg a fejlődés lehetséges irányait, feladatait.

A gyakorlati képzés folyamatos fejlődését biztosítja az évenként ismétlődő önértékelés, mely a hallgatóktól, a gyakorlóléhelyekről, az okta-

tóktól szerzett információk elemzésén alapul. Így került sor a gyakorlati képzés szervezeti kereteinek újragondolására, módosítására, a gyakorlati feladatrendszer struktúrájának megváltoztatására, az Óvodapedagógiai szakmai Kabinet javaslatára a Módszertani Albizottság létrehozására, majd a Gyakorlati képzés Tanácskozó Testületének megalakítására.

Az óvodai gyakorlati képzés korszerűsítésének alapkérdéseit, területeit az alábbiakban határoztuk meg:

A képzés megújításának koncepciója:

- Újraértelmezett, ill. új elvek a gyakorlati képzésben
 - Fókuszálás a köznevelés igényeire (hátrányos helyzet mérséklése, differenciált fejlesztés, személyes bánásmód, elfogadás, befogadás, integrált nevelés, együttnevelés a családdal, család támogatása, segítése, tehetséggondozás, 3 évtől kötelező óvoda, kompetencia alapú nevelés, fejlesztés). Az elv nem új keletű, viszont a köznevelési igények folyamatos változása miatt indokolt az egymásra hangolódás megtétele, a köznevelés és a képzés szinkronitásának biztosítása. Ezért mind az elméleti, mind a gyakorlati képzésben új elemek beépítését kell megoldani.
 - Az együttműködés partneri (személyes és intézményes) kiterjesztése. Az együttműködés, interaktív kommunikáció további erősítése. Kapcsolati terek intenzívebb bevonása: szakszolgálat. Partnerekkel való együttműködés új példáinak beillesztése a gyakorlati képzésbe. A köznevelési törvénynek való megfelelés feltétlen kívánalma az együttműködések kölcsönösségének, a támogató, bevonó jellegnek az érvényesítése. Ezért szükséges a család tényleges bevonása, illetve a család aktív együttműködése a gyermek intézményes nevelésében, továbbá a család támogatása a családi nevelésben. Több gyakorlati tapasztalathoz kell juttatni a hallgatókat a megelőző és a következő intézményekkel, továbbá a szakszolgálattal való kapcsolattartáshoz.
 - Kompetencia elemek (ismeret, képesség, attitűd, illetve a nyolc kulcskompetencia) fejlesztési egyensúlyának érvényesítése a tervezés és a gyakorlat szintjén egyaránt.
 - A szervezettség alárendelése a képzési célnak (csoportok kialakítása az egyéni és csoportos gyakorlathoz, új szervezeti formák ke-

- resése: gyakorló hét külső, területi óvodában, kutató hét – projekt team munka).
- A hagyományos és korszerű módszerek, technikák differenciált és adekvát alkalmazása (mentalizáció, szupervízió, mediáció, reflektív módszerek, portfólió, a blog, mint tanulási napló és mint értékelési tér stb.).
 - Pedagógiai élménytapsztatlat széles mintájának biztosítása (bemutatók szervezése, óvodai rendezvények szervezése, azokon aktív részvétel, sokszínű, tudatos mintaadás a folyamatos pedagógiai munka során). Az élményeken alapuló „rácsodálkozó” vagy „aha” vagy „mentális” élmények a pályaszocializáció legfontosabb eszközei.
 - A pályaszocializációban a motiváció erősítése, növelése (kihívást jelentő, de teljesíthető feladatok, folyamatos objektív értékelés, önbizalom és önállóság fokozatos növelése) biztatással és reális követeléssel.
- Változások a képzési keretekben
- A gyakorlati képzés tartalma – a köznevelés igényei szerinti változások (pl. integrációs helyzetek és kezelésük, az inklúzió gyakorlata, a pedagógus, mint facilitátor, reflektivitás, frusztrációs tolerancia növelése, a pedagógus, mint mediátor stb.)
 - A képzésben résztvevők együttműködési formáinak és kompetenciáinak leírása a hagyományos és új működési terekben
 - Gyakorlatvezető óvodapedagógus
 - Gyakorlatvezető oktató
 - Módszertant oktató
 - Területi óvodai intézmény gyakorlatvezetője
 - Területi óvodai intézmény vezető óvodapedagógusa
 - Egyéb intézmény szakembere
 - A szak képzésvezetője
 - A szak gyakorlati képzésének koordinátora
 - Gyakorló óvoda – területi óvodák – egyéb intézmények feladatmegosztása
 - A képzés szervezeti formái (a szervezeti formák leírása, megjelenésük a képzési folyamatban)

- Változások a képzés szervezésében
 - Gyakorlathoz rendelt tanórák tömbösítése
 - Szervezeti formák bővítése:
 - Egyéni gyakorlat
 - Csoportos hospitálás
 - Csoportos gyakorlat
 - Párhuzamos csoportbontás önálló csoportmunkára
 - Csoportmunka azonos feladattal
 - Csoportok összedolgozása egyéni feladatvégzés után
 - Csoportlétszámok újra szabályozása (intervallum: 5–13 fő) – a gyakorlat jellegétől és céljától függően.

Régi kívánalom az óvodai gyakorlati képzés módszertani kérdéseinek írásbeli összefoglalása. E pályázat keretében ehhez a munkához kezdtünk hozzá. Először tanulmányoztuk a jelenlegi gyakorlati képzés tartalmi követelményeit, szervezeti rendjét, koherenciáját, megfelelését a köznevelés jelenlegi igényeinek. Ezek alapján kialakítottuk a képzés megújításának koncepcióját, melyet az előzőekben ismertettünk. Ehhez határoztuk meg a módszertan főbb tartalmi kérdéseit, kialakítottuk szerkezeti rendjét, s kidolgoztunk néhány kiemelt témát.

Módszertan a gyakorlati feladatok teljesítéséhez

A módszertan a gyakorlati képzés feladatait veszi alapul, melyek a következők:

- a hallgatók hivatástudatának, a szakmai felelősségének megalapozása és kialakítása;
- pedagógiai képességek és készségek fejlesztése;
- a szaktudományos és művészeti ismeretek gyakorlati tevékenységbe való beépítése;
- a gyermekek személyiségfejlődésének követése, gyermek centrikus szemléletmód formálása;
- az óvoda életének megismerése, nevelői feladatok gyakorlása;
- az óvodai élet szokásainak, az adott óvodai csoport szokásainak, napirendjének, heti rendjének megismerése, alakítása;
- a gyermeki tevékenységek élményszerű tervezése, szervezése, ellenőrzése, értékelése;
- kapcsolat kialakítása az óvoda dolgozóival, fenntartókkal, társintézményekkel;
- kapcsolatok építése a családokkal, a szülőkkel;
- önismeret, önértékelési képesség, sikerorientált beállítódás alakítása.

A módszertan tekintettel van arra a kompetencia listára is, amely egy kutatásban a munkaadók által preferált kompetenciákat tartalmazza.¹ Ez a lista alkalmas a hallgatókkal való foglalkozáshoz szükséges kompetenciák listázására, ugyanakkor alkalmas a hallgatók fejlesztendő kompetenciáinak áttekintésére is (lásd 1. táblázat).

¹ Az európai gyakorlathoz illeszkedő munkaerő-piaci készségigény-felmérés a magyar oktatás-képzés fejlesztése szolgálatában. Készült az Oktatási Minisztérium megbízásából, 2001. november. Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Vezetéstudományi Tanszék. (Készült a Tempus Közalapítvány támogatásával.)

A munkaadók által megkívánt kompetenciák listája

Kulcskompetenciák:	Munkakompetencia:	Vezetői kompetencia:
– kommunikáció,	– rugalmasság,	– vezetés,
– számszerűsítési készség,	– kreativitás,	– más emberek motiválása,
– csoportmunka,	– önálló döntéshozatal,	– hibából való tanulás,
– problémamegoldó	– idegen nyelv ismerete,	– kapcsolattartás, kapcsolatépítés,
képesség,	– magabiztosság,	– más emberekre való
– a tanulás és teljesítmény	– kritikus szemlélet,	hatás,
fejlesztése.	– lehetőségek feltárása,	– döntéshozatal,
	– felelősségtudat,	– az eredményekre és
	– cselekvőképesség.	folyamatokra történő
		fókuszálás,
		– stratégia-előállítás,
		– etikus hozzáállás

1. táblázat

Ezek figyelembe vételével a **módszertan főbb tárgykörei:**

A hallgató gyakorlati feladatra történő felkészülésének segítése.

Szakirodalom tanulmányozása.

A tantermi forrásanyag felhasználása a gyakorlaton az elmélet-gyakorlat párhuzamának elmélyítésére, továbbá a gyakorlati feladatok megértése, a változatos gyakorlati példák megismerése érdekében célzott szakirodalom feldolgozása az egyéni és csoportos gyakorlatra történő felkészülés során.

Megfigyelési szempont értelmezése, tanulmányozása.

A hallgatók megfigyelési szempontok alapján gyűjtenek tényeket mind az egyéni, mind pedig a csoportos óvodai gyakorlat során. A megfigyelési szempontok illeszkednek a tantervi stúdiumokhoz. A megfigyelési szempontok időrend szerinti belépése a képzésbe vagy párhuzamos vagy tantárgyi követő formában történik. Az első megfigyeléseket a szaktanár segítségével végzik a hallgatók. Az ő közreműködésével értelmezik, tanulmányozzák a megfigyelési szempontokat, s beszélnek meg a megfigyelés tapasztalatait. Az adott tantárgyat követő félévekben már csak kevés időráfordítás szükséges a szempontok megértésének ellenőrzésére. A

megfigyelések köre folyamatosan bővül. A megfigyelések kiterjednek a gyermekekre, az óvodapedagógus(ok)ra, a gyakorló hallgatóra, az intézmény működésére. Ehhez az óvodai megfigyelésekhez az egyes tantárgyak oktatói megfigyelési szempontokat dolgoznak ki, melyek hozzájárulnak az elmélet-gyakorlat szoros kapcsolatának értelmezéséhez, a gyermekek mélyebb és tudatosabb megismeréséhez, az óvodapedagógusi hivatással való azonosulás elmélyítéséhez.

Gyakorlati feladat tanulmányozása, értelmezése, elemzése.

Az óvodai gyakorlat feladatrendszerét, szervezeti formáit a Tanterv gyakorlati képzésre vonatkozó melléklete tartalmazza, melyet a hallgató segédanyagként is használva elérhet a kar honlapjáról. A gyakorlati feladatokat a félév elején a gyakorlatvezető oktató és a gyakorlatvezető óvodapedagógus közreműködésével közösen értelmezik, beszélnek meg tanórai, majd egyéni konzultációs keretekben.

Az intézmény, gyermekek, gyermekcsoport jellemzőinek megismerése.

Dokumentumelemzések, dokumentumok tanulmányozása, korábbi megfigyelések tanulmányozása, interjú készítés segítségével jutnak el, illetve szerzik meg a hallgatók a szükséges információkat.

Írásbeli felkészülés

Az írásbeli felkészülés vonatkozik mind a gyakorlatvezető óvodapedagógusra, mind az óvodapedagógus jelöltre. A gyakorlatvezető óvodapedagógus írásban készült felbemutatóira, a megbeszélési órákra, ahol a következő hétre készülnek fel közösen a hallgatókkal. A jelölt amellet, hogy gyakorlati naplóját a megadott szempontok figyelembe vételével, folyamatosan, írásos formában vezeti, írásban készül a záró napjára nevelési tervvel és vázlatokkal.

Szakmai és egyéb eszközök tervezése, elkészítése

Valamennyi hallgató feladatelemzésének része annak meghatározása, hogy milyen szakmai és egyéb eszközökre van szüksége, s ezen eszközök közül mi az, ami készen kapható, mi az, amit meg kell munkálnia, alakítania szükséges, s mi az, amit el kell készítenie. A szakmai és esztétikai igényeknek, igényességnek való mind jobb megfelelés érdekében a hall-

gató konzultál a gyakorlatvezető óvodapedagógussal és a vizuális nevelés módszertanát oktató tanárral.

Felkészülés az elemzésre, önelemzésre

A felkészülés kiinduló pontja az elemzési, önelemzési szempontok áttekintése, tanulmányozása, majd szükség szerint a vonatkozó tananyag, illetve szakirodalom ismereteinek felidézése. Vannak olyan szempontok, amelyekre az elemzést megelőzően nemcsak hogy lehet, hanem kifejezetten megelőzően szükséges adatokat gyűjteni (pl. gyermekek előző tevékenységei, a tevékenységvégzés hogyanja, gyermekek közötti kapcsolatok, szokások jellemzői).

Együttműködések módszertana

Az együttműködések módszertana átfogja mindazok körében létesülő, illetve létesített kapcsolatot, akik a gyakorlati képzésben közreműködnek.

Az együttműködést elemezhetjük úgy, mint valamennyi képzésrésztvevő egymással való kapcsolatát, kapcsolatuk kereteit, tartalmát, együttműködésük formáit. Értelmezhetjük úgy, mint módszertani megoldások a hallgató részére a mind sikeresebb együttműködés érdekében. Annak áttekintése, hogy a mester és tanítvány együttműködés hogyan jöhet létre, a működés közben milyen problémák, esetleges konfliktusok léphetnek fel, azokat hogyan ajánlatos kezelni. Le kell írni, hogy a majdani munkatársi együttműködést, kapcsolatot megelőző képzési folyamatban gyakorolható együttműködéshez milyen személyes tulajdonságok, attitűd szükséges. A kompetencia határok tisztázására is a téma része. Kik érintettek az együttműködésben?

- együttműködés a gyakorlatvezető óvodapedagógussal;
- együttműködés az óvoda munkatársaival;
- együttműködés kapcsolódó intézményekkel, speciális szakemberekkel;
- találkozás, kapcsolatfelvétel, konzultáció a szülőkkel.

Pedagógiai tapasztalatszerzés módszertana

Mintaadás, modellnyújtás

Az óvodai gyakorlati képzésben a vezető módszerek között foglal helyet a mintaadás, modellnyújtás. A gyakorlati képzés módszertanában

kiemelt mintaadóként kezeljük a gyakorlatvezető óvodapedagógust, később, a pályára való felkészítés befejező szakaszában a területi óvoda gyakorlatvezető óvodapedagógusát. A gyakorlatvezető óvodapedagógus mintája, példája formálja, alakítja a jelölt pályaképét, aki mintákat épít be saját pedagógiai tevékenységébe és látásmódjába, így egész személyiségébe.

A hallgató pedagógiai gyakorlata

A pedagógiai gyakorlat átfogja az óvodai nevelés valamennyi részterületének megismerését, a kezdeti segítséggel történő gyakorlás után a mind nagyobb önállósággal végzett nevelőmunkát. E tevékenység az alábbiakra terjed ki:

- Kapcsolatteremtés a gyermekekkel, felnőttekkel
- Nevelőmunka részfeladatai, a szükséges képességek és attitűdök aktivizálása
- Az önálló pedagógiai tevékenység útja (érzékenyítés, alapozás, kialakítás, elmélyítés)

Feladat megbeszélések

A feladat megbeszélések az alábbi módszertani kérdéseket érintik: a feladat megbeszélés menete, a feladat megbeszélésekhez alkalmazható módszerek, hogyan kell felkészülnie a feladat megbeszélésre a pedagógusnak és hogyan kell felkészülnie a hallgatónak, miben nyilvánul meg a feladat megbeszélése során a gyakorlatvezető óvodapedagógus és hallgató aktivitása).

A feladat megbeszélés színterei: gyakorló óvoda, tantermi óra, területi, külső óvoda.

Feladatértékelő, elemző megbeszélések

A feladat értékelő, elemző megbeszélések szakmai, módszertani kérdései kiterjednek azok szervezeti formáinak meghatározására, a megbeszélések menetére, az alkalmazott módszerekre, az értékelés, elemzés szempontjaira.

A feladat értékelő, elemző megbeszélések szervezeti formái meggyeznek a feladat megbeszélések szervezeti formáival: csoportos és egyéni feladat értékelő és elemző megbeszélések illeszkednek a képzési rendszerbe. A tantermi feladatértékelő, elemző megbeszélést a hallgató zárónapját követően a gyakorlatvezető tanár vezeti. A hallgató napi fel-

datteljesítésének értékelő, elemző megbeszélésére az óvodában kerül sor a gyakorlatvezető irányításával. A hallgatók 8 hetes összefüggő szakmai gyakorlatán, a külső, területi óvodában naponta elemzik, értékelik a hallgató feladatteljesítését. A zárófoglalkozás az utolsó gyakorlati feladat-elemző, értékelő megbeszélése a hallgatónak.

A feladat teljesítés elemzéséhez, értékeléséhez a pedagógiai tevékenység teljességét átfogó szempontokat dolgoznak ki az oktatók. Az értékelés magában foglalja a hallgató, a bemutatók alkalmával a gyakorlatvezető óvodapedagógus mások általi értékelését, továbbá nevezettek önértékelését is.

Módszerek: előzetes megfigyelés (megfigyelési szempont szerint), elemzés, értékelés, vita, magyarázat, megbeszélés, helyeslés, elismerés, példa, bírálat, javaslat, fejlesztő kritika.

Az értékelés, elemzés szempontjait rendezve, külön listában foglaljuk össze.

Ünnepek, rendezvények módszertani kérdései

Az óvodai élet tevékenységei közül az ünnepek speciális feladatot jelentenek az óvodában, így a képzésben is. Hasonlóan időszakos feladat a különböző rendezvények előkészítése, szervezése, lebonyolítása. Ezeket a területeken is tapasztalathoz jutnak a hallgatók a képzés során.

Módszertani kérdések:

- hagyományok, szokások rendjének kialakítása, alkalmak kiválasztása
- ünnepek, rendezvények tervezése
- felkészülés az ünnepekre, rendezvényekre (előzetes szervezési feladatok, kapcsolatok)
- az ünnep, rendezvény lebonyolítása
- az ünnep, rendezvény utólagos szervezési feladatai
- az élmény lehetséges feldolgozása, ahhoz a feltételek megteremtése

A módszertan kidolgozását fenti koncepciónak megfelelően e pályázat kereteiben megkezdjük, teljes kimunkálása további feladatokat jelent.

2. FEJEZET

Képzésmódszertani fejezetek

2.1. A képzés résztvevői

2.1.1. A képzés szakfelelőse

Az a kari docens vagy tanár, aki tudományos fokozata, szakmafejlesztő tevékenysége, publikációi, szakmai közéleti tevékenysége, elméleti és gyakorlati felkészültsége alapján alkalmas és képes az óvodapedagógus szak fejlesztésével, működésének minőségével összefüggő feladatok ellátására. E feladat teljesítése közben együttműködik a gyakorlati képzés koordinátorával és a módszertani munkacsoporttal, a gyakorló óvoda vezetőjével.

Feladatprofil

A szakfelelős feladata különösen

- A „mintatanterv” elkészítése, folyamatos követése, képzésfejlesztés, módosításokra vonatkozó javaslatokról szakmai konzultáció szervezése, módosított tantervi javaslat Szenátus elé terjesztése
- Óvodapedagógus Szakmai Kabinet működtetése
- Kapcsolat a képzésben résztvevőkkel
- A szak képviselése
- A szakról információk továbbítása és eredményeinek terjesztése, tájékoztatók tartása

2.1.2. Gyakorlati képzés koordinátora

Az a kari oktató, aki elméleti és gyakorlati felkészültsége, szervezőképessége, hallgatókkal való kapcsolata alapján képes és alkalmas az óvodai gyakorlati képzés szervezésében, fejlesztésében együttműködni a képzésben résztvevőkkel önállóan és az óvodapedagógus szak szakfelelősével való munkakapcsolatban.

Feladatprofil

A képzéskoordinátor feladata különösen

- A gyakorlati képzés egymásra épülő programjának kidolgozása,
- a gyakorló óvodai és a területi gyakorlati képzés szervezése, koordinálása:
 - a félév gyakorlati rendjének meghatározása,
 - hallgatói csoportok gyakorlatvezető óvodapedagógusainak, óvodai csoportjának beosztása,
 - gyakorlatvezető oktatók beosztása,
 - módszertani gyakorlat megszervezése,
 - területi gyakorlat hálózatának kialakítása,
 - területi összefüggő gyakorlat megszervezése,
 - gyakorlati záróvizsga megszervezése,
 - kapcsolattartás a gyakorlatvezető óvodapedagógusokkal,
 - gyakorlatvezető óvodapedagógusok konferenciájának megszervezése,
 - hallgatói szupervízió megszervezése.
- A gyakorlati képzés feltételei meglétének ellenőrzése.
- Félév eleji tájékoztatók megszervezése, megtartása a gyakorlati képzést vezetőknél.
- A gyakorlati képzés folyamatkövetése.
- A gyakorlati képzés minőségi fejlődéséhez javaslatok megfogalmazása.
- Aktív részvétel a Gyakorlati képzés Tanácskozó Testületének munkájában.
- Akkreditáció során a gyakorlati képzés önértékelésének elkészítése.
- A gyakorlati képzéssel kapcsolatos egyéni hallgatói kérelmek elbírálása, ill. javaslattétel.

2.1.3. A gyakorlatvezető oktató

Olyan, a kar állományába tartozó oktató, aki felsőoktatási gyakorlata, megbízható elméleti tudása, az óvodai nevelésről szerzett tapasztalata, az óvodapedagógus képzés és hivatás iránti elkötelezettsége, hallgatókhoz való kedvező viszonya alapján alkalmas a jelöltek hivatásra való felkészítésének segítésére. Képzettségét tekintve elsősorban pedagógia vagy pszichológia szakos oktató, vagy bizonyítható hozzáértése van az óvodapedagógus képzéshez, ill. az óvodai neveléshez.

Feladatprofil

A gyakorlatvezető oktató feladata különösen

- A hallgatók szakmai motivációjának, pályaismeretének erősítése, hivatástudatának mélyítése.
- Az elméleti és a gyakorlati képzés összhangjának megteremtése:
 - A hallgató és a hallgatói csoport gyakorlati feladataira való felkészülés segítése az elmélet és a gyakorlat egységében.
 - A hallgatók elemző, értékelő tevékenységének fejlesztése, pedagógiai tudatosságának növelése az elmélet és gyakorlat kapcsolatában.
- Az alternatívák, megoldásváltozatok megfogalmazására törekvéssel a hallgatók szakmai kreativitásának, pedagógiai gondolkodásmódjának alakítása, fejlesztése.
- A hallgatók írásbeli munkájának ellenőrzése.
- A gyakorlatvezető óvodapedagógusok szakmai és gyakorlatvezető munkájának, megújulásának segítése.
- A gyakorlati képzést támogató előadások, konzultációk tartása a gyakorló óvodában és a gyakorlatvezetők konferenciáján.
- A képzés minőségének javítása, az észlelt problémák megoldása érdekében javaslatok megfogalmazása.
- Bemutatók előkészítésében aktív részvétel, a megbeszélés, elemzés irányítása.

2.1.4. A módszertant oktató

Az az oktató, aki szakmai felkészültsége szerint képes és alkalmas az óvodai nevelés tevékenységei közül képzettségének megfelelő szakterületen a hallgatók módszertani felkészítésére, az óvodai módszertani gyakorlat vezetésére, a hallgatók óvodai gyakorlati feladatai teljesítésének segítésére.

Ezek a módszertanok a tanterv szerint: anyanyelvi nevelés módszertana, bábozás és módszertana, játékmódszertan, ének-zene módszertan, irodalom módszertan, a környezet tevékeny megismerésének módszertana, a matematikai nevelés módszertana, a testnevelés módszertan és a vizuális nevelés módszertana. Nevezett módszertanok az óvodai nevelés országos alapprogramjában szereplő gyermeki tevékenységek tervezésére, feltételeinek megteremtésére, szervezésére, támogatására, irányítására készítene fel.

Feladatprofil

A módszertanos oktató feladata különösen

- A hallgatók felkészítése adott szakterületen az óvodai tevékenység tervezési, szervezési, irányítási feladatainak ellátására.
- Adott szakterületen megfigyelési, elemzési szempontok összeállítása.
- A szaktárgyi gyakorlat programjának összeállítása.
- Egyeztetés az óvodával a szaktárgyi gyakorlat óvodát érintő részleteiről.
- A hallgatók felkészítése az óvodai módszertani próbafeladatra.
- A hallgatók felkészítése az irányított megfigyelésre, kritikai elemzésre, önreflexióra.
- A szaktárgyi gyakorlat keretében szervezett óvodai bemutatók előkészítése a gyakorló óvodai óvodapedagógussal.
- Mintavázlatok készítése.
- Mintaelemzés bemutatása.
- A módszertan gyakorlati félévében foglalkozáslátogatások, elemzések, a hallgató fejlődését szolgáló instrukciók megfogalmazása.
- A módszertan gyakorlati félévében a gyakorló óvoda óvodapedagógusainak felkészítése adott módszertanból a gyakorlati képzés feladataira.
- A módszertan legújabb eredményeinek beépítése a képzésbe, részvétel a gyakorló óvoda óvodapedagógusainak módszertani továbbképzésében.
- Előadás, konzultáció tartása a területi gyakorlati képzést előkészítő konferencián.

2.1.5. A gyakorló óvodai gyakorlatvezető óvodapedagógus

Olyan óvodapedagógus, aki szakmai ismeretei, gyakorlati készségei és személyes tulajdonságai alapján alkalmas a képzésben résztvevő óvodapedagógus hallgatók pályaszocializációjának alakítására, pályamotivációjuk elmélyítésére, az óvodai gyakorlatuk során feladatteljesítésük segítésére, irányítására, fejlődésük elősegítésére.

A gyakorlati képzés személyi vonatkozását tekintve kiemelt jelentősége, szerepe van a gyakorlatvezető óvodapedagógusnak. Ő a hivatásra való felkészítés kulcsszereplője. Mintája elmélyíti a pályaválasztási döntés helyességét, erősen formálja a hallgató pályaképét, viszonyítási pontja és mérésképe lehet a hallgató jövőbeni törekvéseinek, élménykeltése az érzelmi hatá-

sokon keresztül növeli a hallgató céltudatosságát, motivációját, szakmai igényességét.

A gyakorlatvezetésben kiemelt jelentőségű a személyes tanácsadás, a segítség, a személyes fejlesztés. Ez a megfogalmazás az utóbbi időben az angol eredetű coaching-hoz közelít. A coaching olyan tanácsadó tevékenység (tanácsadási folyamat), amely sajátos eszközeivel az egyént önálló feladatmegoldásra ösztönzi, támogatja e cél elérésében – gyakorlatok, példák, minták, ismeretek segítségével –, és segíti a jó döntések meghozatalát (Szabó – Meier – Hankovszky 2010).

A gyakorlatvezető óvodapedagógus a gyakorlat során a jelölt aktivitására épít, aki a gyakorlati tudás megszerzésében tevékenyen részt vesz. Szoros együttműködésben haladnak a hallgató fejlődésének útján, mely folyamatban érvényesül a bizalom és az integritás.

A gyakorlatvezetés tudása és képessége tudatos tanulás segítségével alakul ki, de ún. belső, lelki feltételek is szükségesek hozzá (tudás továbbadása, terjesztése iránti vágy, kötődés a fiatalabb szakmai generációhoz, felelősségérzet a jövőért stb.).

A gyakorlatvezető pedagógus *kompetenciái*

Ismeretek:

Korszerű, a legújabb szakirodalomban való tájékozottságot is magában foglaló szakismeret (pedagógia, pszichológia, szakmódszertani ismeretek, vezetési, felnőttképzési ismeretek).

Személyes kompetenciák:

pontosság, fejlődés iránti igény és fejlődőképesség, önfejlesztés iránti igény és önfejlesztés, felelősségtudat és felelősségvállalás képessége, intuitivitással párosuló kockázatvállalás, szervezőképesség, hivatástudat, szakmai tekintély, elkötelezettség, empátia, türelem, tolerancia, inkluzivitás, kezdeményező képesség, a rutin, az élettapasztalat mozgósításának képessége.

Társas, szociális kompetenciák:

együttműködő képesség, segítőkészség, kapcsolatteremtő, kapcsolatfenntartó képesség, kongruens kommunikáció, empátia, konfliktuskezelés, konfliktusmegoldó képesség, megegyezési, meggyőző és kompromisszum készség, nyitottság a hallgatói kezdeményezések fogadására.

Módszertani kompetenciák:

perspektivikus látásmód, logikus gondolkodás, rendszerező képesség, probléma feltáró és elemző képesség, áttekintő képesség, nyitottság, kreativitás, innovatív gondolkodásmód, tudás átadásának képessége.

Feladatprofil

A gyakorlatvezető óvodapedagógus feladata különösen

- Felkészülés az adott félév gyakorlatvezetésére.
 - Képzési program tanulmányozása.
 - Szükséges segédanyagok előkészítése.
 - Tantárgyi szakirodalmak tanulmányozása.
 - A gyermekek felkészítése a hallgatók fogadására.
- Kapcsolat felvétel a hallgatói csoporttal, információgyűjtés a hallgatói csoportról, az egyénekről. Segítő, támogató kapcsolat kialakítása a hallgatókkal.
- Az egyéni óvodai hospitálás és gyakorlat irányítása, együttműködés a hallgatóval
 - Az óvodai dokumentáció megismertetése (óvoda helyi programja, csoport pedagógiai programja, az óvodai szervezet minőségfejlesztési dokumentuma, projekttervek, házirend).
 - A gyermekek megismerésének segítése.
 - A hallgatók gyakorlati rendjének beosztása a csoportban.
 - A gyakorlati feladatokra való felkészülés segítése, ellenőrzése.
 - A hallgató feladatteljesítésének folyamatos követése, egyénhez és a hallgató fejlődéséhez igazított támogatása, segítése.
 - A hallgatói feladatteljesítés elemzése, értékelése – egyéni megbeszélés és csoportos megbeszélés kereteiben – a fejlesztő értékelés metódusát követve, konstruktív visszajelzések közvetítése.
 - Aláírással és gyakorlati jeggyel igazolja a gyakorlati feladatok teljesítésének minőségét.
 - A hallgató motivációjának növelése, inspirálása önállóságának növelése.
 - A hallgató pedagógusi képességei formálódásának, fejlődésének elősegítése.
 - Segítségadás az egyéni szakmai fejlődési út megtalálásában.
 - A szakmai sikerekhez és az esetleges kudarcokhoz való helyes viszony kialakítása.

- A gyakorlati napló tartalmának ellenőrzése, értékelő bejegyzések készítése.
- A hallgató megjelenésének ellenőrzése.
- A csoportos óvodai gyakorlat részfeladatainak irányítása, hatékony szakmai együttműködés a csoporttal, a gyakorlatvezető oktatóval és a módszertanos oktatóval.
- Professzionális kommunikáció a gyermekekkel, hallgatókkal, munkatársakkal. Az IKT eszközök szükséges mértékű, biztos használatában példaadás.
- Modell, mintaszerep betöltése: bemutatók tartása, önelemzés, önfelreflexió.
- Konstruktív konfliktuskezelés mind a gyermekek, mind a hallgatókkal való foglalkozás keretében. Meggyőzési, megegyezési módok, technikák változatos bemutatása.
- Részvétel megbeszélési, elemzési órákon, amelyen felkészülnek a soron következő hallgató hospitálására.
- Minta vázlatok, az írásbeli felkészülés mintadokumentumainak elkészítése.
- Példaadás az önművelés igényének meglétére. Az óvodai nevelést meghatározó szakmai változások követése, az aktuális kérdésekben való tájékozottság.
- Ötleteivel, javaslataival hozzájárul a gyakorlati képzés folyamatos korszerűsítéséhez, fejlesztéséhez.

2.1.6. A külső összefüggő szakmai gyakorlatot vezető óvodapedagógus

Az a képzőhely (kar) által felkért óvodapedagógus, aki az adott óvoda vezetője által is elismert, kiválóan felkészült tagja az intézmény nevelőközösségének, s emberi tulajdonságai is alkalmassá teszik a felsőoktatási képzésben való közreműködésre. Ajánlott, 2017-től elvárt, hogy rendelkezzen a gyakorlatvezetéshez szükséges szakirányú képzettséggel. (Gyakorlatvezető, mentor az iskoláskor előtti nevelés intézményeiben pedagógus szakvizsgát adó képzés elvégzése.)

Kompetenciái megegyeznek a gyakorló óvodai gyakorlatvezető óvodapedagógus kompetenciáival.

Feladatprofil

A külső összefüggő gyakorlat gyakorlatvezető feladata különösen

- Részvétel a záró gyakorlatra felkészítő konferencián.
- Az összefüggő szakmai gyakorlat programjának és a záróvizsga követelményének, menetének tanulmányozása.
- A gyermekek felkészítése a hallgató fogadására.
- A gyakorlatot végző hallgató megismerése, beilleszkedésének segítése.
- A hallgató megismertetése az intézmény Helyi pedagógiai programjával, a csoport Pedagógiai Programjával, a további tervezési és egyéb dokumentumokkal.
- A hallgató megismertetése a csoport élet- és tevékenységrendjével, tevékenységeivel és szokásaival. Ennek érdekében különösen az első napokban adjon minél több lehetőséget pedagógiai tevékenységének hallgató általi megfigyeléséhez, illetve vonja be a hallgatót a napi nevelőmunka minél több feladatának megoldásába.
- Napi értékelő, elemző munka, bejegyzések a hallgató gyakorlati naplójába.
- A hallgató napi tevékenységére való felkészüléshez ösztönző segítségadás, instrukciók, irányadó szempontok megfogalmazása.
- A hallgató fejlődését szolgáló feladatok meghatározása.
- A hallgatói értékelés, jellemzés elkészítése.
- A gyakorlati záróvizsgán záróvizsga bizottsági tag szerepének ellátása.

2.2. Kapcsolatok és kompetenciák a gyakorlatok során

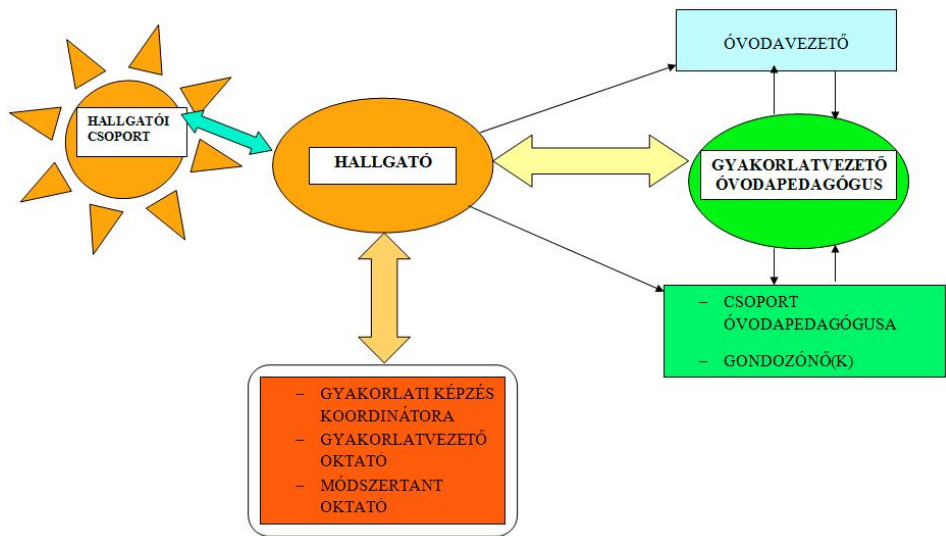
Az eddig leírtakból látjuk, hogy az óvodapedagógus jelöltek gyakorlati képzése két szintéren történik (gyakorló óvodai műhely és külső, területi óvodai intézmények), s több személy együttműködésében valósul meg. Nevezett szakemberek sok tekintetben azonos vagy hasonló kompetenciákkal bírnak, s feladatprofiljuk is sok hasonló vonást mutat, bár eltérő környezetben (helyei és területi), eltérő szervezeti formában (egyéni, csoportos), eltérő szakmai feladattal (gyakorlati feladatok, elmélet-gyakorlat kapcsolata, egyes módszertanok) párosul. A következő ábrák (lásd 1. és 2. ábrák) a két képzési szintér kapcsolati rendszerét, kapcsolati hálóját mutatják be. Az ábrák a direkt kapcsolatokat mutatják, de a kapcsolati háló működési jellemzője, hogy a képzési feladatok teljesítése során valamilyen szereplő kapcsolatba kerül egymással. A kapcsolat jellege, for-

mája és időtartama a feladattól függően eltér egymástól. Pl. a hallgató feladata a gondozónővel való együttműködés, mely feladatra a hallgató elgondolásai alapján a gyakorlatvezető óvodapedagógussal konzultálva készült fel. A felkészülés egy feladategyeztető megbeszélésen történik, melyet a gyakorlatvezető óvodapedagógus vezet. Ezen részt vesz a gondozónő is, mint a feladat megbeszélés partnere. A gondozónő részt vesz a megbeszélési órán is, ahol a gyakorlatvezető oktató irányításával kerül sor az együttműködés elemzésére. Így lesz a gondozónő a tanóra aktív résztvevője.

Igen erős, intenzív, folyamatos a kapcsolat a gyakorlatvezető óvodapedagógussal. Van előnye annak, ha a teljes képzési időben nem változik a gyakorlatvezető óvodapedagógus személye. Az egymás megismerésén és elfogadásán alapuló munkakapcsolatban az egyénhez igazított fejlesztő hatásrendszer jobban érvényesíthető. Egyébként a képzés folyamatában a hallgatónak elég sok alkalma van más óvodapedagógusi mintával találkozni. Ilyen alkalmak az évfolyam és csoport bemutatók az egyes tárgyakhoz, az utolsó félévben pedig saját választás szerint négy újabb óvodai csoport nevelőmunkájával ismerkedhet meg heti körforgásban.

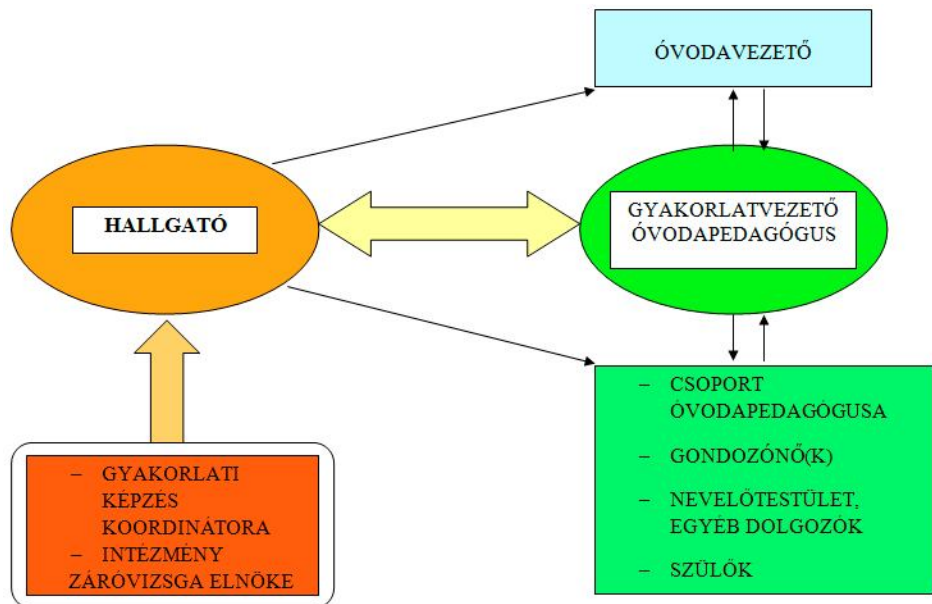
Új nevelői környezetet, új kapcsolatot és mintát jelent a jelöltek számára a külső összefüggő szakmai gyakorlat. A tartósabb együttműködés, a fokozódó önállóság, a pályaérettség közelsége szinte munkatársi kapcsolattá emeli a gyakorlatvezető óvodapedagógus és a jelölt viszonyát. A hallgató a gyakorlatvezető óvodapedagóguson keresztül tudja leginkább építeni kapcsolatait a csoport másik óvodapedagógusával, a gondozónőkkel, a szülőkkel. Az óvodavezető időnkénti követő érdeklődése és fejlesztő értékelése egy újabb viszonyulás megtapasztalásához járul hozzá. A területi gyakorlólhelyen létrejövő kapcsolatok ábrája is a domináns érintkezési utakat jelöli, de itt is érvényes a kapcsolatok hálója.

Kapcsolatok és kompetenciák az intézményi gyakorlati képzés során

1. ábra

Kapcsolatok és kompetenciák az összefüggő szakmai gyakorlaton

2. ábra

A hallgatói feladat teljesítése, fejlődésének elősegítése

A hallgatók gyakorlati munkára történő felkészítése két szervezeti formában történik, mégpedig az egyéni és a csoportos gyakorlat kereteiben. A két szervezeti formának eltérő funkciója, szerepe van.

Az *egyéni gyakorlat* az egyén gyakorlati felkészülésének színtere. Személyes élmények, tapasztalatok, önpróbák segítségével sajátítja el az óvodapedagógusi mesterséget, hivatást a fokozatosan bővülő feladatrendszer és az önállóság növelése segítségével.

A *csoportos gyakorlat* szervezeti kereteiben gyakorolják a szakmai célú, irányított megfigyeléseket mások tevékenységéről. Gyakorolják a véleményformálást, véleményközlést, közvetítést, a tények kritikai elemzését, értékelését, annak nyilvános kinyilatkoztatását, a mikro csoportos tervezést, a vélemények ütköztetését, az érvelést, a meggyőzést és elfogadást – így haladva a szakmai objektivitás felé.

Szervezeti forma: egyéni

- Egyéni, személyes megbeszélés, felkészülő, felkészítő konzultáció
- Egyéni, személyes értékelő megbeszélés (feladatteljesítés értékelése)
- Egyéni, személyes probléma megbeszélés
- Egyéni, személyes pedagógiai helyzetmegoldás
 - Megerősítés
 - Tanácsadás
 - Közreműködés
 - Példa- , mintaadás
 - Közbelépés
 - Pedagógiai helyzetteremtés, a megoldás átadása a hallgatónak
- Egyéni, személyes problémaelemzés, megoldási javaslatok kérése.
- Egyéni, személyes problémaelemzés, közös megoldási javaslat kidolgozása.
- Egyéni, személyes problémaelemzés, megoldási javaslat adása.

Szervezeti forma: csoportos

- Tervezés mikro csoportban
- Pedagógiai helyzetek megvitatása
- Megoldási javaslatok megvitatása
- Csoport véleményének összefoglalása
 - Erősségek kiemelése
 - Javaslatok megfogalmazása a fejlődésre

2.3. A hallgató mint tanuló, fejlődő személyiség

Az óvodapedagógusi professzióra való felkészülés a hallgatónak egy olyan tanulási folyamatként értelmezhető, amely az elméleti alapok megszerzésével párhuzamosan szervezett gyakorlati képzés során az alkalmazóképes tudás megszerzését célozza meg (lásd 3. ábra).

A tanulás a tudás megszerzésére irányuló tevékenység. A tudás, ami felé a tanulás halad, és amely visszahat a tanulásra. A tudás és a tanulás egymást értelmezik. A tudás nem csupán **ismeret**, hanem az egyén, a személyiség birtokában lévő aktív **készlet**, amely folyamatosan változik, ugyanakkor maradandó és állandósuló is, amelyben vannak **rejtőző** és **előtérben** lévő elemek. Ismeretek és képességek rendszereként is értelmezhető. Legújabb a tudás kompetencia alapú megközelítése, mely magában foglalja a megszerzett tudást, ismereteket, a cselekvés képességét és a cselekvéshez való viszonyt, az attitűdöket is.

Csapó szerint a tanulás megváltoztatja a tudást, amely „mindig konstruktív folyamat, nem egyszerűen készen kapjuk, kívülről, másoktól át vesszük, hanem létrehozuk, megalkotjuk a saját, személyes tudásunkat”. (Csapó, 2009). E szerint a hallgató aktív közreműködője az elméleti és gyakorlati képzés folyamatának, aki önmaga hozza létre, alkotja meg személyes tudását az óvodapedagógusi professzió gyakorlásához.

3. ábra

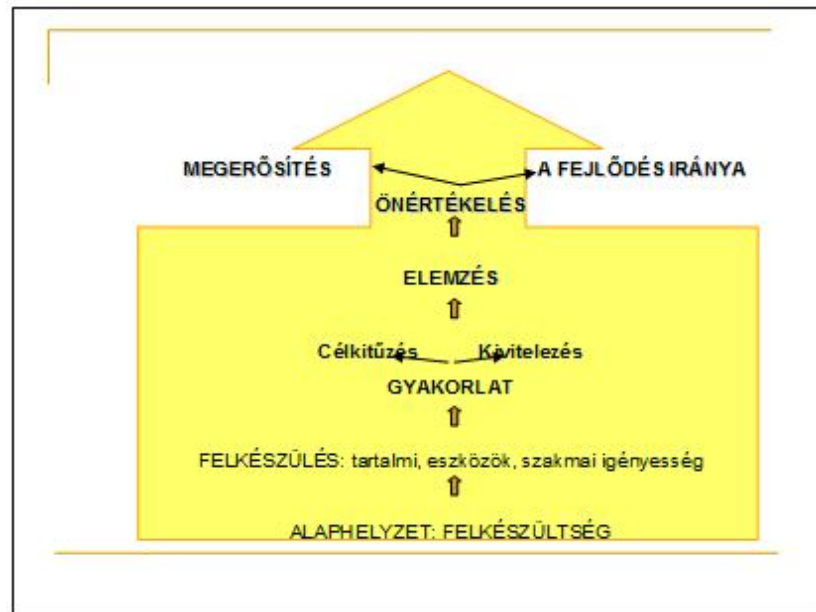
Az óvodapedagógus hallgatóknál is érvényesül a tudás három működési módja: a *reproduktív működés*, a *problémamegoldó működés* és a *kreatív működés*. De a tudás különböző területeinek jelenléte is megfigyelhető, úgy, mint a *kognitív tudás*, az *affektív tudás* (érzelmi intelligencia) és a *motoros* (gyakorlati, cselekvéses /jártasságok, készségek/, mozgásos aktivitások). A tanulás megkülönböztethető változatai is érvényesülnek a felsőoktatási tanulási folyamatban. A gyakorlati képzésben az elméleti felkészítés domináns tanulási változatai mellett jelentős helye van a *spontán tanulásnak* (automatikus, vagy más tevékenység közbeni tanulás), a latens tanulás is helyet kap (nem tudatosult tanulás, előbukkan), legkiemeltebb pedig a *mintakövető tanulás*, amelyben az utánpótlás játssza a döntő szerepet (alkotó eleme az identifikáció, kísérője pedig tudati, érzelmi kötődés). Az óvodai gyakorlat során ez a tanulás támogatott, mintakövető, együttműködésen alapuló tanulás, amelyben a gyakorlatvezető óvodapedagógus a minta, az együttműködő partner.

A tanuláshoz különböző mozzanatok kapcsolódnak, úgy, mint a befogadás, megőrzés, felidézés, alkalmazás, mely mozzanatok sikeres működését egyéb pszichikus folyamatok is kísérik, illetve befolyásolják. Ilyenek többek között a figyelem, az érdeklődés, az akarat és a beállítódás (Csoma Gyula 2009).

A képzés során e működési módok, tudás területek és tanulási változatok a hallgatók szakterületi tudásában és gyakorlati feladataik teljesítésében is fejlődést mutatnak. A fejlődést a képzésben résztvevő oktatók, gyakorlati szakemberek tudatosan követik és segítik.

A gyakorlati képzésben résztvevőknek azért számolniuk kell azzal, hogy a tanulási folyamatban vannak, illetve lehetnek megtorpanások, stagnálások, továbbá visszaesések. Tehát a gyakorlás során várt fejlődés nem mindig egyenes, felfelé ívelő.

Célunk ezt a folyamatot sikeressé, eredményessé tenni, melynek feltételei közül előjáróban is kiemelhető a folyamatkövetés, fejlődés folyamatának szakmai irányítása, segítése és a vele párhuzamos tudatos elemző, értékelő tevékenység. Ez az elemző, értékelő tevékenység vonatkozik valamennyi szereplőre, a gyakorlatvezető oktatóra, a módszertant oktatóra, a gyakorlatvezető óvodapedagógusra és magára a hallgatóra is. A fejlődési spirál elemeit a 4. ábra szemlélteti.

4. ábra
A fejlődési spirál elemei

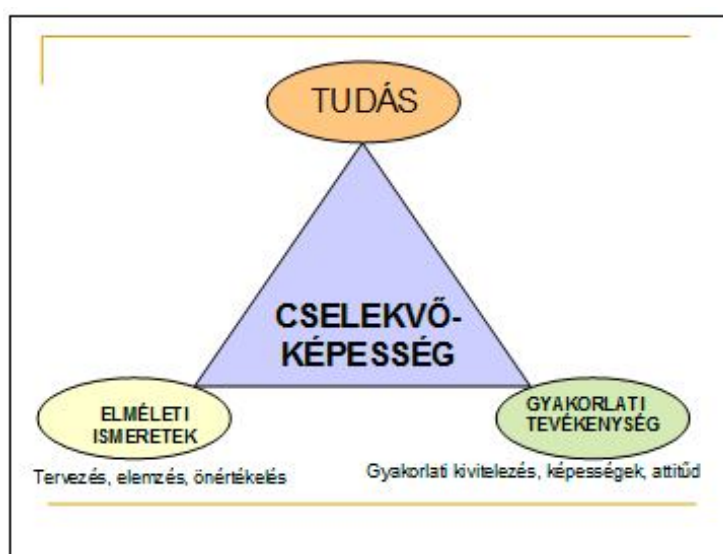
Az eredményesség, sikeresség viszonyítási alapja az a kritériumrendszer (mutatók, jellemzők, követelmények), melyet a szak képzési és kimeneti szabályozásában találunk.

Az elméleti és gyakorlati képzés során valósul meg a pályaszocializáció, mely folyamat végére a jelölt – sikeres tanulmányok esetén – eljut a pályaeérettség szintjére, azaz megszerzett diplomája feljogosítja az óvodapedagógusi hivatás gyakorlására. A pályaszocializáció egy sajátos szocializációs folyamat, amelynek során adott viselkedési módokat, technikákat, értékeket, szerepeket, viszonyulási módokat sajátítunk el, azokat, amelyek egy konkrét pálya, hivatás munkafadatainak ellátására tesznek alkalmassá (Szabó István 1994).

A sikeres pályaszocializáció feltételezi az adott területen azt a cselekvőképességet, melynek alapját az elméleti ismeretek adják (tervezéshez, elemzéshez, önértékeléshez). A párhuzamosan szervezett gyakorlati tevékenységben történik a tanultakra épülő gyakorlati munka, a gyakorlati képességek gyakorlása és az attitűdök formálása. E folyamatban teremődik

meg az a cselekvőképesség, amely a pályakezdsre alkalmas tudáshoz juttatja el a jelöltet (lásd 5. ábra).

A felkészítés olyan képzési program alapján történik, amely az elmélet és gyakorlat párhuzamosságán alapul. Ezért a képzés valamennyi résztvevője tájékozott, illetve felkészült a hasznosítható ismeretek, gyakorlatok körében (aktuális és megelőző félévek stúdiumainak tanulmányozása, a változások követése). Az oktatók a gyakorlatvezető óvodapedagógusokkal közös gyakorlati képzést előkészítő egyeztető munkaértekezleten ismertetik a tanórákba beépített gyakorlati jellegű témákat, feladatokat. Ezek a gyakorlati jellegű feladatok vagy tantermi vagy kísérleti (pedagógiai laboratóriumban végzett) vagy gyakorló óvodai terepet kívánnak. Ezen gyakorlati témák, feladatok feldolgozásában, illetve teljesítésében legtöbbször szerepe van a gyakorlatvezető óvodapedagógusnak, továbbá a gyermekcsoportnak/néhány gyermeknek is.

5. ábra

Sikeres pályaszocializáció

A gyakorlati képzéshez szükséges elméleti alapokat a hallgató az óvodapedagógus szak képzési és kimeneti követelményei alapján összeállított tantervi modulok tantárgyaiban sajátítja el, melyben vannak alapozó ismeretek, szaktárgyi ismeretek, differenciált szakmai ismeretek, speciális ismeretek. A gyakorlati képzés, mely az alkalmazóképes tudás kialakítá-

sának, kialakulásának terepe, részben tantárgyi keretekben, részben önálló gyakorlatként szerepel a tantervben.

2.4. A gyakorlati képzés követelményrendszere

A hivatásra való felkészítés kompetencia alapú követelményrendszere segítségével fel tudjuk vázolni azt a kompetencia térképet, amely a kompetencia elemek rendszerében elénk tárja a követelmények részleteit, s amely egyben útmutatást is ad az elméleti és gyakorlati képzés koherens kidolgozásához (lásd 6. ábra).

A gyakorlati képzés céljának meghatározását, tartalmát, szervezeti formáit és rendjét, a gyakorlatvezetés módszertani megközelítését befolyásolja, ill. meghatározza a képzést szabályozó képzési és kimeneti követelményrendszer, mely a gyakorlati képzésről az alábbiakban rendelkezik:

„A gyakorlati képzés az eredményes óvodapedagógusi tevékenységhez szükséges készségek, képességek kialakítását segíti; olyan szervezeti és tevékenységformákat biztosít, amelyek a tartalmilag és módszertanilag komplex, fokozatosan bővülő önállóságú, egymásra épülő óvodai feladatrendszer megvalósítására tesznek alkalmassá. A gyakorlati képzés fogalmába beleértendők a hallgatók hospitálásai, csoportos és egyéni óvodai gyakorlatai, önismereti, kommunikációs és játszóképesség-fejlesztő tréningek, a speciális programok gyakorlatai, valamint a pedagógiai és módszertani stúdiumok keretében végzett gyakorlatok is.

A külső szakmai gyakorlat időkerete 8 hét. Az összes szakmai gyakorlaton belüli kreditértéke 9 kredit.”

2.5 Az óvodapedagógus hallgatók kompetencia térképe

	A GYERMEK ÉS ISMERETE	INTÉZMÉNY ÉS KÖRNYEZETE, KAPCSOLATRENDSZER	SZEMÉLYISÉGFORMÁLÁS, NEVELÉS, FEJLESZTÉS	SZEMÉLYISÉGEK, ÖNISMERET, ÖNFEJLESZTÉS
ISMERET	a gyermekek fejlődésének pszichológiai sajátosságai	Magyarország legújabb kori történetének és társadalmának kérdéskörei	a kisgyermekkorai nevelés és oktatás történetének egyetemes és magyar jellemzői	idegen nyelvi ismeretek
	az óvodás korú gyermek személyiségének fejlődési sajátosságai	az információs és kommunikációs technika használatához szükséges eljárások, tudnivalók	a nevelés és fejlesztés elméletének, az óvodás korosztály differenciált személyiségformálása folyamatának, tevékenységeinek, azok tervezésének, módszereinek, a sajátos nevelési igényű és a hátrányos helyzetű gyermekek nevelése specifikumainak, a családdal való együttnevelés lehetőségeinek ismerete	
		a társadalmi változások, a közoktatás és az óvodai nevelés összefüggéseinek ismerete, megértése	az óvodai tevékenységek tartalmainak közvetítéséhez szükséges szaktudományos és művészeti ismeretek	
		a tartalmi szabályozás dokumentumainak ismerete	a tevékenységek szervezéséhez szükséges módszertani ismeretek az anyanyelvi nevelés, a játék, a mesevers, az ének-zene, a vizuális tevékenység, a mozgás és a környezet tevékeny megismerése területén	

ISMERET		az óvodai mérés, értékelés és minőségfejlesztés elveit, módszerei	az élményszerű óvodai életmódszervezés lehetőségei	
			az egészségre nevelés és a mentális egészség védelmének elvi és gyakorlati kérdései	
KÉPESSÉG	személyes, differenciált bánásmód képessége	a családokkal való együttműködés	az óvodás korú gyermekek személyiségfejlődéséhez szükséges feltételek biztosítása	szakmai lehetőségeik és feladataik felmérése
		a társintézményekkel, fenntartókkal való kapcsolattartás	óvodapedagógusi nevelő tevékenység ellátása	önálló tanulással és/vagy szervezett továbbképzésekkel új kompetenciák elsajátítása
		a szakszolgálatokkal szakmai partnerség kialakítása	problémák felismerése, azok kritikus elemzése és konfliktushelyzetek megoldása	alapszintű idegen nyelvi kommunikáció
		a team-munkához szükséges kooperációs képesség	pedagógiai döntések meghozatala	játszóképeség
			előítélet mentes inter- és multikulturális nevelés	fejlett kommunikációs képesség
				önismeret; önértékelési képesség; önérvényesítés, önmenedzselés képessége
				tudatos értékvalasztási képesség
				szerepek összehangolásának képessége

ATTITÚD	gyermek- ismeret	minőség tudat		sikerorientált beállítódás
	gyermek- központú szemlélet	emberismeret		feladatvállalás
		társadalmi ér- zékenység		igényesség, nyitottság, önfoga- dás, határozottság, fogékonyság, innovatív szellem, támogató, se- gítő attitűd, önzetlenség, szakmai tudatosság, szakmai önfejlődés iránti igény
		közösségi felelősségérzet		
		az egyetemes emberi és nem- zeti normák tisztelete		

6. ábra

Az óvodapedagógus hallgatók kompetencia térképe

2.6. A gyakorlati képzés szakaszai

Az óvodapedagógusi professzióra történő gyakorlati képzés a teljes képzési időben hozzátartozik a tanulmányokhoz. Az egyes szakaszok egymásra épülnek, folyamatot alkotnak, amelyben bizonyos tevékenységek, feladatok (gondozás, játék támogatása, szokásalakítás) visszatérnek, illetve végig kísérik a képzési időt. Az állandósult feladatok, tevékenységek az önállóság fokozódásában, a feladatelemlék bővülésében térnek el egymástól.

A gyakorlati képzés – a fokozatosság és a folyamatosság érvényesülésének elve szerint – három nagyobb szakaszra osztható (lásd 7/a. és 7/b. ábra):

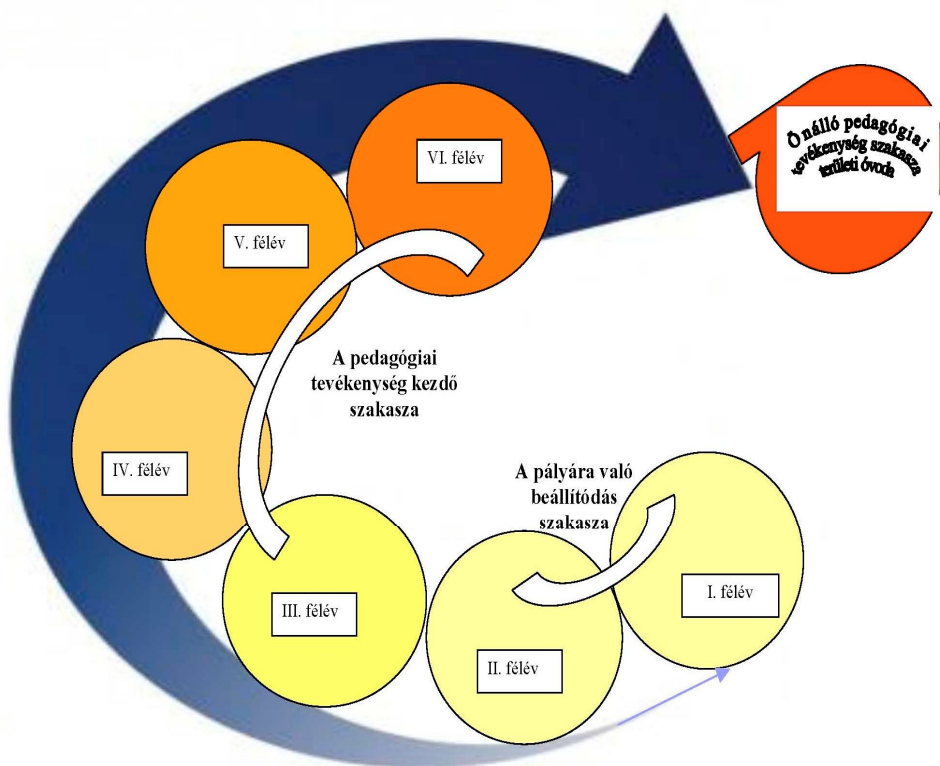
- A pályára való beállítódás, az érzékenyítés szakasza – bemeneti szakasz.
- A pedagógiai tevékenység kezdő szakasza félévenként bővülő feladattal.

– Önálló pedagógiai tevékenység szakasza, a pályaelettség elérésének szakasza – kimeneti szakasz.

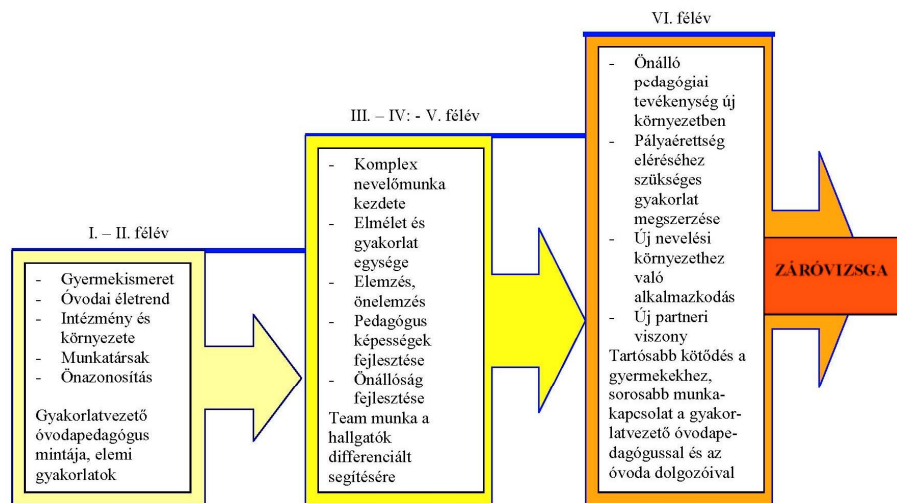
A pályára való beállítódás, érzékenyítés szakaszában (I. és II. félév) a hallgató megtapasztalja, hogy reális pályaismerettel rendelkezik-e, felülvizsgálja indítékait, motivációját, ami alapján az adott tanulmányi utat, hivatást választotta, szembesül az óvodapedagógusi hivatáshoz szükséges valós és vélt adottságaival, képességeivel. Tapasztalatokat szerez az intézményről és környezetéről, az ott dolgozók munkaköréről, ismerkedik a gyermekekkel, miközben elemi gyakorlati feladatokat old meg és benyomásait írásban rögzíti. A reális én-kép megformálásában segítségére van a gyakorlatvezető óvodapedagógus, aki mintaadó szerepével is hozzájárul a tényszerű információk gyűjtéséhez. A tanórákon gyakorlati példák elemzésével, szemléltető képek és mozgófilm segítségével bővülnek ismeretei az óvodai nevelőmunkáról.

A pedagógiai tevékenység kezdő szakaszában (III–V. félév) a komplex nevelőmunka gyakorlását kezdi meg a hallgató. Az elmélet és gyakorlat szintézisében tervezi meg nevelőmunkáját, s végzi pedagógiai tevékenységét – lehetőleg fokozódó önállósággal. Ebben a szakaszban a gyakorlati feladatok teljesítése mellett az elemzés, önértékelés, önreflexió, illetve mások (gyakorlatvezető óvodapedagógus, hallgatótárs) tevékenységére való reflektálás kiemelt jelentőségű, mely az önfejlesztés, önszabályozás eszközévé válik. Ebben a szakaszban történik az egyéb pedagógusképességek intenzív fejlesztése (szervezőképesség, differenciált bánásmód képessége, hatni tudás képessége, kommunikációs képesség, játszóképesség stb.).

7/a. ábra
A gyakorlati képzés szakaszai „A”

7/b. ábra
A gyakorlati képzés szakaszai „B”

A képzésnek ebben a szakaszában több személy együttműködésében történik a hallgató gyakorlati munkájának támogatása, felkészítése: gyakorlatvezető oktató, módszertant oktató, gyakorlatvezető óvodapedagógus. A hallgatóknál érzékelhető egyéni eltérések differenciált feladatadással, differenciált tanácsadással és egyénre szabott értékeléssel sikeresen kezelhetők, illetve e bánásmód alkalmazásával érhető el fejlődésük.

Az önálló pedagógiai tevékenység szakaszában a hallgatók új körülmények között próbálhatják ki önmagukat. A gyakorló intézményi műhelyt elhagyva – ismerkedést követően – egy területi óvodában gyakorolják az önálló nevelőmunka tervezését, szervezését, irányítását, s adhatják igazolását annak, hogy rendelkeznek az óvodapedagógusi professzió gyakorlásához szükséges felkészültséggel. E szakaszban van alkalmuk begyakorolni mindazon mesterségbeli tudáselemet, amelyre lehetőséget ad az adott csoport, illetve az adott intézmény. A pályaérettség végső bizonyítéka a területi óvodában teljesített sikeres záróvizsga.

2.7. Az óvodai gyakorlatvezetés elvei

Az utóbbi évtizedekben új szemléletmódok és paradigmák jelentek meg a neveléstudományban, mint pl. a kognitívizmus, a konstruktívizmus, de két nagyszabású támadás is elindult a nevelés ellen: az antipedagógia és a pedagógiai posztmodernizmus (Zrinszky László 2002).

Az óvodai gyakorlati képzés pedagógiai felfogásában követi a tudományterület megújulását, s módszereiben, eszközeiben a konstruktivista pedagógia igényeinek igyekszik megfelelni (Réthy Endréné, szerk. 2008). Mint már korábban volt róla szó, a hallgató aktív közreműködéssel maga alakítja tudását (benne a gyakorlati tudást is).

A hallgatók optimális fejlődése azzal a megközelítéssel érhető el, ha minden hallgató úgy és ahhoz jut hozzá a képzés során, amire fejlődése szempontjából objektív mértékkel a legnagyobb szüksége van, továbbá „adva van a pedagógiai helyzetek sokasága, amelyekben etikusan érvényesíteni kell a kinek-kinek legmegfelelőbb, vagyis az egyéni bánásmód elvét” (Zrinszky László 2002, 298. o.).

Nézzük a gyakorlati képzésben leghangsúlyosabb alapelveket, amelyek meghatározzák a képzés tartalmát, a gyakorlatvezetés módját (Kovács & Bakosi 2004)! Az alapelveknél nem tekinthetünk el attól a tényről, hogy a hallgatók gyakorlati tevékenysége egy másik korosztállyal való foglalkozásra terjed ki, így az azokra való utalás is szükséges.

- *Korszerűség elve* (nyitottság, újszerűség, innováció, megújulás, önképzés, önnevelés). Az elv érvényesülését meg kell tapasztalnia a hallgatónak a gyakorlatvezető óvodapedagógus felkészültségében, gyakorlatvezető tevékenységében. Ez jelenti a bemutatók tartalmi és metodikai újszerűségét, új megoldások, új ötletek kipróbálásának kockázatvállalását, az önértékelés, önelemzés során a korszerű, legújabb szakirodalmakban való jártasság igazolását, a hallgatók ösztönzését új, kreatív megoldások keresésére, a legújabb technikának az adott korosztályhoz igazodó alkalmazására.
- *Életszerűség, használhatóság, hasznosíthatóság elve* (környezetnek, gyermekeknek, élethelyzetnek, pedagógus személyének megfelelő). A természetesség, a közvetlen megtapasztalhatóság és a természet közeledése felel meg legjobban az óvodás korú gyermekeknek, így a képzési gyakorlatnak is. A használhatóság elvét kiterjesztjük az írásbeli do-

kumentációra, a vásárolt és készített eszközökre, a nevelési folyamatban alkalmazott valamennyi tartalomra, módszerre és eszközre.

- *A tervszerűség és rugalmasság elve.* A tervezés során azt vizsgáljuk, hogy mit, mikor, miért, hogyan teszünk.

Kölcsönösen feltételezett kapcsolatban van a tudatossággal, mert:

a **tervszerűség** egyben a:

- célok,
- a célokhoz vezető tevékenységek,
- eszközök (a nevelés személyi, tárgyi, szervezeti feltételei),
- eljárások (pedagógiai hatásrendszer),
- a várható eredmények elővételezésében és az elért eredmények elemzésében megnyilvánuló **tudatosság**.

A tervszerűség nem zárja ki a véletlen, spontán hatásokat sem. Ennek *feltétele*: a tervezés ne legyen túlzott, ne vonatkozzék minden részletre, adjon teret az intuíciónak, az előre nem látott változásokhoz való rögtönzött alkalmazkodásnak.

Az a jól használható terv, amely

- tudományosan megalapozott,
- a gyermekek fejlődéséhez igazított,
- mely nem elnagyolt, de nem is túl részletes.

Ez az elv a gyermekek és a pedagógus érdekeit veszi alapul. A tervet mindenki a saját maga által felállított nevelési elgondolások megvalósításának rendeli alá. Így annak úgy kell összhangban lennie a nevelés céljával, hogy a terv a célok megvalósítását biztosító tartalma mellett egyben könnyen kezelhető is legyen. A pedagógus munkáját segítő terv:

- A megfelelő formában legyen tagolt.
- Az egyes tervezési szakaszokban (időszakokban) felépítésében ne változzon.
- Legyen hely a megjegyzések rögzítésére.
- Adjon lehetőséget a módosítások bejegyzésére.

A gyakorlatvezető óvodapedagógus a tervszerűség elvét alkalmazza mind a gyermekekkel, mind az óvodapedagógus jelöltekkel kapcsolatos munkája során.

A nevelés, mint tudatos tevékenység együtt érvényesül a rugalmassággal. A tervezés és a pedagógiai gyakorlat során kerülnünk kell minden megrázkósságot. A tudatosság, a rugalmasság és a következetesség nem ellentétei, hanem kiegészítői egymásnak.

A tervszerűség pl. az óvodai nevelésben éppen a rugalmasság érvényesülése miatt kap különleges hangsúlyt. Az óvodai nevelés egyik jellemzője ugyanis a *rugalmas tevékenység-szervezés*, amely megmutatkozik a programok összeállításában, megvalósításában, napi, heti ütemezésükben, a nevelési folyamat mozzanatainak esetleges újbóli átütemezésében stb.

A tervezés rugalmassága a későbbi korosztályoknál is érvényesül, de kiszámíthatóbb keretekben.

A rugalmasság azonban nem jelenti a tervszerűség figyelmen kívül hagyását. Éppen ezért mondjuk, hogy a rugalmasság csak a tervszerűséggel együtt érvényesülhet. Ilyen szempontból a tervszerűség és a rugalmasság a tudatosan tervezett pedagógiai program két oldala.

– *A tudatosság és az ösztönös megérzés (intuitivitás) elve.*

Az óvodai gyakorlati képzésben a tervezés és tevékenység tudatossága jelenti:

- A gyermeki pszichikum és a hallgató tudatos megismerését.
- A gyermeki és a hallgató szakmai fejlődésének és fejlesztési lehetőségeinek, törvényszerűségeinek ismeretét.
- A gyermek közvetlen környezeti (családi) hatásainak ismeretét. A hallgató fejlődését befolyásoló körülmények, hatások ismeretét.
- A szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezet hatásainak ismeretét.
- A váratlan események, élmények pedagógiai értékének felismerését és beépítését a pedagógiai, illetve a képzési folyamatba.

Mindezek ismeretében a pedagógus fél éves, éves tervező munkája során átgondolja ezen egységnyi idő alatt elérhető fejlődési jellemzőket, számol az újonnan jelentkező szükségletekkel és azok kielégítését szolgáló feltételekkel.

Az intuitivitás fontos kiegészítője a tudatosságnak. A pedagógus gyakran találja magát szemben váratlan helyzetekkel. Pedagógiai tapasztalataink alapján elővételezhetjük a váratlan történés várható következményeit. Az ilyen úton szerzett felismerések, lehetőségek konkrét eseteit és formáit előre nem tervezhetjük, de utólag mindenképpen célszerű kont-

rollálni, elemezni. A tudatosságnak és az ösztönösségnek tehát megvannak a találkozási pontjai.

Az intuitív felismerés kötődhet az előre megtervezett eseményekhez, programokhoz, nevelési és tanulási helyzetekhez és azon kívüli eseményekhez, fordulatokhoz.

– *Fokozatosság elve* tartalomban, időben, követelményben, feladatban (mennyiségben, nehézségben), az önállóság mértékében, megismerésben.

A fokozatosság elvének érvényesítésére először a képzési program kialakításakor kerül sor. Ezt követően a követelmények és feladatok ütemezése, azok bővítése lehetőség szerint a hallgató ismeretében történik. A fokozatosság elve és a differenciált bánásmód elve párhuzamosan érvényesül.

– *A minőség, a fejlődés biztosításának elve.* A minőségelvű szemlélet biztosíthatja a gyermekek és a hallgatók fejlődését egyaránt. Az ehhez szükséges folyamatos folyamatkövetés, elemzés, értékelés a képzés része.

– *Következetesség, ugyanakkor kellő rugalmasság elve.* A tervezésben, a tevékenység szervezésben, továbbá a gyermekekkel, illetve a hallgatókkal való bánásmódban kifejeződő elv.

– *Egyéni, személyes, differenciált bánásmód elve.* A gyermekek, ifjak egyéni sajátosságaira tekintettel lévő, fejlődés – fejlesztés lehetőségeinek biztosítása a nevelés és tanítás-tanulás, képzés által:

– nevelői hatásokban (nevelési módszerekben)

– a tanítás-tanulás, gyakorlati feladat teljesítés (tervezés és tevékenység):

– tartalmában

– szervezeti formájában

– munkaformában

– egyéni és csoportos feladatban

– módszerben – motiválásban, gyakorlásban, egyéni ütem figyelembe vételében stb.

- *A konstruktív együttműködés, a bizalom elve.* A konstruktív együttműködésre jellemző, hogy az a közreműködők kölcsönös tiszteletén alapul. Az ilyen együttműködés egyeztetéseken, megegyezéseken, konszenzuson, kinyilvánított véleményeken alapul, ahol a cél az eredményesség, az építő jelleg, a fejlődés elérése, a partneri hangnem érvényesítése az együttműködők között. A képzésben érvényesül a bizalom elve is. A bizalmon alapuló megbízhatóság és kiszámíthatóság jellemzi a képzésben résztvevők kapcsolatát.
- *Aktivitás, önállóság, a kezdeményezés biztosításának elve.* A gyakorlatvezető oktató és a gyakorlatvezető óvodapedagógus közösen kialakított, egyénekhez igazított koncepciója szerint segítik a hallgatói aktivitás, önállóság és kezdeményezés kibontakozását. Ez annál is inkább indokolt, mivel a jelölt saját maga alkotja meg tudását, aktivitása és önállósága mozgósításával fejleszti képességeit. A gyakorlat vezetői támogatást, segítséget, tanácsot, szükség szerint útmutatást adnak mindehhez.
- *A támogató, segítő, ösztönző légkör biztosításának elve.* A hallgatói feladat teljesítés, aktivitás, motiváltság leginkább a támogató, segítő, ösztönző légkörben lehetséges. A képzés vezetői gazdag eszköztárral tudják ezt a segítő, ösztönző légkört megteremteni és fenntartani (kezdetben a kisebb sikerek elismerése, kezdeményezésekre biztatás, a fejlődés elővételezése, a fejlődés feltételeinek megteremtése, elérhetőség, szükség szerinti segítségadás, reális, objektív értékelés).
- *A reflektivitás, önfejlesztés elve.* A gyakorlati képzés programja szerint a reflektivitás a képzési folyamat egészében érvényesül. A gyakorlatvezető óvodapedagógus bemutatóit követően mintát ad a reflektív módszerek alkalmazására, majd az egyéni és csoportos óvodai gyakorlat ad lehetőséget a jelölt reflektív megnyilvánulásaira. Erre kap ösztönzést a mindennapi feladat teljesítést követően, továbbá a zárónapi tevékenységét elemző, értékelő megbeszélési órán is. Valamennyi gyakorlatvezetői észrevétel és értékelés a hallgatók önfejlesztési késztetésének kiváltását szolgálják.
- *Etikai normák, szabályok betartásának elve.* A gyakorlati képzés során szerzett, illetve keletkezett információ bizalmas információnak tekint-

hető, így „harmadik személy” részére tovább nem adható. A nyilvános értékelés a hallgató hozzájárulásával tehető meg. A gyakorlati képzés folyamatának bármely helyzetéről készült mozgó vagy állókép csak a rajta szereplők beleegyezésével rögzíthető, tárolható azonosításra nem alkalmas kódok használata mellett.

2.8. Az óvodai gyakorlatvezetés módszerei

A gyakorlatvezetés módszertani eszköztára igen gazdag. Elméleti megközelítésben ez a módszertár azonosítható a neveléseméleti és tanuláseméleti módszerekkel, technikákkal. Több klasszifikációt is követhetnénk (Ágoston, 1970, Nánási 1971, Nagy S. 1981, Bábosik 1997, Lappints 1998, Zrinszky 2002, 2007), fejezetünket azonban nem rendeljük alá egyetlen felosztásnak sem, mert nem kívánunk valamennyi alkalmazott módszerrel foglalkozni. Egyébként is jelen képzésmódszertani írást a gyakorlati képzés módszertanának bevezető anyagaként készítjük el. Részletei további kidolgozásra várnak, így a módszerek is, hiszen az óvodapedagógusi professzió számtalan tevékenységet takar. E tevékenység együttest kell majd számba venni, s a gyakorlati tudásátadás módszereinek, technikáinak változatait gyűjteményes formában rögzíteni, továbbadni.

Most egy olyan módszeráttekintésre vállalkozunk, mely áttekintés szempontjából a gyakorlatvezető óvodapedagógus főbb feladatait választottuk (lásd *2. táblázat*). Ezt követően pedig kiemelünk néhány olyan módszert, amely a gyakorlatvezetés során nagyobb hangsúlyt kap.

2.8.1. A gyakorlatvezető óvodapedagógus feladatai és alkalmazott módszerei

<i>A gyakorlatvezető óvodapedagógus feladata</i>	<i>A feladat teljesítéséhez alkalmazott módszer/módszerek</i>
– Felkészülés az adott félév gyakorlatvezetésére. – Képzési program tanulmányozása. – Szükséges segédanyagok előkészítése. – Tantárgyi szakirodalmak tanulmányozása. – A gyermekek felkészítése a hallgatók fogadására.	÷ Dokumentumelemzés ÷ Forrásanyaggyűjtés. Szakirodalmak elemzése, kritikai értékelése ÷ Gyűjtőmunka ÷ Érdeklődés felkeltése, megbeszélés
– Kapcsolatfelvétel a hallgatói csoporttal, információgyűjtés a hallgatói csoportról, az egyénekről. Segítő, támogató kapcsolat kialakítása a hallgatókkal.	÷ Találkozás ÷ Beszélgetés ÷ Tájékoztatás ÷ Perspektívák megfogalmazása
– Az egyéni óvodai hospitálás és gyakorlat irányítása, együttműködés a hallgatóval. – Az óvodai dokumentáció megismertetése (óvoda helyi programja, csoport pedagógiai programja, az óvodai szervezet minőségfejlesztési dokumentuma, projekttervek, házirend). – A gyermekek megismerésének segítése. – A hallgatók gyakorlati rendjének beosztása a csoportban. – A gyakorlati feladatokra való felkészülés segítése, ellenőrzése. – A hallgató feladatteljesítésének folyamatos követése, egyénhez és a hallgató fejlődéséhez igazított támogatása, segítése.	÷ Gyakorlatvezetés ÷ Előadás ÷ Bemutató, szemléltetés ÷ Mintaadás ÷ Magyarázat ÷ Elemzés ÷ Segítségadás ÷ Megbeszélés ÷ Tervezés ÷ Listázás ÷ Perspektívák megfogalmazása ÷ Feladatelemzés ÷ Segítségnyújtás ÷ Megfigyelés ÷ Ellenőrzés ÷ Követelés ÷ Pedagógus személyes részvétele

– A hallgatói feladatteljesítés elemzése, értékelése – egyéni megbeszélés és csoportos megbeszélés kereteiben – a fejlesztő értékelés metódusát követve, konstruktív visszajelzések közvetítése. – Aláírással és gyakorlati jeggyel igazolja a gyakorlati feladatok teljesítésének minőségét. – A hallgató motivációjának növelése, inspirálása, önállóságának növelése. – A hallgató pedagógusi képességei formálódásának, fejlődésének elősegítése. – Segítségadás az egyéni szakmai fejlődési út megtalálásában. – A szakmai sikerekhez és az esetleges kudarcokhoz való helyes viszony kialakítása. – A gyakorlati napló tartalmának ellenőrzése, értékelő bejegyzések készítése. – A hallgató megjelenésének ellenőrzése.	÷ Ösztönzés ÷ Javaslattétel ÷ Gyakorlás, gyakoroltatás ÷ Tevékenykedés ÷ Megfigyelés ÷ Elemzés ÷ Bírálat ÷ Fejlesztő értékelés ÷ Megbeszélés ÷ Mintaadás ÷ Gyakorlás, gyakoroltatás ÷ Összefoglalás ÷ Értékelés ÷ Minősítés ÷ Biztatás ÷ Helyeslés ÷ Elismerés, dicséret ÷ Megbízások ÷ Megoldási javaslatok kérése ÷ Ellenőrzés ÷ Értékelés ÷ Megerősítés ÷ Segítségadás ÷ Biztatás ÷ Modellnyújtás ÷ Önértékelés, önreflexió ÷ Ellenőrzés ÷ Fejlesztő értékelés ÷ Szokáskontroll ÷ Ellenőrzés
– A csoportos óvodai gyakorlat részfeladatainak irányítása, hatékony szakmai	÷ Gyakorlatvezetés ÷ Tevékenykedtetés, gyakoroltatás

együttműködés a csoporttal, a gyakorlatvezető oktatóval és a módszertanos oktatóval.	÷ Minta, modell nyújtása ÷ Írásbeli munka ellenőrzése ÷ Gyakorlati feladatra való felkészülés ellenőrzése ÷ Feladat megbeszélés ÷ Gyakorlati feladat teljesítésének megfigyelése, fejlesztő értékelése ÷ Összefoglalás ÷ Magyarázat ÷ Szükség szerint közbelépés ÷ Szükség szerint tilalom ÷ Szükség szerint felszólítás
– Professzionális kommunikáció a gyermekekkel, hallgatókkal, munkatársakkal. Az IKT eszközök szükséges mértékű, biztos használatában példaadás.	÷ Személyes példaadás ÷ Szóbeli közlések ÷ Példaadás ÷ Bemutatás, szemléltetés
– Modell, mintaszerep betöltése: bemutatók tartása, önelemzés, önreflexió.	÷ Szemléltetés ÷ Mintaadás ÷ Magyarázat ÷ Elemzés ÷ Értékelés, önértékelés, önreflexió
– Konstruktív konfliktuskezelés mind a gyermekek, mind a hallgatókkal való foglalkozás keretében. Meggyőzősi, megegyezési módok, technikák változatos bemutatása.	÷ Problémamegoldás ÷ Mintaadás ÷ Meggyőzés ÷ Megegyezés, alku ÷ „én üzenetek” ÷ Indoklás, elemzés
– Részvétel megbeszélési, elemzési órákon, amelyen felkészülnek a soron következő hallgató hospitálására.	÷ Követelés ÷ Megbeszélés ÷ Vita, vitavezetés ÷ Megerősítés, serkentés ÷ Helyeslés, elismerés ÷ Összefoglalás ÷ Ellenőrzés ÷ Gyakoroltatás ÷ Ötletáramlás

– Minta vázlatok, az írásbeli felkészülés mintadokumentumainak elkészítése.	÷ Mintaadás ÷ Gyakorlás ÷ Önértékelés
– Példaadás az önművelés igényének meglétére. Az óvodai nevelést meghatározó szakmai változások követése, az aktuális kérdésekben való tájékozottság.	÷ Példa, mintaadás ÷ Tevékenykedés ÷ Önfejlesztő technikák és módszerek
– Ötleteivel, javaslataival hozzájárul a gyakorlati képzés folyamatos korszerűsítéséhez, fejlesztéséhez.	÷ Megfigyelés ÷ Elemzés, értékelés ÷ Ötletáramlás ÷ Javaslattétel

2. táblázat

2.8.1.1. A megfigyelés módszere

A megfigyelés módszerének alkalmazása, jelenléte több szintéren és többféle céllal kap szerepet a gyakorlati képzésben. A megfigyelés mások (retrospekció) vagy önmagunk (introspekció) megfigyelésére vonatkozhat.

1. A gyakorlatvezető óvodapedagógus a gyermekek megismerését, fejlődésük követését szolgáló megfigyeléseket végez saját óvodai csoportjában.
2. A gyakorlatvezető óvodapedagógus megfigyeléseinek másik tere a hallgatókat érinti. Megfigyeli őket felkészülésük, gyakorlati feladataik teljesítése folyamatában, s megfigyeléseket végez a tantermi megbeszélések során is. Ez a megfigyelés kiterjed minden egyes hallgatóra, továbbá a nagyobb és kisebb csoportok működésének megfigyelésére is.
3. A gyakorlatvezető óvodapedagógus önmegfigyelést is végez, mégpedig a gyermekeket érintő nevelőmunkája folyamatában, de a hallgatók gyakorlati felkészítő tevékenysége során is.
4. A hallgató megfigyeli a gyermeket, mely módszer hozzásegíti a jelöltet a gyermek megismeréséhez. Ez a megismerés lesz alapja a gyermekkel, gyermekekkel való kapcsolatfelvételének, további nevelőmunkája tervezésének, a gyermekekkel való foglalkozásának, s elemző munkájának is.

5. A hallgató is végez folyamatos önmegfigyelést, mivel annak alapján formálódik elemző képessége, tudatos önfejlődésének személyes befolyásolása.

2.8.1.2. A példa, a minta, a modellnyújtás módszere

Mint minden pedagógiai kontextusban, úgy a felsőoktatási gyakorlati képzésben is alkalmazzuk a példa, a mintaadás módszerét. A mintaadó a gyakorlatvezető óvodapedagógus, a minta észlelője, befogadója a hallgató, aki tudatosan vezérelt helyzeteket, szituációkat, folyamatokat megfigyelve tanul, tapasztalatokat szerez a mintaadótól. Persze spontán helyzetek is adódnak a modell mintázatának hasznosítására. A pedagógiai gyakorlat mintájának megfigyelése, elemzése a hallgató saját módszertani eszköztárának kialakulásához, bővítéséhez járul hozzá.

Milyen mintaadási, modellnyújtási, példaadási lehetőségei vannak az óvodapedagógusnak?

- Tervezőmunka, illetve írásbeli munka mintája, példája
 - Pedagógiai program, napirend
 - Projektterv, tematikus tervek
 - Napi, heti, havi tervezési dokumentumok
 - Minta vázlat
- Egyéb írásbeli dokumentáció mintája
 - Gyermek fejlődési naplója
 - Hírlevél
 - Szülők értesítése, tájékoztatása
- Minta a nevelőmunka tudatos végzésében
- Példát ad a nevelőmunka részterületeinek gyakorlatából (bemutatók során)
- Pedagógiai helyzetek megoldásának mintája a hallgató hospitálásakor
- Példa a kommunikációra a gyermekekkel, szüleikkel, munkatársakkal, óvodavezetővel, képzésben közreműködőkkel, hallgatókkal való kapcsolatában
- Példa a sokoldalú kapcsolatteremtésre, kapcsolattartásra, elfogadásra, befogadásra
- Példa a differenciált, személyes bánásmódra a gyermekekkel, hallgatókkal egyaránt
- Példa a spontán, váratlan helyzetek megoldásában
- Minta a tudatos, folyamatos megfigyelésben, amely szintén kiterjed mind a gyermekekre, mind pedig a hallgatókra

- Minta külső megjelenésében
- Példa a munkához való viszonyra, a munka iránt érzett felelősségvállalásra, igényességre
- Példa a játékos beállítódásra
- Példa az önfejlesztésre, az önképzésre
- Modell a kezdeményezésben, a szakmai aktivitásban, az innovációs késztetésben
- Modell az önreflexióban
- Modell a szakmai sikerek fogadásában és a kudarcok kezelésében
- Minta a folyamatos fejlesztésben, a minőségre törekvésben
- Mintaadó a környezet esztétikus, szakszerű, tevékenységösztönző kialakításában
- Mintaadó a nyugodt légkör feltételeinek megteremtésében
- Minta érzelmeinek kezelésében, kiegyensúlyozottságában, kiszámíthatóságában
- Mintaadó a motiválásban, az érdeklődés fenntartásában
- Mintaadó objektív értékelésében
- Mintaadó a szokásalakításban, elmélyítésben
- Mintaadó a gyermeki aktivitás és kreativitás ösztönzésében
- Példa a zenei élménynyújtásra
- Példa az élményszerű mesélésre, verselésre, mondókázásra
- Példa az esztétikus mozgásra
- Példa az élményszerű együttjátszásra az egyénnel és csoporttal egyaránt

2.8.1.3. Megbeszélés

A megbeszélés mind az egyéni, mind pedig a csoportos gyakorlaton alkalmazott módszer. A megbeszélést vagy a gyakorlatvezető oktató vagy a módszertanos oktató vagy a gyakorlatvezető óvodapedagógus irányítja. A tanórai megbeszélés általában előzőleg tudatosan megválasztott megfigyelési szempont által irányított megfigyelés tényeinek elemzésével, kritikus értékelésével történik. Tehát pedagógiai helyzeteket, jelenségeket, folyamatokat és azok megoldási módját beszéljük meg. Más esetben, a hallgató egyéni hospitálásakor alkalmazott megbeszélés kiterjed a gyakorlatvezető óvodapedagógus mintaadó tevékenységének, a gyermekek tevékenységének és megnyilvánulásainak a megbeszélésére, továbbá a hallgató feladatteljesítésének elemző, értékelő megbeszélésére. A gyakorlatvezető óvodapedagógus és a hallgató megbeszélésének tartalma

még a hallgató következő napi tevékenységére való felkészülés. A megbeszélésnek három fő tartalmi egysége van: teljesített feladatok, tervezett feladatok (felkészülés), a fejlődést elősegítő feladatok.

A megbeszélést nem csupán módszerként kezeljük, hanem óratípus elnevezés is kötődik hozzá, nevezetesen a megbeszélési óra.

2.8.1.4. Gyakorlásvezetés

A módszer elnevezése nagyon egyirányú, egyoldalú dominanciát kifejező, direkt pedagógiai hatásközvetítésre utal. A gyakorlásirányítás sem sokkal jobb. A mentorálás, tutorálás, coaching jobban kifejezi azt a konstruktív gondolkodásmódot, amely mellett a gyakorlati tudás aktív megszerzése kölcsönös együttműködésen alapul, jellemző a fejlődés támogatása, segítése.

Megtehetjük azonban, hogy a gyakorlásvezetés módszerének alkalmazásakor a konstruktív pedagógia álláspontját fogadjuk el.

Mit teszünk akkor, amikor a gyakorlásvezetés módszerét alkalmazzuk?

A gyakorlásvezetés módszerét többféleképpen is megközelíthetjük. Jelenti az egész képzési folyamat átfogó vezetését, irányítását. Jelentheti egy hallgató egy hetének vagy egy napjának gyakorlásvezetését. De jelentheti egy konkrét szituáció, egy konkrét gyakorlat, feladat teljesítésének vezetését, irányítását. Mindez külön-külön és együttesen is érvényesül. Ezért mondhatjuk azt, hogy a gyakorlásvezetés összetett módszer. Másrészt úgy is összetett módszernek tekinthető, hogy a gyakorlatvezetés módszerének alkalmazása más módszerekkel együtt történik. A gyakorlásvezetés során:

- Formáljuk a hallgató beállítódását, növeljük motivációját
- Felkészítjük az óvodai nevelés gyakorlati feladatainak ellátására
- Helyzeteket teremtünk a hallgatók fejlődéséhez
- Önálló, aktív, kezdeményező munkára ösztönözzük őket
- Visszajelzéseket fogalmazzunk meg
- Szükség szerint az egyénhez igazított segítséget adunk
- Szükség és igény szerint magyarázatot adunk
- Megfigyeléseket végeztetünk
- Irányítjuk az önelemzést, önértékelést, a megbeszélési órát
- Ellenőrizzük a teljesített feladatokat, a felkészülést
- Szituációkat teremtünk, megoldásokat mutatunk be

2.8.1.5. Elemzés, értékelés a gyakorlati képzés folyamatában

A gyakorlati képzés folyamatában a hallgató önszabályozó tanulásában kiemelt szerepet játszik az elemzés, értékelés, mely egyrészt a hallgató önértékelési, önelemzési tevékenységében jut kifejeződésre, másrészt az adott hallgató tevékenységének, személyiségének mások (oktatók, hallgatók, gyakorlatvezető óvodapedagógus) által történő véleményezésében fogalmazódik meg. Ennek segítségével jut el a hallgató szakmai munkájában a reflektív önszabályozás szintjére. A reflektív önszabályozás „az értelmi, érzelmi, akarati tényezők egymásra hatásán nyugszik, s egyidejűleg befolyásolja az énkép alakulását is, mely aztán visszahat az értelmi, érzelmi, akarati összetevőkre” (Réthy Endréné 1998, 253 o.).

Falus Iván írását ajánljuk a reflektív gondolkodásmód és módszer kialakításához (Falus 2008, 79–94. o). Korthagen és Wubbels (1996) öt lépésére utal, akik szerint a reflexió spirális folyamat. Ez az öt lépés a cselekvés, a visszatekintés a cselekvésre, a lényeges mozzanatok tudatosítása, alternatív cselekvésmódok kialakítása és a kipróbálás.

A szerzők a reflektív elemzést segítő kérdések sorát fogalmazzák meg, amelyek eljuttatják a pedagógust a reflektív módszerük kifejlődéséhez, amely egyben hozzájárul szakmai önfejlődésükhöz is.

A „visszatekintés a cselekvésre” szakasz kérdései (Falus 2008, 92. o.):

- „– *Mit akartam?*
- *Mit gondoltam?*
- *Hogyan éreztem?*
- *Mit csináltam?*
- *Megítélésem szerint a tanulók (saját beírás: gyerekek) mit akartak, gondoltak, éreztek, csináltak?”*

A harmadik fázis lehetséges kérdései:

- „– *Milyen kapcsolatok állnak fenn az előző kérdésekre adott válaszok között?*
- *Milyen a környezetnek – az iskola (saját: óvoda) egészségének – a hatása?*
- *Mit jelent ez számomra?*
- *Mi a probléma lényege?”*

A negyedik fázisban:

- „– *Milyen alternatívákat látok?*
- *Melyiknek mik az előnyei, illetve a hátrányai?*
- *Mit kell tennem legközelebb?”*

Az ötödik fázisban a változás kipróbálása után.

„– *Mit akartam elérni?*

– *Mire akartam különös figyelmet fordítani?*

– *Mit akartam kipróbálni?*”

A reflektív gyakorlatok a mentalizációs képességet is mozgásba hozzák. A mentalizáció fogalmának és jelenségének megismerése és alkalmazása a képzés megújításának egyik lehetősége. A mentalizáció tudatos alkalmazása, terének kiszélesítése új lehetőséget nyit a pedagógiai kommunikációban, a kapcsolatok fejlődésében (Láng & Holcsik, 2009).

A mentalizáció azt jelenti, hogy mások és saját viselkedésünket mentális állapotok, gondolatok, érzések kapcsolatában tudjuk észlelni, értelmezni és megérteni. Más megfogalmazásban mentalizáción azt a képességet, tevékenységet értjük, amely során saját vagy mások mentális állapotára irányítjuk a figyelmünket. A mentális állapotról így szerzett információt felhasználjuk mások vagy saját viselkedésünk értelmezésében, megértésében és a mentális állapot hatására hozott döntések elfogadásában vagy elutasításában. A mentalizációs képesség a kommunikáció során segíti a másik fél szempontjainak átvételét, gondolatainak megértését (Bernáth & Balázs & Jónás, 2012). Ha ezt lehet technikának, módszernek nevezni, akkor ez a módszer, technika jól alkalmazható a gyermekek körében, akiknek ez a képessége kialakulóban van. Ennek gyakorlati példáit mutathatják meg a gyakorlatvezető óvodapedagógusok. Mindez összekapcsolható azzal, amit Thomas Gordon módszeréről, az „én üzenetekről” tanultak a hallgatók. A belső állapotok hatásközvetítése a pedagógiai eszköztárat bővíti, mely folyamatos elemző kontrollal működhet sikeresen.

Az elemzés analízis és szintézis segítségével feltárja a valóság tényeinek, jelenségeinek lényeges jegyeit, jellemzőit, kapcsolatait, összefüggéseit és ezek következményeit. Elemzéssel az egészet (tényeket, jelenségeket) részekre, elemekre bontjuk, feltárjuk ismertető jegyeiket, sajátosságait, tulajdonságait. A lényeges jegyek egymáshoz való kapcsolatukból és összefüggéseikből kiemelhető, megvizsgálható, s a kiemeléssel logikus elrendezésre előkészíthető.

Az elemzés általános megközelítése után nézzük meg, hogy mi (a gyakorlatvezetők és a hallgatók) mit elemzünk, azaz kire, mire irányul az elemzés, s mi annak tartalma, metodikája!

Az elemzésnek kettős irányultsága van: **egyik a gyermek, a másik a pedagógus** (vagy a mintaadó pedagógus vagy a pedagógus jelölt).

Minden pedagógiai irányultságú tevékenységünk alapja a minél mélyebb és pontosabb **gyermekismeret**. Ebből indul ki, ez az alapja a tervezőmunkának, majd a kivitelezés, feladatteljesítést követően szintén alapkérdés a gyermekekhez igazodás (tevékenységi forma megválasztása, célkitűzés realitása, tartalom, módszerek, eszközök, szervezeti forma, hely biztosítása). Ezért kell a hallgatónak tanulmányoznia az óvodai dokumentációt, szóbeli információt gyűjteni a gyermekekkel foglalkozó dolgozóktól, tudatos megfigyeléseket végezni a gyermekekről (egyénekről és a csoportról), melyekhez segítő útmutatásul szempontokat kapnak. A hallgatónak fel kell ismernie a gyermek fejlődését, esetleg fejlődésbeli eltéréseit, mely érdekében fejlődési naplót vezetnek egy kiválasztott gyermekről.

Csak a gyermekek alapos ismeretében lesz képes a hallgató tudatosan tervezni, s tevékenységéről indoklásos elemzést végezni.

Példa: Játékelemzés

A gyermek és játékának elemzése

(mit, mivel, kivel, mennyi ideig, hol, hogyan játszik?)

- A témaválasztás megítélése*
- A játék tartalmának gazdagsága, újszerűsége, kreatív játék-megnyilvánulások*
- Érzelmei a játékban*
- Mozgásaktivitása*
- A játék elmélyültsége, kitartása a játékban*
- Kommunikációja a játékban*
- Önállósága a játékban*
- Játékbeli státusz értékelése (vezető, „csapatjátékos”, alkalmazkodó, elfogadó stb.)*
- Értelmi funkciók működése a játékban*
- Hatása a többi játszóra, kooperációs jellemzői*
- Konfliktusok*

Konkrét játék, a szabályjáték elemzéséhez

- Motiváltság a játékra*
- A játék vállalás önkéntessége*
- A szabály megértése*
- A szabály betartása*
- A játék élvezetének megnyilvánulási módjai*

- A játékosok siker reakciói
- A játékosok kudarc reakciói
- Igyekezet a győzelemre
- Önállóság, ügyesség a játékban
- Irányító, vezető szerep a játékban (hatni tudás képessége, szervező képesség)
- A szükséges pszichikus funkciók működése
- Társas viszonyok, kapcsolatok érvényesülése (szociális jellemzők)
- Motoros, mozgásos aktivitás a játékban
- Taktikai elemek a játékban
- Eszközhasználat a játékban
- Szerepcsere a játékban
- Beleélés a játékba
- Milyen volt a játék hangulata?

Az elemzés másik iránya maga a **pedagógus**. Ez az elemzés három kulcsterületet érint: a pedagógus felkészültségét, gyakorlati teljesítményét és személyét.

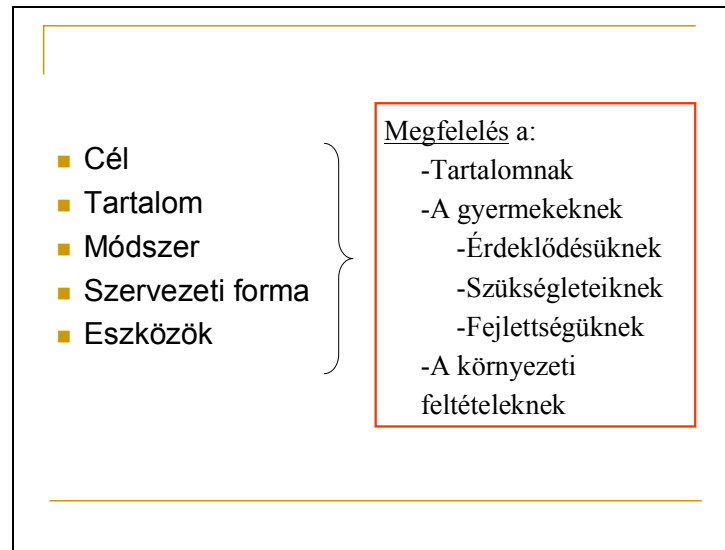
Példa ennek szempontjaira, az elemzés tartalmára:

Az óvodai komplex játékos tanulás és megvalósulásának elemzéséhez

Az óvodai komplex játékos tanulás kritériumainak teljesülése:

- Komplexitás (*tartalmi komplexitás-műveltségtartalmak-, tevékenységek komplexitása*)
- Játékosság
- Projekt szemlélet, tervszerűség
- Felépítés, mozzanatok logikája
- A folyamat jellemzői:
 - Motiválás, élményszerűség
 - Aktivizálás – feladatok, tevékenykedés
 - Differenciálás
 - Szervezeti formák, szervezési feladatok
 - Módszerek, eszközök
- A pedagógusjelölt felkészültsége, irányító tevékenysége
- A pedagógusjelölt személye

A felkészülés elemzésének szempontjait, tartalmi elemeit a 8. ábrán látjuk. Az ábra szempontjain túl elemzési szempont lehet még a tevékenységhez való viszony (a felkészülés igényessége, pontossága, felelősség, motiváltság) elemeinek analizálása.

8. ábra

A felkészülés elemzése

A kivitelezés, a gyakorlati teljesítmény elemzéséhez az alábbi szempontok követését ajánljuk:

- Pedagógiai hatása, pedagógiai eszközei
- Kapcsolat a gyermekekkel
- Kommunikáció a gyermekekkel
- Irányítás, támogató magatartás
 - Léggör, hangulat
 - Rugalmasság
 - Szervezés
 - Segítségnyújtás
 - Konfliktuskezelés stb.

Hogyan elemezzünk?

- Legyen az elemzést támogató vezérlő szempont!
- Legyen meghatározott menete, logikája!

- A tényeket, jelenségeket bontsuk elemeire!
- Foglaljuk össze!
- Határozzuk meg a fejlődés irányait az adott területeken!
- Min kell változtatni? Miben kell fejlődni?
- Hogyan lehet ezt a változás, fejlődést elérni? Mit kell tenni érte, mit kell gyakorolni, milyen attitűdön kell változtatni?

Milyen a jó elemzés?

- Irányított megfigyelésen alapul
- Szelektál, a lényeges tényeket emeli ki
- Analitikus, de nem túl részletező
- Elméletileg megalapozott, szakszerű, a szaknyelv alkalmazása biztos
- Tényeken alapuló objektivitás jellemzi
- Összefogott, logikus menetet követ
- Megpróbál választ adni a „milyen”, „miért?”, „hogyan” kérdésekre
- Feltárja a támogatható folyamatokat
- Érvek megfogalmazásával jelzi a szükséges módosításokat, változtatásokat
- Kellő adatokat, érveket ad az értékeléshez
- Segít a jó gyakorlat mintáinak megkeresésében, a hibák elkerülésében
- A fejlődés útját keresi.

Javaslat az elemzéshez:

Próbáljuk kerülni a szoros, napirend szerinti elemzési menetet (mit csináltam jól, mi sikerült kevésbé). Az ilyen típusú megszólalás inkább folyamatismertetésnek, sem mint elemzésnek tekinthető. Ha a hallgató az eseményeket veszi sorra, nem fog eljutni az indoklásokat is magába foglaló szakmai elemzésig. Tapasztalat az is, hogy ilyenkor elmarad a tervezés és a gyakorlati megvalósítás indoklása, s ezzel együtt rejtve marad a hallgató gyermek-, illetve a csoportismerete is.

Az értékelés az a folyamat, amelyben szisztematikusan vizsgálják vagy **megítélik** valamilyen jelenségnek, eseménynek vagy tárgynak az **értékét**, olyan folyamat, amelyben **összefüggéseket** keresünk a célok, a folyamatok és a megvalósult állapot között, továbbá olyan folyamat, amelyben vizsgáljuk az **eltérés** mértékét, jellegét.

Az értékelés más megközelítésben: adott célok, adott sztemderdek vagy egyéni kritériumok alapján értékeket, módszereket, rendszereket, helyze- teket ítél meg.

Az értékelés funkciója a motiválás, a növekvő tudatosság elérésének segítése, továbbá a fejlődés serkentése.

Az értékelésnél beszélhetünk ún. viszonyítási pontról, amely viszo- nyítási pont az ún. sikerkritérium. A sikerkritérium az a közös megegye- zéssel elképzelt, leírt állapot, melyben az adott, kitűzött cél elértnek mondható. Ezeket a sikerkritériumokat megtaláljuk a képzési és kimeneti követelményben, jelen írásban a kompetencia térképben, továbbá a gya- korlati képzés feladat- és követelményrendszerében.

Az értékelés típusai:

1. diagnosztikus

funkciója: Előzetes készségek és tudás felmérése, a tanulók jellemzői alapján a tanítási mód kiválasztása / *tárgya:* kognitív, affektív és pszicho- motoros területek, fizikális, pszichológiai és környezeti tényezők

2. formatív

funkciója: Visszacsatolás a tanulóhoz és a tanárhoz, a hibák azonosítá- sa a megoldási módok kialakítása céljából / *tárgya:* kognitív területek

3. szummatív

funkciója: A tanulók minősítése, kategorizálása / *tárgya:* általában kognitív, a tanegységtől függően pszicho-motoros vagy affektív területek.

Az értékelés módszerei

- megfigyelés: zárónap jegyzőkönyve, gyakorlatvezető óvodapedagó- gus megfigyelési és értékelési naplója, óvodavezető látogatási naplója
- értékelő megbeszélés: önértékelés, oktató/mentor értékelése
- hallgatói kérdőív
- hallgatói önértékelő lap

Az értékelés területei

- írásbeli feladatok, tervezőmunka
- gyakorlati feladatteljesítés
- elemzés, önértékelés, önreflexió
- munkához való viszony

A pedagógiai értékelés jellemzői:

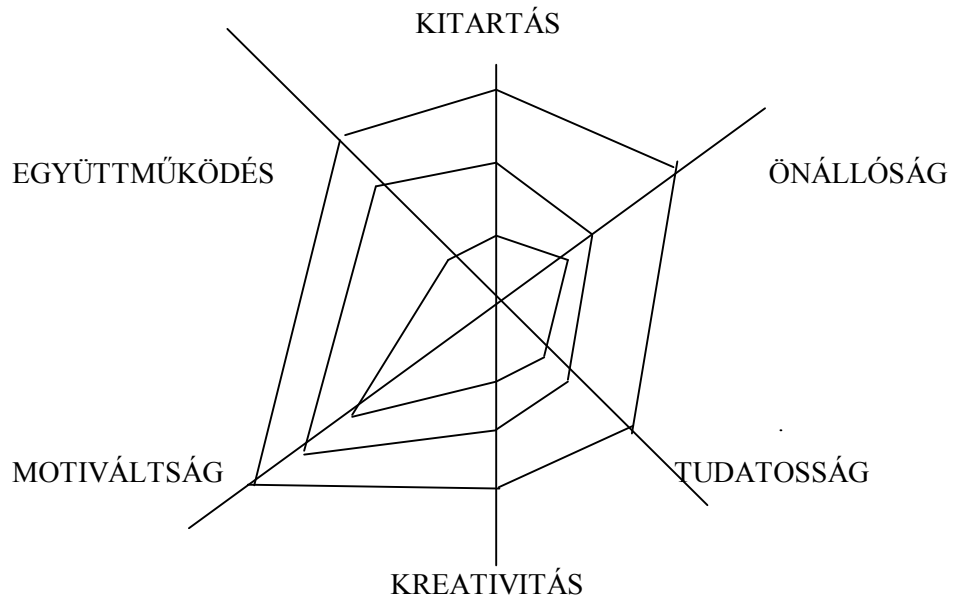
- objektív, érvényes, megbízható,
- sokoldalú, változatos értékelési formák,
- feleljen meg az értékelt tevékenység jellegének,
- megfogalmazásában legyen szakszerű, de világos, érthető, értelmezhető, közvetítésében kongruens
- személyre szóló legyen,
- ösztönző hatású legyen,
- nem lehet megtorló, fegyelmező jellegű,
- a szóbeli és írásbeli értékelés egészséges aránya biztosított legyen,
- folyamatos legyen,
- kiszámítható legyen,
- legyen tárgyyszerű (mit, hol, miben hibáztak, hogyan lehetséges a javítás),
- megfelelő légkörben történjen (minimális stressz mellett)

Értékskála alkalmazása: Laminé – Petráné skálájának felhasználásával¹

1. Az adott a tevékenységgel kapcsolatban semmilyen szándék vagy tevékenység nem tapasztalható a hallgatónál.
2. Az adott feladatot a jelölt sok segítséggel teljesíti, a gyakorlatvezető óvodapedagógus kezdeményezésére
3. Az adott tevékenységgel kapcsolatban a jelölt részéről voltak próbálkozások, segítséget igényel.
4. A jelölt motivált a tevékenység iránt, kis segítséggel voltak már sikeres próbálkozásai
5. Ezt a tevékenységet a jelölt önállóan végzi, része a mindennapi munkájának.

A következőkben egy mintadiagramot (1. diagram) mutatunk be.

¹ Laminé Antal Éva – Petráné Képes Gizella: EFQM Kiválóság modellre épülő mérés, értékelés az óvodában. Eger, 2001.

1. diagram

A hallgató fejlődésének pókháló diagramja

Néhány általános szempont a gyakorlati munka elemzéséhez, értékeléséhez:

- Milyen felkészültséget tükröznek *vázlatai* (pedagógiai, pszichológiai és módszertani ismeretek, kreativitás, helyi sajátosságok stb.)?
- Milyen a jelölt *stílusa, kommunikációja, attitűdje* a nevelési helyzetekben?
- Hogyan valósítja meg a differenciált bánásmódot a játékos tanulás folyamatában? (Különleges bánásmódon igénylő gyermekek – SNI-s gyerekekkel, illetve a tehetséges, különleges képességű gyerekekkel, valamint a különböző fejlettségi szintű gyerekekkel való bánásmód.)
- Jól választotta-e meg, illetve megfelelően alkalmazta-e a módszereket?
- Milyen az eszközök minősége?
- Az eszközhasználathoz kapcsolódó szokásokat hogyan alakította?
- Megvalósítja-e és hogyan az óvodapedagógus a gyermekek cselekvő gondolkodtatását?

- Megfelelő-e a szervezett tevékenység időtartama (életkori sajátosságok, fejlettségi szint figyelembe vétele, a témakör feldolgozására szánt elegendő idő – projektmunka tervezése stb.)?
- A kijelölt feladatokat milyen önállósággal végzi?
- Milyen hatékonyságú az óvodai csoportban az irányítói munkája? Hogyan és mennyire segíti a tevékenység irányítása az előzetesen meghatározott nevelési-, fejlesztési célt?
- Milyen fejlett a probléma-felismerése és a problémamegoldó képessége?
- Milyen módon értékeli (rendszeresség, tudatosság, segítő, fejlesztő szándék, következetesség, stílus)?
- Milyen a munkabírása? Milyen a munkatempója?
- Mennyire veszi figyelembe munkája során az adott közösség szabályait?
- Milyen a kapcsolata a munkatársakkal, a gyerekekkel, a szülőkkel?
- Mennyire pontos az adminisztrációja?
- Mennyire tartja a határidőket? Mennyire megbízható?
- Milyen mértékben kapcsolódik be az óvoda programjaiba?

A záróvizsga értékelésének irányító szempontjai lehetnek:

Ismeri:

a legfontosabb dokumentumokat; az óvodáskorú gyermek személyiségfejlődési jellemzőit, a fejlődéshez szükséges feltételeket, a differenciált személyiségformálás módjait, az élményszerű óvodai élet- és tevékenység-szervezés sokszínű lehetőségét, a neveléshez, fejlesztéshez szükséges szakmai írásokat, a minőségügy alapirodalmát.

Képes:

Probléma felismerésére, pedagógiai döntések tudatos meghozatalára, az óvodai élet- és tevékenységrendszer tervezésére, szervezésére, irányítására, együttműködésre a gyerekekkel, dolgozókkal, szülőkkel, hiteles kommunikációra, konfliktus helyzetek kezelésére, elemzésre és önértékelésre.

Rendelkezik:

Gyermekközpontú szemlélettel, előítélet mentes, inter- és multikulturális nevelési szemlélettel, empátiával, felelősséggel, igényességgel, toleranciával, játékos képességgel, esztétikai fogékonysággal, az önművelődés, önfejlődés igényével, reális önismerettel.

Mérőlap a hallgató személyiségének és tevékenységének értékeléséhez

Az alábbi mérőlap (lásd 3. táblázat) a hallgató személyes tulajdonságainak, tervező munkájának és gyakorlati tevékenységének értékeléséhez ad konkrét indikátorokat, szempontokat. Az értékelés az A–E fokozatok között helyezhető el, mely alapján megállapítható a teljesítmény minősége.

A = kiváló/átlagon felüli

B = jó / de nem rendkívüli

C = közepes / nem rossz, de lehetne jobb

D = gyenge / de nem teljesen elfogadhatatlan

E = nagyon gyenge / elfogadhatatlan

<i>Személyes tulajdonságok</i>			
<i>Indoklás</i>			
1. a feladathoz való hozzáállás, megjelenés			
2. fellépés, hangnem, stílus, kapcsolat a gyerekekkel			
3. a szokások betartásának képessége			
4. a figyelem terjedelme, megosztott figyelem működése			
5. a gyerekek szükségleteihez, érzelmi, pszichés állapotához való alkalmazkodás képessége – rugalmasság			
6. a gyerekek kognitív jellemzőihez való alkalmazkodás képessége			
7. a gyermeki viselkedés, tevékenység objektív értékelésének képessége			
8. a saját teljesítmény objektív értékelésének képessége			
<i>A tevékenység tervezésének minősége</i>			
1. a célok egyértelműsége, megválasztásuk indokoltsága			
2. a motiválás módja			
3. megfelelő számú és jellegű tevékenység, ill. feladat, a játéktípusok és munkaformák változatossága, egyensúlya, logikai rendje			
4. elvek érvényesítése, különösen a játékosság, önkéntesség, differenciálás			

5. célszerű és változatos módszerek			
6. a tevékenységek/feladatok kidolgozottsága, előkészítettsége			
7. időbeosztás			
<i>A tevékenység-szervezés, irányítás minősége</i>			
1. tevékenységvezetés, a csoportélet szervezése, irányítása			
2. gazdálkodás az idővel, a tevékenység dinamikája			
3. a játéktevékenység támogatása/feladatok lebonyolítása			
4. a eszközök indokoltága, alkalmazása, minősége			
5. a kérések/feladat-meghatározások világossága			
6. a magyarázatok érthetősége, színessége			
7. kérdézési technikák/kommunikáció a gyerekekkel			
8. a gyerekek bevonása a tevékenységbe			
9. a problémák/konfliktusok kezelése			
10. a kitűzött célok megvalósítása			
11. a gyerekek tevékenységének/munkájának értékelése			
12. a váratlan, spontán helyzetek kezelése			
13. a tevékenység hangulata, munkalétkör			

3. táblázat

Néhány ajánlás az értékelés módszerének alkalmazásához. Milyen a jó értékelés?

- Fordítsunk figyelmet a tudatos értékelésre! Az oktatónak/gyakorlatvezetőnek és a hallgatónak is egyértelműnek kell lenni, hogy melyek az adott feladat jó megoldásának a kritériumai, melyek lesznek ellenőrzéskor az értékelés szempontjai. A szempontrendszer írásban is a hallgatók rendelkezésére kell bocsátani.
- Fokozatosan bővítsük a szempontrendszer: kezdetben adjunk kevesebb szempontot a hallgatónak, és amikor hozzászoktak a kritéri-

umrendszerhez, akkor bővítjük tovább a szempontsört az új ismeretek, tudásuk, képességeikhez igazodva.

- A kritériumrendszer kidolgozásakor az elsődleges cél az értékek megtalálása legyen, ne a hibák keresése, a kritikai elemzés a fejlesztésre összpontosítson (**fejlesztési célok** és/vagy **minősítési célok**).
- A pedagógiai értékelés célja: átfogó, a tanulmányok egész időszakára kiterjedő személyiségfejlesztés, az önértékelési képesség kialakítása, s ezen belül az önálló tanulásra való képesség és igény kialakítása.
- Alapvető az értékelési eredmények folyamatos, rendszeres beépítése a mindennapi pedagógiai munkánkba.
- Mindig tartsuk szem előtt az értékelés alapelveit: *a fejlesztő szándék elve, a sokoldalúság elve, a méltányosság elve, az elméleti megalapozottság elve, a kivitelezhetőség elve.*
- A jó értékelés sokoldalú, pontos információgyűjtésen, ill. *tényeken alapul*, így jellemzője a tényszerűség, a tárgyyszerűség.
- A jó értékelés objektív véleményt tükröz.
- A jó értékelés nem csupán tényszerű, hanem szakszerű is.
- A jó értékelés logikus gondolatmenetet követ és a kitűzött célra irányul.
- A jó értékelés lényegre törekvő, szükség szerint részletező.

A gyakorlati képzés során az értékelés több pólusú. Értékel a gyakorlatvezető óvodapedagógus, mégpedig saját nevelőmunkájának bemutatását követően önértékelést végez, mely tartalmazza a gyermekek értékelését is. Ezen túlmenően a gyakorlatvezető óvodapedagógus értékeli a hozzá tartozó hallgatók írásbeli és gyakorlati feladatteljesítését is. Értékeli a hallgatókat a gyakorlatvezető oktató és a módszertanos oktató is. Önértékelést végez a hallgató hospitálása és gyakorlati zárónapja után, s értékelnek a hallgatótársak a csoportos hospitálás alkalmával. A sokféle, sok szempontú értékelés be tudja tölteni fejlesztő funkcióját.

Nézzünk még meg ehhez a témához kapcsolódó néhány fogalmat!

- **Önmegfigyelés (introspekció):**
Saját lelki jelenségeinkről, élményeinkről, lelki folyamatainkról összefoglalást adunk.
- **Önértékelés:**
A személy kritikai megítélése, megerősítése önmagáról, tevékenységéről, képességeiről, magatartásáról; folyamatos önellenőrzésre

késztet, reális önismerethez vezet. Önmagunkról alkotott véleményünket befolyásolják a környezetből származó értékítéletek.

Módszerét tekintve lehetséges, hogy a vizsgálati személy egy tulajdonságskálán önmaga személyiségjegyeit megjelöli.

– Reflexió, önreflexió:

A tapasztalat gondolati síkra helyezését, gondolati feldolgozását jelenti. A tapasztalatot kiemeljük a helyzet konkrétságából, elméleti értelmezését adjuk, s magasabb absztrakciós szintre emeljük. Ez a tapasztalat keletkezhet mások tevékenységének megfigyelésekor vagy saját működésünk vagy tevékenységünk alkalmával (Buda Mariann, szerk. 1999).

– Önkontroll:

Az egyének önmaguk fölött gyakorolt ellenőrzése. Az egyén önállóan szabályozza magatartását, annak motívumait és késztetéseit. Kiterjed az önkontroll az önértékelésre, önnevelésre. A személyiség erkölcsi kultúrájának szintjétől függ.

– Önbírálat:

A bírálatnak az a formája, melyet a közösség vagy az egyén önmaga fölött nyilvánosan gyakorol a tevékenységben, magatartásban jelentkező fogyatékoságok kijavítása érdekében. Akkor értékes, ha elv-szerű, a közösség érdekeit szem előtt tartó, őszinte, és ha a fogyatékoságok kiküszöbölését szolgáló hatékony cselekvés követi.

Az a bírálat, amellyel valaki saját magatartását, tevékenységét illeti.

– Önértékelési képesség:

Az aktuális magatartás (annak okai, indítékai) folyamatos visszacsatolással és utólagos önvizsgálattal, valamint a személyiség elemzésével történő értékelése annak érdekében, hogy mit tehetünk a sikeres magatartás érdekében.

– Önnevelés:

Az ember céltudatosan kifejleszti magában a tevékenység képességét, formálja saját erkölcsi tudatát. Tökéletesíti pozitív tulajdonságait és leküzdöi a negatívakat. Formái: önkritika, önkorlátozás, önkontroll. Autonóm személyiség képes az önnevelésre.

Példa a szabadjáték önértékeléséhez alkalmazható irányító szempontokra

A)

A szabad játék kibontakozását különböző közvetlen megnyilvánulással segítem, mert:

- segítséget adok a hosszan tétozó gyermeknek a játék választásához
- szükség és igény szerint segítséget adok az anyagok megmunkálásához, szerszámhasználathoz
- személyes példát, utánozható mintát adok a gyermekeknek játékukhoz
- együttjátszással érzelmi biztonságot nyújtok a gyermekeknek
- akkor kapcsolódom be a gyermekek játékába, ha:
 - a gyermekek kérik,
 - ha hiányzó szerepet kell betölteni,
 - ha modellre van szükségük a játék folytatásához (anyag- és szerszámhasználatban, szerepmegformáláshoz, építési ötletre és technikára stb.),
 - ha társra van szüksége a játékba hívó gyermeknek,
 - ha segítségre szorulnak,
 - ha nincs további játékötletük
- ösztönzőm őket játékötlet, játékelgondolás megfogalmazására (kérdéssel, problémahelyzet teremtésével stb.)
- csak indokolt esetben adok ötletet, s azt el is fogadják
- kíváncsiságot, érdeklődést mutatok alkotásaik iránt
- játékötletüket, elgondolásukat megerősítem, biztatom azok megvalósítását
- úgy hatok a játékra, hogy biztosítom a játék önállóságát és szabadságát
- úgy hatok a játékra, hogy az a gyermek önmegvalósítását szolgálja
- indirekt módon befolyásolom játékukat, játékválasztásukat, azaz
 - észlelési térbe helyezek el egy-egy új eszközt,
 - felveszem valamelyik szerephez szükséges kelléket,
 - kezembe veszek valamilyen játékeszközt,
 - új játéksarkot kezdek kialakítani,
 - egy új játékhoz szükséges eszközöket rendezgetem,
 - egyéb módon: ... (a mód megnevezése).

B)

Közvetlen megnyilvánulásaim nem mindig hatékonyak, ill. nem szükségesek, mert:

- többször és hamar adok konkrét játékötletet
- alkalmazom a „Keress valamilyen más, okosabb játékot!” felszólítást
- a való élet szokásaira hivatkozom, s a gyermekek másképp játsszák
- hamar adok segítséget
- várom, hogy a gyermekek fogalmazzák meg ötleteiket, egyeztessék elgondolásaikat, s ez sokszor játék nélkül fejeződik be
- túl sokat játszom velük (nehezen alakul ki önálló játék)
- tőlem várják, hogy játékot kezdeményezzek, tőlem várják az ötleteket
- túl sokat magyarázok
- túl sokat szervezek, rendezkedek
- nincs szüksége a gyermekeknek rám
- ötleteimet: nem mindig fogadják el/ gyakran nem fogadják el
- ragaszkodom a szokásokhoz
- a valóság tapasztalatai dominánsan meghatározzák a játékom logikáját, nehezen tudok behelyezkedni a szabad képzettársítást igénylő játékba
- a váratlan helyzetekben nehezen tudok improvizálni
- úgy vélem, hogy a pedagógus csak figyelje a játék alakulását, hagyja önállóan játszani a gyermekeket, és ne fejlesszen
- nehezen tudom megtalálni a fejlesztés és a szabad játék összhangját

Példa a szabályjáték önértékeléséhez alkalmazható szempontokra

A játék tanítása (szabályjáték)

- Érdeklődés felkeltése, motiváció
- A játék ismertetése, magyarázat – a szabály kiemelése
- Eszközhasználat bemutatása
- Szervezés – a játékhoz szükséges formáció kialakítása
- Próbajáték

A játék irányítása, vezetése (szabályjáték)

- Az érdeklődés fenntartása
- Módszerek alkalmazása (segítségadás, biztatás, ellenőrzés, értékelés stb.)
- A szereplők körének figyelemmel kísérése, folyamatos megfigyelés
- Lelkesedés
- Utalás a befejezésre (utolsó, máskor is ...)

Az óvodai komplex játékos tanulás megvalósításának önelemzése – a pedagógusjelölt munkája, a gyermekek reakciói

- Mennyiben volt sikeres a tevékenysége a lentebb felsorolt területeken? Ez mivel indokolható, ill. magyarázható?
- A megvalósítás során az esetleges változtatásokat mi indokolta?
- Módosítaná-e utólag korábbi tervét?
- Miben kell fejlődnie?
- A folyamat megvalósulásának kritikai összefoglalása:
 - a kivitelezés sikerének értékelése
 - a gyermekek reakcióinak értelmezése, az eredményesség megállapítása.

Az indoklásos önelemzés szempontjainak kibontása:

- A komplexitás érvényesülése: – *tartalmi komplexitás (műveltségterületek) – tevékenységek komplexitása.*
- A játékosság érvényesülésének értékelése.
- Projekt szemlélet, tervszerűség érvényesülése, a tervezés indoklása (előzmények).
- Felépítés, mozzanatok logikájának indoklása.
- A folyamat során hogyan érvényesült a:
 - motiválás, élményszerűség,
 - aktivizálás – feladatok, tevékenykedés
 - differenciálás
- A szervezeti formák megfeleltek-e tartalomnak, tevékenységnek?
- A szervezési feladatokat zökkenőmentesen és célszerűen oldotta-e meg?
- A módszerek, eszközök megfeleltek-e a célnak, a tartalomnak, a gyermekeknek?
- Személye, egyénisége, pedagógusi kompetenciái hogyan érvényesültek?

A példaként bemutatott szempontsorok egy-egy téma, terület, tevékenység átfogó elemzésre, értékelésre adnak lehetőséget. A továbbiakban ismertetett megfigyelési, elemzési szempontok az adott tárgykör, tantárgy szakmai ismereteinek mozgósítását kívánják meg a megfigyelést, elemzést végző személytől. Ezek közül a szempontok közül ki lehet emelni egyet, néhányat, tematikus rendben lehet válogatni közülük, de semmiképp nem szerencsés a megfigyelési témák számát túlságosan megemlíteni,

mert akkor a tények átláthatatlanná, pontatlanná válnak, felületes lesz a megfigyelések lejegyzése.

A következő fejezetben elemzési és megfigyelési szempontsorokat ismertetünk, mégpedig kiemelt szakmai tárgyak olyan tárgyköreit, ismeretköreit követve, amelyek a gyakorlattal összefüggésbe hozhatóak, amelyek az elmélet és gyakorlat szoros egységét igazolják. Tárgyanként a szempontok rendszere a következő:

1. A gyermek megfigyelésének szempontjai
2. A gyakorlatvezető óvodapedagógus tevékenységének megfigyelési szempontjai
3. A jelölt tevékenységének megfigyeléséhez alkalmazható szempontok
4. A jelölt önelemzésének, önértékelésének szempontjai
5. A hallgatói tevékenységet értékelő szempontok

3. fejezet

*Megfigyelési, elemzési szempontok
tantárgyi tárgykörökhöz*

1. A gyermek megfigyelése

1. A csoport azonos korú gyerekeiből válasszon ki 3 főt és párhuzamosan rögzítse óvodai életüket teljes jegyzőkönyvezési technikával, majd gyűjtse össze azokat a jegyeket, melyek közösek, hasonlóak!
2. A gyermekcsoport megfigyeléséből válogassa ki azokat a jegyeket, melyek egyéni sajátosságként értelmezhetőek!
3. Figyelje meg a gyermekcsoport helyiségeit, azok bútorzatát, tárgyait! Hogyan igazodnak azok a gyermekekhez, hogyan biztosítják az egyes gyermekek hozzáférését, mozgását, közlekedését?
4. A gyermekek személyes, egyéni tárgyait, ruházatát, stb. hogyan tárolják, hogyan biztosítják a védelmét?
5. A gyermekcsoport számára szervezett tevékenységek, események mely jegyei, ismérvei biztosítják azok közös élményhatását?
6. A gyermekek óvodai, vagy óvodán kívüli élményeit miben fedezte fel a nap folyamán?
7. A csoportszoba elrendezése, tárgyi kellékei hogyan szolgálják az egyes gyermek és közösen tevékenykedő gyermekek nyugalmát, biztonságát?
8. A gyermekek nagymozgásos szükségleteit hogyan elégíthetik ki a terem és többi beltéri helyiségben?
9. Az udvaron mennyi idő, tér, és milyen tárgyi, eszközbeli feltétel járul hozzá a nagymozgásos szükséglet kielégítéséhez?
10. A finom motoros műveletek milyen tevékenységben figyelhetőek meg?
11. Különítse el a különböző finom motoros műveleti szinteket a választott tevékenységben!
12. Figyelje meg egy választott gyereknél a különböző öltözködési szokások automatizáltsági (jártasság, készség) szintjét!
13. Hogyan biztosítják, hogy a gyermekek a megkezdett tevékenységüket akadályozás mentesen befejezhessék?

14. Milyen tevékenységek figyelhetőek meg párhuzamosan, egy időben a gyermekcsoportban?
15. Rögzítse egy adott gyermek megfigyelésével a végzett tevékenységeinek időtartamát!
16. Gyűjtse össze egy adott tevékenység során milyen szabályokat követnek önkéntesen, a felnőtt felszólítására, vagy melyik az, amelyik a szóbeli elvárás ellenére sem működik!
17. Figyelje meg a gyermekeket tevékenység közben! Melyek azok a tevékenységek, amelyekben az akarati megnyilvánulások gyakorlására sok lehetőség adódik?
18. Mi okozza a gyermekek számára a megfigyelési időben a legerősebb frusztrációt?
19. A délelőtt során milyen helyzetekben élték át a gyermekek az örömezés különböző formáit?
20. Figyelje meg a konfliktusok kialakulásának folyamatát! Mi a konfliktusok oka? Miért alakul ki? Milyen a lefolyása? Hogyan oldódik meg?
21. Mely helyzet, szituáció megoldásában kérnek a gyermekek felnőtt segítséget?
22. Figyeljen meg egy játszó/ baráti csoportot! Miért vonzó a gyermekeknek együtt maradni a közös tevékenységben?
23. Gyűjtse össze a nap folyamán megfigyelt szociális (társadalmi) tartalmú szokásokat!
24. Gyűjtse össze a nap folyamán megfigyelt egészséges életmódot alakító szokásokat!
25. Gyűjtse össze a nap folyamán megfigyelt intellektuális (kognitív) szokásokat!
26. Gyűjtse össze a nap folyamán megfigyelt esztétikai szokásokat!
27. A csoport önkiszolgáló munkái közül melyikben a legnagyobb a gyermekek önállósága és melyik igényel a legtöbb felnőtt segítséget?
28. A közösségért végzett munkákban mi okozza az örömet a gyermekek számára?
29. Az alkalmi munkák elosztása, a gyermekek megbízása milyen szempontok szerint történik?
30. Milyen rendszerességgel végeznek a gyermekek növény- és állatgondozást a csoportban?

31. Figyelje meg, a gyermekek érkezésekor milyen búcsúzási rituálék alakultak ki a szülő és a gyermek között?
32. A gyermekéért érkező szülőket milyen módon fogadják, üdvözlik a gyerekek a csoportban?
33. A megfigyelési időszakban milyen tevékenységben és milyen formában nyilvánulhatott meg a gyermekek kíváncsisága?
34. Gyűjtse össze a megfigyelési időszak tárgyalkotási helyzetzeit!
35. Mely proszociális attitűdök miben nyilvánultak meg a megfigyelt tevékenységben?
36. A gyermekek milyen tárgyakat hoznak otthonról és milyen módon használják a nap folyamán?
37. Figyelje meg azon gyerekek képességeinek szintjét, akik a következő évben iskolások lesznek!

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. Figyelje meg a megfigyelési időszakban, hogy az óvodapedagógus személye, személyes tulajdonságai segítik vagy akadályozzák a derűs légkör kialakítását?
2. Mit tesz az óvodapedagógus a nyugalom kialakítása érdekében?
3. A napindító kapcsolatfelvételnek milyen módjait alakította ki az óvodapedagógus?
4. Az óvodapedagógus verbális közléseinek különböző sajátosságait gyűjtse össze!
5. Milyen nonverbális eszközöket használ az óvodapedagógus?
6. Hogyan érzékeli, illetve reagál az óvodapedagógus a másokon megfigyelt érzelmekre?
7. Gyűjtsék össze a megfigyelések alapján, milyen konvergens közléseket fogalmazott meg az óvodapedagógus?
8. Gyűjtsék össze megfigyeléseik alapján, milyen helyzetekben jellemezte a divergens gondolkodás az óvodapedagógust?
9. Az óvodapedagógus kreativitásának jegeit bizonyítsa a végzett tevékenységében!
10. Miben ragaszkodik az óvodapedagógus a tervéhez és miben képes módosítani, változtatni korábbi elképzelésein?
11. Az óvodapedagógus játzókéességének erősségeit gyűjtse össze megfigyelései alapján!

12. A szabad játékban az óvodapedagógus mely játzókéesség elemét aktivizálja a legjobban?
13. Az óvodapedagógus a szervezett/kéességfejlesztő játékban hogyan mozgósította játzókéességét?
14. Az óvodapedagógus szervezőkéességének eltérő jegyei az egyes gyermekkel és a gyermekcsoporttal való foglalkozás során.
15. Az óvodapedagógus döntési mechanizmusainak jellemzői a nap folyamán.
16. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a serkentést!
17. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a kényszerítést!
18. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a különböző gátló eljárásokat!
19. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a személyes példaadást!
20. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza az elismerést, a szóbeli dicséretet!
21. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a jutalmazást!
22. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a büntetést!
23. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a felszólítást, az utasítást!
24. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a tiltást, áterelést!
25. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza az ellenőrzést és az értékelést!
26. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza a gyakorlást!
27. Figyelje meg, az óvodapedagógus nevelési módszerei közül hogyan alkalmazza az etikai beszélgetést!
28. Az óvodapedagógus hogyan érvényesíti a gyermekek tiszteletét, elfogadását és szeretetét?
29. Az óvodapedagógus mit tesz az élményszerűség érdekében?
30. Az óvodapedagógus mit tesz a személyes bánásmód érvényesülése érdekében?

31. Az óvodapedagógus mit tesz a differenciált fejlesztés érdekében?
32. Az óvodapedagógus hogyan valósítja meg a tevékenységek komplexitását?
33. Az óvodapedagógus hogyan biztosítja a gyermeki szabadságot?
34. Az óvodapedagógus hogyan juttatja érvényre a spontaneitás és a szervezethez elvét?
35. Az óvodapedagógus hogyan biztosítja a tevékenységek közötti zökkenőmentes átmenetet?
36. A megfigyelt tevékenységekben miben meghatározó a gyermekek életkora, illetve fejlettsége?
37. Az óvodapedagógus mit tesz a családi jegyek érvényesülése érdekében?
38. Megfigyelései alapján bizonyítsa vagy cáfolja a szabad játék túlsúlyát!
39. Keressen bizonyítékokat a gyermekek cselekvő, tapasztalati tanulására!
40. Gyűjtsön bizonyítékokat az óvodapedagógus állandó, közvetlen jelenlétének fontossága mellett!

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. A hallgató kapcsolatfelvételi módjai az érkező gyerekekkel
2. A hallgató napközbeni kapcsolaterősítő tevékenységei
3. A hallgató együttműködési jegyei az óvoda dolgozóival
4. A hallgató nyelvi kommunikációs sajátosságai
5. A hallgató metakommunikációs sajátosságai
6. A hallgató környezetmódosító előzetes feladatai
7. Az egyes tevékenységek érdekében végzett feltételteremtés
8. Az egyes gyermekek számára végzett feltételteremtés
9. A tevékenységek szervezési, előkészítési feladatainak megoldása a gyerekekkel közösen
10. A gyermeki igények, aktualitások figyelembe vétele, és annak hatása a hallgató munkájára
11. A hallgató problémaérzékenysége és konstruktív megoldási eredményessége
12. A hallgató tudatos és önkéntelen (ösztönös) mintaadó jegyei
13. Az egész gyermekcsoport szervezésének, irányításának képesség szintje

14. Az egyéni bánásmód és a személyre szabott hatások arányai a hallgató munkájában
15. A derűs, optimista érzelmek szerepe a hallgató óvodai jelenlétében
16. A váratlan helyzetek megoldásának kreatív módjai a hallgató gyakorlatában
17. A hallgató manipulációs, tárgyalkotói mintái a gyerekek között
18. A hallgató időgazdálkodási sajátosságai a rugalmas és folyamatos napirend érvényesítésében
19. A hallgató eljárásai a szeretetkapcsolat fenntartása érdekében
20. A hallgató testkontaktusainak jellemzői
21. A hallgató motiváló hatása az egyes tevékenységekben
22. A hallgató szokás erősítő, elmélyítő hatásai

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)

1. A gyermekcsoport jellemzői, illetve ha van változás, akkor azt értelmezni szükséges
 - Családi háttér változó elemei
 - A csoport társas változó elemei
2. Az adott időszak nevelési feladatai a gyermekcsoportban
 - Az egészséges életmód alakítása terén
 - Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés terén
 - Az anyanyelvi nevelés és értelmi fejlesztés terén
 - A gyermekcsoport aktuális feladatai terén
3. A tervezési időszak általános tevékenységsszervezési feladatai, értékelése
4. A gyermekek játékát támogató feladatok, azok előkészítése és megvalósításának ismérvei
5. A tervezési időszak adott tevékenységének érdekében vállalt célok, feladatok végrehajtásának tényszerű értékelése (a csoport és az egyéni szint értelmezésével)
6. A kiválasztott gyermekek fejlődésének követési eredményei, fejlesztési területei
7. Az adott időszakban a szülőkkel történt együttműködés területei, eredményei
8. A szülők tevőleges bevonásának eredményes módjai az adott időszakban
9. A gyakorlat ideje során felmerült nehézségek, akadályok leküzdése

10. Az óvodapedagógus jelölt erősségei, a fejlesztendő területek

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

1. A hallgató óvodai munkához való viszonya.
2. Együtműködése, kapcsolatteremtése gyermekekkel.
3. Együtműködése a szülőkkel, munkatársakkal, beilleszkedése az óvodai életbe.
4. Magatartásának általános kulturáltsága.
5. A hallgató elméleti és módszertani felkészültsége
6. Tervező munka igényessége, alapossága, szakszerűsége
7. A hallgató tevékenységszervező, irányító munkájában érvényesülő spontán hatások és tervezett folyamatok egyensúlya.
8. A hallgató önállósága, kreativitása, igényessége.
9. Az élményszerű, gazdag tapasztalatszerzés érdekében vállalt feladatok
10. Óvodai csoportban és az óvodai csoporton kívül végzett munkája.
11. A gondozó munka segítése, együtműködés a gondozónővel
12. A hallgató fejlesztendő képességeinek, tulajdonságainak érdekében végzett feladatok
13. Az óvodai nevelés legeredményesebb területei a hallgató gyakorlata alapján
14. A hallgató gyakorlaton elért fejlődésének konkrét területei.
15. Fejlesztendő területek a jelölt nevelőmunkájában, személyiségében (elméleti felkészültség, gyakorlat, munkához való viszony).

A „JÁTÉK” tevékenység szervezéséhez, támogatásához ajánlott megfigyelési szempontok

KOVÁCSNÉ BAKOSI Éva

1. A gyermek megfigyelése

1. Figyelje meg a játék örömforrását! Mi jelent a gyermeknek örömet, miért vonzó a gyermeknek az adott játék?
2. Mennyire tud/tudnak alkalmazkodni a játék szabályaihoz? Betartják-e a játékidőre vonatkozó szabályokat (leesett játékok, játékok elkérése stb.)?
3. Hogyan van jelen a gyermekek játékában az utánzás? Kit, mit utánoznak és hogyan?
4. Milyen a játék társas, közösségi jellege, milyen a csoport domináns közösségi játékformája?
5. A gyermekek össze tudják-e hangolni játékukat társaikkal, miből adódnak viták, konfliktushelyzetek? Hogyan oldódnak meg ezek a helyzetek?
6. Figyelje meg a gyermekek eszközhasználatát a játék során! Melyek a kedvenc eszközök? Van-e eltérés a fiúk, lányok eszközválasztása között? Hogyan került sor játékeszköz készítő barkácsolásra? Jellemző-e az eszközök kombinatív felhasználása? Az elkészített eszközöket bevonják-e a játékukba?
7. Milyen a gyermekek játékszervező képessége? (eszközök, hely, társ megválasztása, hiányzó feltételek pótlása, problémák megoldása)
8. Kitaróan, elmélyülten játszanak-e a gyermekek?
9. Mennyire önállóak, kezdeményezők a gyermekek a játékban?
10. Hogyan mutatkozik meg a gyermekek játékában az ötletesség, a kreativitás?
11. Milyen a gyermekek érdeklődése a konstruáló játék iránt? Milyen témákban alkotnak? Milyen a technikai kivitelezésük? Az egyéni vagy a csoportos konstruálás a jellemzőbb?
12. Milyen példáit látta a gyermekek játékba való beleélésének, az azonosulásnak?

13. Mennyire jellemző az elfogadó, megegyező, belegyező, követő, esetenként a lemondó játékmagatartás?
14. Hogyan járul hozzá a gyermek személyiségének fejlődéséhez a megfigyelt játék?
15. A megfigyelt játék alapján rögzítsen példákat a játékot mozgató szubjektív feltételekről (érzelem, mozgás, utánzás, gondolkodás)!
16. A megfigyelt játék-megnyilvánulásokból következtessen a játékot mozgató élményháttérre, tegyen javaslatot a lehetséges élmény- és tapasztalatbővítésre!
17. Melyek a gyermek szerepjátékának jellemzői, illetve hogyan játszanak a gyermekek szerepjátékot?
 - Kik vesznek részt a játszócsoportban?
 - Mi a játék témája
 - Mely élmények (család, óvoda, tv, mese stb.) jelennek meg játékában?
 - Milyen játékszereket, eszközöket használnak a gyermekek?
 - Milyen szerepek fordulnak elő a játékban?
 - Ki melyiket tölti be?
 - Mely emberi (felnőtt, gyerek) viszony jelenik meg a játékban?
 - Előfordulnak-e az alábbiak és milyen módon?
 - Szerep által elvárható szabályra hivatkozás.
 - A „mintha” jelenség, szimbolikus elem.
 - Segítségkérés, segítségnyújtás.
 - Problémahelyzet.
 - Konfliktus szituáció.
 - Hogy alakul a megfigyelési idő alatt a résztvevők létszáma?
 - Mennyi ideig tart a játék (percben)?

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. Milyen volt az óvodapedagógus játék közbeni játékra ható viselkedése, magatartása (inspiráló, körbejáró, figyelmeztető, megengető, együttműködő, fejlesztő, aktív figyelő)? Rögzítsen megfigyelési példákat!
2. Hogyan, ill. mennyire érvényesül a játék szabadsága? (Mit figyeltek meg?)

- Milyen szabadsága van a gyermekeknek az eszközök megválasztásában, elérésében, hozzájutásban?
 - Milyen szabadsága van a gyermekeknek az eszközökkel való játék helyének megválasztásában?
 - Milyen szabadsága van a gyermekeknek a hely kiválasztásában, kialakításában?
 - Milyen szabadsága van a gyermeknek a társ megválasztásában? (Társ beillesztése a játékba.)
 - Milyen szabadsága van a gyermekeknek a játékidő megválasztásában?
 - Van-e az elmélyült játékot zavaró tényező?
 - Óvodapedagógusi beavatkozás
 - Nem igényelt játékötlet
 - Új tevékenységbe való elvárás
 - Milyen a játék indítását szolgáló játékötlet létrejöttének inspirálása? (direkt, indirekt)
 - Milyen a folyamatban lévő játék ötleteinek elfogadása?
 - Milyen a folyamatban lévő játék ötletek megfogalmazására ösztönzés?
3. A gyermeki játékszükséglet egyéb elemei hogyan érvényesültek (mozgás, érzelmi biztonság, kötődés, társas szükséglet stb.)?
 4. Mennyire tudta megteremteni és mivel teremtette meg az elmélyült, vidám játékléggört?
 5. Biztosította-e az elmélyült játék feltételeit? Pl. Kellő időt hagyott-e az egyes játékokra, illetve a játék befejezésére? Állítását példákkal igazolja!
 6. Szükség és igény szerint bekapcsolódott-e a gyermekek játékába? Érvényesült-e a differenciált, személyes bánásmód?
 7. Játéokra ható megnyilvánulásaival (segítségnyújtás, dicséret, problémafelvetés, eszközkészítés stb.) ösztönözte, inspirálta-e a gyermekeket? A megnyilvánulásokat és azok gyermekre hatását rögzítse!
 8. Játékkezdeményezése indokolt volt-e? Milyen volt annak feltétel megteremtése, milyen volt a gyermekek érdeklődése, aktivitása?
 9. Kellő figyelmet fordított-e a nem játszó és az egyedül játszó gyermekekre?
 10. Indokolt volt-e beavatkozása a játékba, illetve a játék elterelése?

11. Hogyan érvényesült játékidőben a pedagógus mintaadó szerepe?
12. A pedagógus személyiségjegyei, külső megjelenése mennyiben segítettek a tartalmas, elmélyült játék kialakulását?
13. Milyen az óvodapedagógus és a gyermekek kapcsolata?

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése

- Milyen volt a jelölt felkészülése (írásbeli munka tudatossága, formai kivitele, aktív feladatvállalás, kapcsolatteremtés a gyermekekkel, gyakorlatvezető óvodapedagógussal, előzetes szervezési feladatok)?
- Milyen volt a játék feltételeinek megteremtése, folyamatos biztosítása?
 - A játékhoz milyen élmény és tapasztalatforrásról gondoskodott?
 - A tapasztalatok játékbeli megjelenéséhez megfelelő volt-e a feltételek biztosítása?
 - Adódott-e lehetőség a játékhoz újabb tapasztalatszerzésre? Ki tudta-e azt használni?
 - A csoport játékigényének megfelelőek voltak-e az eszközök?
 - Megfelelő volt-e a játékhoz szükséges hely biztosítása?
 - Milyen szervezési feladatokat látott el a játékidőben, és azok mennyire voltak indokoltak?
 - Hogyan alakította a gyermekcsoport légkörét, mennyire adott lehetőséget az elmélyült játékra?
- A gyermekek szüksége és igénye szerint részt vett-e a játékban?
- Milyen volt a gyermekek és az óvodapedagógus kapcsolata? Milyen hatásokkal segítette a gyermekek játékkapcsolatainak alakulását?
- Hogyan reagált váratlan szituációra, spontán helyzetekre?
- Milyen a jelölt külső megjelenése?
- Érvényesült-e ösztönző, stimuláló, bátorító szerepe a játékban?
- Figyelt-e a játékidőben betartandó szokásokra?
- Tudta-e biztosítani a játék szabadságát? Milyen esetekben volt korlátozó, beavatkozó, s az indokolt volt-e?
- Van-e a szükség a játék elkezdésének segítésére, s azt hogyan teszi?
- A jelölt milyen személyes tulajdonságai segítik az élményszerű játék kibontakozását?
- Meg tudta-e előzni a konfliktusokat, illetve hogyan reagált a konfliktusokra? Milyen konfliktus megoldási technikát alkalmazott?

Hogyan alkalmazkodott a csoport adott konfliktuskezelési szokásához?

- Milyen a jelölt játzóképesége?
- Hogyan tudta alkalmazni a differenciált, személyes bánásmódot a játék során?
- Mennyire volt sikeres és indokolt játékkezdeményezése?
- Mennyire volt sikeres a kommunikációs eszközök alkalmazásában?
- Milyen volt elhelyezkedése, figyelemmegosztása?
- Biztosította-e a gyermeki önállóság, alkotókedv fokozását?
- Hogyan fejleszti a gyermek játzóképeségeit, mennyire segíti a gyermekek önálló kezdeményezéseit?
- Figyel-e a játékban egy-egy gyermek pillanatnyi igényére, játzóának jellemzőire?
- Milyen figyelmet fordít játzókidőben a gondozási feladatok ellátására?
- Hogyan vonja be a gyermekeket eszközkészítésbe, hogyan inspirálja a gyermekeket tárgyalkotó tevékenységre?
- Játzókidőben hogyan segíti elő a spontán tanulás megvalósítását?
- Mivel tudta biztosítani a vidám, elmélyült játzóklégkör kialakulását (feltételek, kapcsolat, együttes tevékenység stb.)?
- Hogyan segítette elő a szerepbe való beleélést?
- Kellőképpen tudta-e biztosítani az alkotó tevékenységek feltételeit (konstruálás, építés, barkácsolás, különféle anyagok felhasználása)?
- A játék kibontakozását szolgáló eljárások összhangban voltak-e a játék sajátosságaival?
- Megfelelően felkészült-e a szabályjáték játzóására? Milyen lehetőségek adódtak volna még?
- Megfelelőek voltak-e a gyermekek mozgásigénye kielégítésének feltételei?

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)

A csoport játzóának rövid elemzése (gyermek és csoportismeret igazolása)

- A leggyakoribb kedvenc játzótevékenységek megnevezése
- A játzószerveződés önállósága (hely, eszközök, szerepjátzó, játzókezdés stb.)

- A gyermekek közötti játékkapcsolatok
- Elmélyültség, kitartás, kreativitás

A játék támogatása, a játék kibontakozásának elősegítése

- Előzetes élmény és tapasztalatnyújtás
- Feltételek folyamatos biztosítása
- A gyermeki szabadság, önállóság biztosítása, alkotókedv, játékkedv fokozása
- Együttjátás indoklása
- Játék és egyéb tevékenységek kapcsolatának elemzése

A játékkészültség minősége

- Elméleti felkészültség
- Játékképesség

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

- Felkészülése (írásbeli, előzetes szervezési feladatok, megelőző gyakorlati feladatok teljesítése)
- Gyakorlati tevékenység kivitelezése
 - Kapcsolata, bánásmódja a gyermekekkel
 - Nyugodt, elmélyült játék kialakulása – feltételek biztosítása, személyes részvétele a játékban, reakciói a gyermekek játékára
 - Gondozási és egyéb nevelési feladatok teljesítése játékidőben
- A jelölt indoklásos önelemzése, önértékelése, önreflexiója

Óvodás gyermek, az óvodapedagógus és az óvodapedagógus jelölt tevékenységének, személyiségének pszichológiai szempontú megfigyelése, értékelése

SZILÁGYI Barna

A GYERMEK óvodai környezetben, játék-, és feladathelyzetben való megfigyelése, értékelési szempontrendszere az alábbiak köré szerveződik:

- **érzelmi**
- **mozgásos**
- **társas**
- **kognitív** szempontok értékelése.

A megfigyelési szempontok adott tulajdonság két végletének meghatározásától a skálás értékelésig terjedhetnek. A skála lehetőséget ad az összehasonlításra, adott megfigyelési szempont eredményeinek számszerűsítésére, idősoron való megjelentésére, összevetésére.

Játék-, és feladathelyzetben az alábbi szempontok figyelembevétele ajánlott. Az érzelmi állapot értékelése kapcsán az elsődleges érzelmek háttérben lévő, az ahhoz kötődő másodlagos érzelmek értékelése történik. A reakciók, viselkedési helyzetek leírása az értékelés objektivitáshoz járulnak hozzá.

Óvodás gyermek tevékenységének, személyiségének pszichológiai szempontú értékelésének mérőlapja

NÉV:	Életkor:	Felvétel ideje:						
Érzelmi állapot megfigyelése, értékelése. Kérem, értékelje, hogy játék vagy feladathelyzetben mennyire tapasztalta a megfigyelt gyermeknél az alábbi érzelmi megnyilvánulásokat. <i>1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző.</i>								
1.	gyengédség	1	2	3	4	5	6	7
2.	elragadtatás	1	2	3	4	5	6	7
3.	boldogság	1	2	3	4	5	6	7
4.	elégedettség	1	2	3	4	5	6	7

5.	büszkeség	1	2	3	4	5	6	7
6.	bosszankodás	1	2	3	4	5	6	7
7.	neheztelés	1	2	3	4	5	6	7
8.	megvetés	1	2	3	4	5	6	7
9.	féltékenység	1	2	3	4	5	6	7
10.	gyötrődés-gyötrelem	1	2	3	4	5	6	7
11.	bűntudat	1	2	3	4	5	6	7
12.	magányosság	1	2	3	4	5	6	7
13.	rettegés	1	2	3	4	5	6	7
14.	aggodalom	1	2	3	4	5	6	7
15.	érzelmek intenzitása	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Mozgásos állapot megfigyelése, értékelése.

Kérem, értékelje, hogy játék vagy feladathelyzetben mennyire tapasztalta a megfigyelt gyermeknél az alábbi mozgásos megnyilvánulásokat.
1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző

1.	mozgásos aktivitás	1	2	3	4	5	6	7
2.	mozgásos ügyesség	1	2	3	4	5	6	7
3.	energikusság	1	2	3	4	5	6	7
4.	fáradékonyság	1	2	3	4	5	6	7
5.	a mozgásos megnyilvánulások spektruma – szűk – széles	1	2	3	4	5	6	7
6.	finommozgások életkori sajátosságoknak való megfelelése	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Társas állapot megfigyelése, értékelése.

Kérem, értékelje, hogy játék vagy feladathelyzetben mennyire tapasztalta a megfigyelt gyermeknél az alábbi társas megnyilvánulásokat.
1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző

1.	önállóság	1	2	3	4	5	6	7
2.	biztonságérzet	1	2	3	4	5	6	7
3.	szorongás	1	2	3	4	5	6	7

4.	kitartás a játékban	1	2	3	4	5	6	7
5.	kezdeményező készség	1	2	3	4	5	6	7
6.	befolyásolhatóság	1	2	3	4	5	6	7
7.	introverzió – extraverzió	1	2	3	4	5	6	7
8.	részvétel csoportos aktivitásban	1	2	3	4	5	6	7
9.	önbizalom: szemlélődő – magabiztos	1	2	3	4	5	6	7
10.	együttérzés más gyerekekkel	1	2	3	4	5	6	7
11.	kockázatvállalás	1	2	3	4	5	6	7
12.	humorérzék	1	2	3	4	5	6	7
13.	vezető vagy alárendelt társas tevékenységben	1	2	3	4	5	6	7
14.	felnőttekkel udvarias	1	2	3	4	5	6	7
15.	szívesen segít másoknak	1	2	3	4	5	6	7
16.	türelmesség	1	2	3	4	5	6	7
17.	önérvényesítés	1	2	3	4	5	6	7
18.	dominanciára való törekvés	1	2	3	4	5	6	7
19.	meghátrálás a társas érintkezés előtt	1	2	3	4	5	6	7
20.	indulatainak való uralkodás, nehezen – könnyen	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Kognitív állapot megfigyelése, értékelése.

Kérem, értékelje, hogy játék vagy feladathelyzetben mennyire tapasztalta a megfigyelt gyermeknél az alábbi kognitív megnyilvánulásokat.

1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző

1.	beszédesség	1	2	3	4	5	6	7
2.	kreativitás a játékban	1	2	3	4	5	6	7
3.	engedelmesség az utasításoknak	1	2	3	4	5	6	7
4.	motiválhatóság	1	2	3	4	5	6	7
5.	szabályok betartása	1	2	3	4	5	6	7
6.	szabályok alkotása	1	2	3	4	5	6	7
7.	koncentráció adott feladatra	1	2	3	4	5	6	7
8.	önálló gondolkodású	1	2	3	4	5	6	7
9.	kíváncsiság	1	2	3	4	5	6	7
10.	érdeklődés	1	2	3	4	5	6	7
11.	ötletesség	1	2	3	4	5	6	7
12.	játékosság	1	2	3	4	5	6	7

13.	logikai osztályozás	1	2	3	4	5	6	7
14.	két, vagy több dolog egyidejű észlelése a játék során	1	2	3	4	5	6	7
15.	decentrálás képessége – több tulajdonság figyelembe vétele	1	2	3	4	5	6	7
16.	konzerváció képessége – külső jellemzők nem változtatnak a tárgyak tulajdonságán	1	2	3	4	5	6	7
17.	spontaneitás	1	2	3	4	5	6	7
18.	intellektuális érdeklődés	1	2	3	4	5	6	7
19.	frusztráció a gyermek teljesítményét rontja – javítja	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Értékelési összesítő – GYERMEK

ssz.	TERÜLET	SZÖVEGES értékelés A pontozásos adatlap értékelési szempontjainak felhasználásával, a kapcsolódó, és az elemzést megkönnyítő, a tapasztalatok összegyűjtésével készülő szöveges értékelés	Pont
1.	<i>Érzelmi állapot értékelése.</i>		
2.	<i>Mozgásos állapot értékelése.</i>		
3.	<i>Társas állapot értékelése.</i>		
4.	<i>Kognitív állapot értékelése.</i>		
5.	ÖSSZESEN		

ÓVODAPEDAGÓGUS ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK

NÉV:		Felvétel ideje:						
Óvodapedagógus nevelési stílusának megfigyelése, értékelése								
<i>1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző.</i>								
1.	korlátozó	1	2	3	4	5	6	7
2.	engedelmességet követelő	1	2	3	4	5	6	7
3.	kompromisszumos – alkudozás lehetősége	1	2	3	4	5	6	7
4.	büntetés a nem kívánt viselkedés megfékezésére	1	2	3	4	5	6	7
5.	kölcsönösség a gyermek jogai és kötelességei tekintetében	1	2	3	4	5	6	7
6.	a szabályok meghozatala a gyermekkel közös döntés eredménye	1	2	3	4	5	6	7
7.	az irányítás magyarázattal történik	1	2	3	4	5	6	7
8.	szabadságot ad – kis-nagy szabadságot biztosít	1	2	3	4	5	6	7
9.	teljesítményelvárás a gyermekkel szemben – alacsony-magas	1	2	3	4	5	6	7
10.	gyerekközpontúság	1	2	3	4	5	6	7
11.	érzelemben – távolságtartó/hideg/ - elfogadó/meleg/	1	2	3	4	5	6	7
12.	a gyermekkel tartott kontroll mértéke – engedékeny-szigorú	1	2	3	4	5	6	7
13.	elvek mentén nevel	1	2	3	4	5	6	7
14.	szempontok figyelembevétel – szülő – vagy inkább a gyermek	1	2	3	4	5	6	7
ÖSSZESEN								

Óvodapedagógus kommunikációs stílusának megfigyelése, értékelése								
<i>1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző.</i>								
1.	utasít – kölcsönös megegyezés	1	2	3	4	5	6	7
2.	közöl – kétirányú kommunikációt folytat	1	2	3	4	5	6	7
3.	állít – kérdezés alapján dönt	1	2	3	4	5	6	7

4.	kritizál – megért és megmagyaráz	1	2	3	4	5	6	7
5.	hangzavart tart – csendet tart	1	2	3	4	5	6	7
6.	minősít – bátorít	1	2	3	4	5	6	7
7.	bíráل – ösztönöz	1	2	3	4	5	6	7
8.	intellektuálisan fejlesztő – feladatokban	1	2	3	4	5	6	7
9.	kommunikációjában hideg, távolságtartó – meleg bizalmad adó	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN-							

Óvodapedagógus személyiségének megfigyelése, értékelése								
<i>1=egyáltalán nem jellemző, 7=teljes mértékben jellemző.</i>								
1.	türelmes	1	2	3	4	5	6	7
2.	igazságos	1	2	3	4	5	6	7
3.	tekintélytartó	1	2	3	4	5	6	7
4.	szervező, szervezett	1	2	3	4	5	6	7
5.	felelősséget érző	1	2	3	4	5	6	7
6.	kreatív	1	2	3	4	5	6	7
7.	figyelmes	1	2	3	4	5	6	7
8.	differenciált bánásmód jellemzi	1	2	3	4	5	6	7
9.	következetes	1	2	3	4	5	6	7
10.	magabiztos	1	2	3	4	5	6	7
11.	példamutató	1	2	3	4	5	6	7
12.	kiszámítható	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Értékelési összesítő – ÓVODAPEDAGÓGUS

ssz.	TERÜLET	SZÖVEGES értékelés A pontozásos adatlap értékelési szempontjainak felhasználásával, a kapcsolódó, és az elemzést megkönnyítő, a tapasztalatok összegyűjtésével készülő szöveges értékelés	Pont
1.	Nevelési stílus		
2.	Kommunikáció		
3.	Személyiség		
4.	ÖSSZESEN		

Észrevételek, javaslatok, megjegyzések:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Az Óvodapedagógus értékelési szempontrendszerének összeállításában a Diana Baumrind kutatásának óvodáskori, szülői, és otthoni interakciókra vonatkozó kutatásai, és kutatási eredményei tapasztalatait használtuk fel.

Óvodapedagógus hallgató megfigyelése, értékelése

NÉV:	Évfolyam:	Felvétel ideje:
Óvodapedagógus hallgató nevelési stílusának megfigyelése, értékelése		
<i>1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző.</i>		
1.	korlátozó – engedékeny	1 2 3 4 5 6 7
2.	engedelmességet követelő	1 2 3 4 5 6 7
3.	kompromisszumos – alkudozás lehetősége	1 2 3 4 5 6 7
4.	büntetés a nem kívánt viselkedés megfékezésére	1 2 3 4 5 6 7

5.	kölcsönösség a gyermek jogai, kötelességei tekintetében	1	2	3	4	5	6	7
6.	a szabályok meghozatala a gyermekkel közös döntés eredménye	1	2	3	4	5	6	7
7.	az irányítás magyarázattal történik	1	2	3	4	5	6	7
8.	szabadságot ad – kis-nagy szabadságot biztosít	1	2	3	4	5	6	7
9.	teljesítményelvárás a gyermekkel szemben – alacsony-magas	1	2	3	4	5	6	7
10.	gyerekközpontúság	1	2	3	4	5	6	7
11.	érzelemben – távolságtartó /hideg/ – vagy elfogadó /meleg/	1	2	3	4	5	6	7
12.	a gyermekkel tartott kontroll mértéke – engedékeny-szigorú	1	2	3	4	5	6	7
13.	elméletben felkészült	1	2	3	4	5	6	7
14.	gyakorlatban felkészült	1	2	3	4	5	6	7
15.	kényszeres – vagy spontán magabiztos							
	ÖSSZESEN							

Óvodapedagógus hallgató kommunikációs stílusának megfigyelése, értékelése

1 = egyáltalán nem jellemző, 7 = teljes mértékben jellemző.

1.	utasít – vagy kölcsönösen megegyeznek	1	2	3	4	5	6	7
2.	közöl – vagy kétirányú kommunikációt folytat	1	2	3	4	5	6	7
3.	állít – vagy kérdés alapján dönt	1	2	3	4	5	6	7
4.	kritizál – vagy megért és megmagyaráz	1	2	3	4	5	6	7
5.	hangzavart tart – vagy csendet tart	1	2	3	4	5	6	7
6.	minősít – vagy bátorít	1	2	3	4	5	6	7
7.	bíráل – vagy ösztönöz	1	2	3	4	5	6	7
8.	intellektuálisan fejlesztő – feladatokban	1	2	3	4	5	6	7
9.	kommunikációjában hideg távolságtartó – vagy meleg bizalmad adó	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Óvodapedagógus hallgató személyiségének megfigyelése, értékelése <i>1=egyáltalán nem jellemző, 7=teljes mértékben jellemző.</i>								
1.	türelmes	1	2	3	4	5	6	7
2.	igazságos	1	2	3	4	5	6	7
3.	tekintélytartó	1	2	3	4	5	6	7
4.	szervező, szervezett	1	2	3	4	5	6	7
5.	felelősséget érző	1	2	3	4	5	6	7
6.	kreatív	1	2	3	4	5	6	7
7.	figyelmes	1	2	3	4	5	6	7
8.	differenciált bánásmód jellemzi	1	2	3	4	5	6	7
9.	következetes	1	2	3	4	5	6	7
10.	példamutató	1	2	3	4	5	6	7
11.	kiszámítható	1	2	3	4	5	6	7
12.	empatikus	1	2	3	4	5	6	7
13.	elfogadó	1	2	3	4	5	6	7
	ÖSSZESEN							

Értékelési összesítő – ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓ

ssz.	TERÜLET	SZÖVEGES értékelés A pontozásos adatlap értékelési szempontjainak felhasználásával, a kapcsolódó, és az elemzést megkönnyítő, a tapasztalatok összegyűjtésével készülő szöveges értékelés	Pont
1.	<i>Nevelési stílus</i>		
2.	<i>Kommunikáció</i>		
3.	<i>Személyiség</i>		
4.	ÖSSZESEN		

A **Hallgatói** tevékenység megfigyelése a gyakorlatok során az óvodapedagógussal szemben elvárt nézet- és követelményrendszerre épülne. A hallgatók értékelése kapcsán az oktatás szakirodalmi ismereteinek tudatos beépítése kérdéscsoport adhatna kiegészítést, de alapértelmezésben az óvodapedagógustól is elvárt szempontrendszer adja az alapot.

Észrevételek, javaslatok, megjegyzések:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Önelemzés, önértékelés (óvodapedagógusi – hallgatói)

- A gyerekekkel kialakított kapcsolat minősége: igények figyelembevétele, a kitűzött célok teljesülése.
- A felkészülő munka minősége: rendezettség, tudatosság, felépítettség, komplexitás – kapcsolódás egyéb érintkező elméleti- és módszertani tudományterületekkel.
- A kitűzött célok, feladatok gyakorlati megvalósulása.
- A tevékenység- vezetés jellemzői, tapasztalatok, tanulságok, következtetések, szükséges változtatások.
- Kapcsolat az óvodapedagógusokkal, dajkákkal, szülőkkel, a kapcsolat lehetséges hatásai a tevékenységekre.
- Nevelési, pszichológiai helyzeteket felismerése, kialakítása, nevelési módszerekben pszichológia szempontok, alapelvek alkalmazása – (konfliktuskezelés, differenciált egyéni bánásmód, irányítás stb.).
- Kommunikációs képességek minősége, szerepe a tevékenységekben, kapcsolatok kialakításában, fenntartásában (erősségek, nehézségek).
- Személyes attitűdök, képességek, kompetenciák a pedagógusi munkában.
- Mit tanult önmagáról a gyakorlat során, amit a későbbi pedagógiai munkája során hasznosítani tud?

5. A gyakorlatvezető értékelő szempontjai – óvodapedagógus hallgatói tevékenységről

- A napi pedagógusi munkára való készültség minősége: rendszeresség, folyamatosság, kreativitás, önállóság.
- Az életkori sajátosságokhoz kapcsolódó pszichológiai szempontok figyelembevétele, és alkalmazása a nevelés fejlesztés során.
- A feljegyzések készítésének, rendszeressége, átláthatósága elemzések minősége, mennyisége.
- Komplex pszichológiai látásmód a gyakorlati munka tapasztalatainak elemzésében (a tanult ismeretek felismerése és felhasználása). A gyakorlati és elméleti ismeretek összehangolt megjelenése az értékelésben, elemzésben.
- Szaknyelv adekvát használata, a megfelelő stílus, nyelvi igényesség, jó kommunikációs képesség.
- Személyes attitűdök, képességek, pedagógusi munka részeként a pszichológiai kompetenciák megjelenése, szerepe, hatása a kapcsolataiban, nevelési- tevékenységekben.
- Etikai szempontok betartása (személyiségi jogok figyelembe vétele, empátia/elfogadás kérdései).

A gyakorlati képzésben alkalmazott zenei tevékenység megfigyelési, elemzési, értékelési szempontjai

TAMÁSINÉ DSUPIN Borbála

Az ének-zenei nevelés módszertanának elméleti ismereteire épül az óvodai zenei nevelés gyakorlata. A képzés folyamán az óvodapedagógus-jelöltek felkészülnek a néphagyományra épülő óvodai zenei nevelés differenciált tervezésére, illetve játékos, élményszerű gyakorlati megvalósítására, a szükséges zenepedagógiai, esztétikai ismeretek gyakorlati alkalmazására, a zenei készségek, képességek, előadói képességek fejlesztésére. A tantárgy feldolgozása előadásokon, szakmódszertani gyakorlaton, a gyakorlatvezető mentor óvodapedagógus bemutató ének-zenei foglalkozásának megtekintésével, elemzésével, valamint felvétel-elemzésekkel, szakirodalom feldolgozással történik.

Az egyéni óvodai gyakorlat megkezdése előtt a hallgató előzetesen felkészül az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának és a gyakorló óvoda Helyi Nevelési Programjának zenei tevékenységéből, tanulmányozza a szükséges dokumentumokat, s feljegyzéseket készít azokról. Áttekinti az mentor óvodapedagógus által, a gyermekcsoport számára készített pedagógiai programot, három éves, egy éves ütemtervet, kiemelve azokból a gyermeki zenei tevékenységek tervezésére, szervezésére, vezetésére vonatkozó információkat. A szakmódszertani tananyag áttekintésével felkészül az írásbeli tervezésre. Tájékozódik a gyermekcsoport adott zenei tevékenységeihez kapcsolódó eszköz és hangszerkészletről, s felkészül annak gazdagítására (saját kezűleg készített eszközök, bábok, gyermekhangszerek stb.).

1. Az óvodás gyermek zenei tevékenységének megfigyelési szempontjai

Éneklési készség fejlesztés, énekes játékok

- Örömmel, szívesen játsszák a dalos játékokat.
- A mondókákat a magyar beszéd ritmusa szerint mondják deklamálva.
- Bátran énekelnek, nagycsoportban akár egyedül is.

- Korukhoz képest tisztán énekelnek.
- El tudják játszani a megismert mondókákat, énekes játékokat, alkalmi dalokat hat hang terjedelemig.
- Csoportosan, 6 éves korukra egyénileg is el tudják kezdeni a dalokat.
- Ismert dalt szöveg nélkül is tudnak énekelni dúdolva, zümmögve.

Zenei hallásfejlesztés

- Felismerik a magasabb és mélyebb éneklés közötti különbséget.
- A dallamvonalat kézmozgással követik.
- Visszaénekelnek 2 x 2/4-es ütemben, bipódikus dallammotívumokat.
- Felismerik a halkabb és hangosabb közötti különbséget, tudnak így énekelni, beszélni, tapsolni.
- Felismerik a dallamot dúdolásról, hangszerről.
- Tudnak dalokat hallható jelre hangosan és magukban énekelni (belső hallással).
- Felismerik a hangszínek finom eltéréseit zörejen és beszédhangon egyaránt.
- Meg tudják különböztetni néhány ritmus- és dallamjátzó hangszer hangját.

Ritmuserzők fejlesztés

- Megkülönböztetik és ki tudják fejezni az egyenletes löktetést és a dal ritmusát.
- Szép testtartással, egyöntetűen, tudnak körbe járni.
- Egyszerű játékos, táncos mozgásokat korosztályuknak megfelelően képesek végezni (dobbantás, koppantás, átbújás, párválasztás, páros forgás, kifordulás, köralakítás).
- Képesek az egyensúlyváltást kiváltó mozgásra énekes játékon belül.
- Térformákat tudnak kialakítani az óvodapedagógus segítségével.
- Egyszerű ütőhangszereket tudnak önállóan használni.
- A természetes járásnak megfelelő tempót tudnak tartani.

Zenei alkotókészség fejlesztés

- Képesek kreatív zenei tevékenységre (zenei játék kitalálás, táncos mozgáskomponálás, dallam alkotás, ritmikus szövegalkotás, kérdés-felelet dallammotívumok stb.)

Zenehallgatási készség fejlesztés

- Képesek az énekelt, a hangszereken előadott és gépzenei zeneműveket néhány percig figyelmesen meghallgatni, a zenei élményt befogadni.

2. A gyakorlatvezető óvodapedagógus zenei tevékenységének és személyiségének megfigyelési szempontjai

- Ismertesse meg a hallgatóval a Helyi Nevelési Program alapján összeállított, adott csoport zenei ütemtervét.
- A hallgatók – a csoportos gyakorlat idején – lássanak minden félévben legalább egy, a gyakorlatvezető óvodapedagógus által bemutatott énekzenei foglalkozást.
- Az óvodapedagógus a nap folyamán különböző játéktevékenységekben elevenítse fel az ismert dalokat, ismételje a játékokat.
- Az óvodapedagógus figyeljen a tiszta éneklésre és a magyar beszéd finom ritmusváltozásait követő szép kiejtésre.
- A zenei anyag legyen alkalmas arra, hogy a gyermekek a félhang nélküli dalok tiszta éneklésével megérezzék a közös éneklés örömét.
- Az óvodapedagógus fordítson nagy figyelmet a mozgásuk esztétikus, egyöntetű kialakítására.
- Az óvodapedagógus kiemelt feladatának tekintse az énekes játékokhoz kapcsolódó egyenletes járás kialakítását az egyensúlyérzék, ezen belül a ritmusérzék fejlesztés alapjának.
- Az óvodapedagógus a játékos, utánzó mozdulatokat izlésesen és természetes egyszerűséggel kívánja meg.
- Az ének – beszéd – mozgás a játékosság és fokozatosság érvényesítésével történjék.
- Biztosítsa az új dal minőségi bemutatásának, gyakorlásának, ismétlésének folyamatát.
- A folyamatos zenei tevékenységekkel nyújtson a gyermekeknek zenei élményeket és fejlessze zenei alkotókedvüket.
- Igényes hangszerjátékkal és zenehallgatási anyag kiválasztásával segítse elő a zenei fogékonyság megalapozását.
- Az óvodában is játszható énekes népszokásokat (szüreti multság, pásztorjáték, farsang, kiszézés, pünkösdlő, lakodalmas stb.) népi játékaink széles választékából állítsa össze.
- A gyakorlatvezető óvodapedagógus ellenőrizze és értékelje a gyakorlati napló zenei tartalmát (megfigyelések – tervezések – elemzések).
- Készítse elő a hallgató hospitálási feladatait és segítse a zenei tevékenységek tervezését.

- Vezesse a tevékenységeket követő megbeszéléseket, önértékeléseket, értékeléseket.
- Irányítsa és értékelje a hallgató egyéni hospitálását, a végzett zenei nevelési feladatok ellátásának színvonalát.
- Az óvodapedagógusok írásos munkáit megismerteti a hallgatóval, valamint az óvoda sajátos zenei tervezési módszereit. Kérdéseivel, javaslataival segíti és fejleszti a gyakorlati zenei képzést.

3. A hallgató zenei tevékenységének és személyiségének megfigyelési szempontja

- A mentor óvodapedagógus útmutatása és bemutatása alapján a hallgató kapcsolódjon be a gyermekcsoport zenei feladatainak szervezésébe, irányításába.
- Az óvodai gyakorlat folyamán aktívan vegyen részt a zenei játéktevékenységek folyamatos biztosításába (élménynyújtás, eszközök, hangszerek készítése, megismertetése, stb.).
- Ismerje meg a gyermekek differenciált zenei fejlesztési terveit, majd füzetébe rögzítse e dokumentum sajátosságait.
- Vegyen részt azon zenei élményszerző lehetőségek megszervezésében, melyek gyarapíthatják a gyermekek spontán és szervezett zenei játéktevékenységét.
- A mentor óvodapedagógus munkarendjét követve a hallgató délelőttönként és egy nap délután is tervezzen zenei tevékenységet.
- Hívja fel a mentor óvodapedagógus a hallgató figyelmét, hogy az egyes zenei tevékenységek az óvodai élet egészében megjelenhetnek.
- Az ének-zenei foglalkozásokra a módszertanban tanultak alapján készítsen kéthasábos vázlatot, melyhez a foglalkozások fejlesztési feladatait, anyagait a mentor óvodapedagógus adja ki a hallgatónak az ütemtervben foglaltak alapján.
- A mentor óvodapedagógus az egyéni gyakorlatát töltő hallgatóval közösen, napi rendszerességgel elemezze, értékelje a hallgató zenei tevékenységét, aki ezt rögzítse a füzetébe.
- Az óvodapedagógus hallgató az egyéni gyakorlata során legalább kétszer – segítséggel és önállóan – tartson ének-zenei foglalkozást.

- A zárónapon a napi tevékenységét önállóan, a szakterminológia használatával – a zenei módszertanhoz kapcsolódó elemzési szempontoknak megfelelően – elemezze és értékelje.

4. Az óvodapedagógusi, hallgatói önelemzés és önértékelés szempontjai

- Hogy valósult meg a kitűzött zenei feladat és a dalanyag összhangja?
- A feladat megfelelt e a gyerekek életkori jellemzőinek, képességeinek?
- Milyen formában biztosította az érdeklődés felkeltését és fenntartását?
- A tevékenységek során biztosított volt e az élményszerűség, megfelelő volt e a gyerekek aktivitása?
- Értékelje az óvodapedagógus hallgató a zenei tevékenységekhez kapcsolódó saját zenei készségét.
- Megfelelő volt e a dal- és a játéktanítás módszerének megválasztása és alkalmazása?
- Kellő számban gyakorolták-e a gyerekek a dalokat és az énekes játékokat?
- Hogyan érvényesült az énekes játékok során a közösségi nevelés?
- Milyen hallás- és ritmusfejlesztési játékokat alkalmazott? Mennyire volt sikeres azok alkalmazása?
- Célszerűek és esztétikusak voltak e az eszközök?
- Hogyan alkalmazta a hibajavítás módszerét?
- Megfelelően választotta e meg a hangmagasságot és a tempót?
- Kihasználta-e az adódó improvizálási lehetőségeket?
- Milyen logika szerint építette egymásra a zenei tevékenységeket?
- Milyen volt a szervezési feladatok megoldása? (hely, idő, tér- és eszközválasztás, térkialakítás)
- Hogyan tudott alkalmazkodni a váratlan, spontán helyzetekhez?
- Tudta e használni a saját maga által készített vázlatot, kellett e változtatni a megvalósítás során, ha igen, miért?
- A zenei gyakorlatban alkalmazta-e a differenciált bánásmód elvét?

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiséget értékelő szempontjai

- A hallgató korábbi zenei megfigyelései és tervezései követhetők-e a gyakorlati naplóban?
- Mennyire vette figyelembe a hallgató a zenei anyag, illetve a zenehallgatási anyag kiválasztásának szempontjait?
- Szinkronban volt-e a zenei anyag és a zenehallgatási anyag kiválasztása az országosan elfogadott Kodály-Forrai módszertani szemlélettel?
- Mennyire segítette a dalok, mondókák kiválasztása a tervezett zenei képességfejlesztés megvalósulását?
- A kitűzött zenepedagógiai feladatok megfelelték-e a gyermekek életkori sajátosságainak, képességeinek?
- A napi tevékenységbe milyen módon épült be a zenei nevelés alkalomszerű és/vagy tervszerű formája?
- A hallás- és ritmusfejlesztésnél megtartotta-e a hallgató a fokozatosság és a játékosság elvét?
- A hallgató éneklési készsége megfelelő volt-e intonáció, a hangmagasság, a tempó és az előadás karaktere szempontjából?
- Alkalmazott-e a foglalkozáson hangszert és mennyire volt élményszerű az előadásmódja?
- Kihasználta-e az adódó zenei lehetőségeket a gyermekek improvizációs készségének fejlesztésére?
- Segítette-e a zenei tevékenységek élményszerűségét az eszközhasználat?
- A zenei foglalkozás befejezése után mennyire volt zökkenőmentes a tevékenységekbe történő átmenet?
- Megfelelő volt-e az ének foglalkozás érzelmi légköre?
- Melyik zenei tevékenységnél volt a legsikeresebb az élménynyújtás?
- Szinkronban voltak-e a vázlatban tervezett és a megvalósult zenei tevékenységek?

A „Mese-vers” tevékenység szervezéséhez, vezetéséhez ajánlott megfigyelési szempontok

BUJDOSÓNÉ PAPP Andrea

1. A gyermek megfigyelése

Előzetes megfigyelési szempontok

Elsősorban a műválasztásban és a tevékenység során alkalmazott módszerek, eszközök kiválasztásában segítenek:

- Melyek a gyermek kedvelt játéktevékenységei?
- Szeret mese- és verses könyveket forgatni? Melyek a kedvencei? Hoz otthonról könyveket? Mesél a társainak, az óvodapedagógusnak? Milyen otthoni meseélménye van (mesefilm, könyv stb.)
- Jellemző személyiségjegyei, kiemelkedő/fejlesztésre szoruló képességei (pl. érzékeny, nyitott, óvatos, empatikus, alapos, kitartó, kreatív, együttműködő, bizonytalan, kapkodó, meggondolatlan stb.)
- Milyenek a társas kapcsolatai? Gyakran egyedül játszik? Könnyen köt barátságot? Szívesen segít másoknak? Milyen a viszonya a társaival, pedagógusaival (alá- fölérendeltségi viszonyok a tevékenységekben)
- Milyenek az ismeretei: meglévő tudás, érdeklődési kör, elmélyültség egy-egy témában?
- Mi jellemzi az anyanyelvi-kommunikációs fejlettségét: a beszéd tisztasága/kiejtés, szókincs, mondatalkotási képesség, beszédkedv, közlési igény, testbeszédének minősége, kommunikációs viszonya gyerekekkel, felnőttekkel, beszédpercepciójának jellemzői, önálló/kreatív szövegalkotása, a szerepléshez való viszonya

A gyerekek viselkedése a tevékenység közben

Segíti a tevékenység módszereinek, eszközeinek- és a pedagógus kommunikációs eszköztárának tudatos választását; az egyéni bánásmód, igények lehetőségeinek felismerését; a spontán helyzetekhez való rugalmas alkalmazkodást.

- Hogyan fogadta a gyerek a kezdeményezést, milyen érzelmi reakciók kísérték a tevékenységet?

- Milyen típusú motiváció hat rá a leginkább? (személyes megszólítás, érintés, hangszer/ének, könyvek, szimulációs játékok stb.)
- A legjobb helyet igyekeznek elfoglalni a mesehallgatásnál?
- Képes figyelni / többször elkalandozik a figyelme, de új kommunikációs technikával, eszközökkel vissza lehet terelni / nem képes tartósan lekötni a mese
- Lelkes, empátikus befogadó: a szimultán kettős tudat jellemzi (jellegzetes mesehallgató testbeszéd- tágra nyílt szem, tátott száj, merev testtartás)
- Verbálisan is bekapcsolódik a mesébe (kérdez, kommentál)
- Igényli a folyamatos szemkontaktus a mesemondóval/ az eszközök, a vizuális/képi világ érdeklő főként

A gyerekek viselkedése a tevékenység után

A gyermeki meseélés minősége tükrözi pedagógus mesebemutatójának élményét.

- Csendben, magában éli tovább a történetet? Újra kéri a mesét? Más tevékenységet keres?
- Elsősorban az eszközöket szeretné megfogni, kipróbálni? A hallott mesét bábozza újra vagy saját történetet talál ki?
- Szívesen vállal szerepet a történet eljátszásában? Milyen szerepet vállal benne?
- Vannak új ötletei a mese feldolgozásakor? (Jelmez, helyszín, szövegváltozatok.)
- Kreatívan, szabadon meséli újra a történetet vagy ragaszkodik az eredeti szöveghez?
- Későbbi játékában, más tevékenységekben, verbális és non-verbális kommunikációjában vagy otthon felidézi a meseélményeket?
- Hosszabb idő elteltével is ragaszkodik egy-egy történethez? (kedvenc mese)
- Képes egy meséhez más hasonló/érintkező élményt felidézni, megnevezni esetleg kérni?
- Javasol új mesét, mese-témát? Szívesen hoz be mesekönyveket?

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése

- Hogyan teremti meg a „Mese-vers” tevékenység objektív és szubjektív feltételeit? (előzetes szervezés, hely, idő, motiváció, eszköz, légkör/hangulat, gyermeki igények)
- Mi jellemzi az óvodapedagógus kommunikációját: hangerő, hangszín, stílus, metakommunikáció?
- Mennyire hiteles a mesemondói-szerepben? A mese rangját a mesemondó adja meg!
- Milyen egyéni, kreatív ötletei vannak? Milyen az érzelmi azonosulása a tevékenységgel? Hogyan fejezi ki az érzelmeit?
- Milyen a meséhez illő, a gyermeki kreativitást inspiráló anyagokat, eszközöket használ, biztosít a tevékenységhez?
- Hogyan tervezi/segíti a meseélmény gyermeki továbbélését: ötletek, hely, eszközök, jelmez stb.
- Észreveszi-e a tevékenység élményét segítő/elmélyítő spontán helyzeteket? Figyelembe veszi a gyermekek ötleteit? Képes a rugalmas alkalmazkodásra?
- A mesemondás alatt – szükség esetén - alkalmazza az egyéni bánásmód, differenciálás valamilyen formáját? Alkalmazkodik a gyermek személyiségéhez, pillanatnyi állapotához?
- Észreveszi és kihasználja a mesében rejlő képességfejlesztési- és ismeretátadási lehetőségeket? Hogyan teszi ezt?
- Mesélés közben milyen a kapcsolata a csoporttal, az egyes gyerekekkel?
- Mi jellemzi a tervezőmunkáját (tartalmi-, formai-, stilisztikai szempontok, kreativitás, újtási szándék, komplexitás gyakorlata, projekt munka stb.)
- A tevékenység során alkalmazott módszer/ek megfelelnek a választott műnek, a mesemondó egyéniségének, képességeinek? Van kedvenc/jellemző mese-átadási módja? Gyakran változtat a módszerein? Szeret újítani, kísérletezni?
- Használja az irodalmi alkotásokat nevelési eszközként, készség- és képességfejlesztési vagy ismeretszerzési céllal? Egyéb tevékenységekben is szívesen mond mesét, verset?
- Gyakran használ eszközöket a mesemondása közben? Mitől függ az eszközök száma, anyaga? Saját kezűleg készíti eszközeit? A gyerekeket

- bevonja az eszközök készítésébe? Spontán módon választott eszközzel szokott mesélni?
- Milyen irodalmi alkotásokat szeret? (népmese, kortárs irodalom, mesék, versek stb.) Vannak kedvenc szerzői, könyvei? Milyen gyakran mond új irodalmi anyagot a csoportjának? Szokott új könyveket behozni a csoportba? Járnak közösen könyvtárba?
 - Szokott kitalálni saját történeteket? Mikor? Miért?
 - A humor jelen van a tevékenységben?
 - Általában kötött vagy kötetlen formában szervezi a tevékenységet? Mitől függ a választása? Kötődnek szertartások a tevékenységhez? Mi indokolja a használatukat?
 - Hetente hányszor mesél könyv nélkül? Hányszor olvas könyvből? Lefekvésnél mindig mesél? Gazdag memoriter anyaggal rendelkeznek?
 - Hogyan fejezi be a „Mese-vers” tevékenységet? Milyen továbbélési lehetőségeket használ?
 - Hogyan győződik meg arról, hogy a gyerekek értik-e a mesét (szövegértés)?
 - Megtanítja a verseket? Hogyan? Önállóan vagy csokorba szedve mond verset? Milyen célból választ verseket? (Alkalom, ünnep, műsor, egyéb.)
 - Szeret szerepelni a gyerekekkel? Új műveket tanítat a gyerekekkel vagy az éves anyagból válogat? Hogyan folyik a gyakorlás, a műsorra készülés? (önkéntesség és választás kérdése)
 - A szülőknek segít az értékes gyermekirodalmi művek kiválasztásában, a mese szerepének megvilágításában? Ajánl költőket, írókat, műveket?

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése

- Beszédstílus (hangerő, hangszín, beszédtempó, hangsúly/hanglejtés, beszédlevegzés, artikuláció/hangképzés, a szövegalkotás minősége).
- Testbeszéd (tekintet, mimika, gesztus, térköz), emblémák használata (öltözködés, smink, ékszerek, hajviselet).
- Kommunikációs viszonya a gyerekekkel (közömbös, elutasító, passzív/fecsegő, nincs beszédfigyelme/természetes dialógus, jó beszédfigyelme).

- Komplex én-közlés (verbális hatás, kongruencia/hitelesség: összhangban van-e verbális és non-verbális kommunikációja, érzelmi azonosulás, szuggesztivitás, aktivizálás).
- Műválasztása, a szöveg minősége: nyelvi/gondolati, erkölcsi, esztétikai értékeket tartalmaz, életkori jellemzőknek, pszichés fejlettségnek megfelelő, évszakhoz/ünnepkörhöz/hagyományokhoz igazodó, speciális nevelési célnak megfelelő.
- Előzetes szervezési feladatok minősége: eszközök előkészítése, helyszín kiválasztása/kialakítása. Ezek minősége milyen hatással volt a tevékenységre?
- A szervezeti forma megválasztása, indokoltsága (kötetlen, kötött).
- Motiváció módja, idejének/helyének megválasztása, sikere: Mikor, milyen tevékenységet végző gyereknél/gyermekeknél és hogyan kezdeményezett? Figyelembe vette a gyerekek aktuális játékát, egyéniségét, hangulatát?
- A mesebemutató jellemzői: elhelyezkedés, előadás technika – hangerő, artikuláció, szerepformálás/értelmezés hanggal, szerepformálás/értelmezés testbeszéddel (gesztus, mimika, testtartás), a mese dinamikájának biztosítása, folyamatos kapcsolattartás a gyerekekkel (szemkontaktus, érintés).
- Az eszközhasználat módja, technikája, a szemléltető eszközök minősége (esztétikum, méret, életkori sajátosságok figyelembevétele).
- A tevékenység zárása/az élmény továbbélésének a biztosítása.
- A feladat-meghatározások világossága; a magyarázatok érthetősége, színessége; kérdés-technika változatossága.
- Kezdeményez-e beszélgetést a gyermekkel? Ha igen, mikor és milyen témában? Ez a beszélgetés/kikérdezés erősíti vagy gyengíti a mese hatását?
- Hogyan segíti a gyermeket a neki tetsző tevékenység megválasztásában (továbbélés formái)? Milyen tárgyi feltételeket biztosított az alkotáshoz? Megfeleltek-e ezek az eszközök, anyagok a mesének, a gyerekek fejlettségének, számának? Hogyan irányította, segítette a gyerekek alkotását?
- A pedagógusi kommunikáció, magyarázat, értékelés jellemzői a tevékenység alatt.
- Hogyan támogatta a szabad aktivitást, az önállóságot, a kreativitást, az alkotó fantáziát (odafigyelés, pozitív visszajelzések stb.)?

- A problémák, konfliktusok kezelésének verbális és non-verbális jellemzői.
- Hogyan fejezte ki elismerését, támogatását a gyermekeknek? Hogyan dicsért?
- Kommunikációs aktivitásának jellemzői: hányszor kezdeményezett kapcsolatot a gyerekekkel? Hogyan, milyen helyzetben, miért? /pl. tekintet, megszólítás, hívás, érintés; játék, konfliktus, gondozás; vigasztalás, dicséret, elbeszélés, magyarázat/
- Észlelhető-e „egyénre szabott” kommunikációs megnyilvánulás az egyes gyerekekkel? Hogyan nyilvánul meg? Mi lehet az oka? Indokoltnak érzi?
- Mennyire ingergazdag, utánzásra alkalmas és ösztönző beszélő környezetet teremt? Hogyan teszi ezt? A saját pedagógusi attitűdjei hogyan befolyásolják a csoport légkört, a gyermeki kommunikációt?
- Honnan választja az irodalmi anyagát (a források igényessége, népköltészet, kortárs gyermekirodalomig, műfaji változatosság)? Gazdag memoriter anyaggal rendelkezik?
- Mik az erősségei és a gyengéi a „Mese-vers” tevékenység során?
- Érvényesíti a komplexitás elveit, módszereit? Hogyan?
- Hogyan segíti, milyen lehetőségeket biztosít a gyermeki önkifejezésre a tevékenység során?

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)

- A gyerekekkel kialakított kapcsolat minősége: sikerek és kudarcok.
- A tervezőmunka minősége: a tevékenység-vázlat tartalmi-, formai, nyelvi megformáltsága, az elemzés strukturáltsága, logikája, kapcsolódás egyéb érintkező elméleti- és módszertani tudományterületekkel.
- A kitűzött célok, feladatok gyakorlati megvalósulása.
- A tevékenység- vezetés jellemzői, tapasztalatok, tanulságok, következtetések, szükséges változtatások.
- Kapcsolat az óvodapedagógusokkal, dajkákkal, szülőkkel, a kapcsolat lehetséges hatásai a tevékenységekre.
- Nevelési helyzeteket felismerése, kialakítása, nevelési módszerek, alapelvek alkalmazása a tevékenységekben (konfliktuskezelés, differenciálás, egyéni bánásmód, segítségnyújtás, játékoság stb.).

- Kommunikációs képességek minősége, szerepe a tevékenységekben, kapcsolatok kialakításában, fenntartásában (erősségek, nehézségek).
- Személyes attitűdök, képességek, kompetenciák a pedagógusi munkában.
- Mit tanult önmagáról a gyakorlat során, amit a későbbi pedagógiai munkája során hasznosítani tud?

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

- A napi pedagógusi munkára való készülés minősége: rendszeresség, folyamatosság, kreativitás, önállóság
- Naponta rögzített feljegyzések, elemzések minősége, mennyisége
- Komplex látásmód a gyakorlati munka elemzésében (a tanult ismeretek felismerése és felhasználása). A gyakorlati és elméleti ismeretek következetes összehangolása.
- Szaknyelv használata, megfelelő stílus, nyelvi igényesség, jó kommunikációs képesség.
- Személyes attitűdök, képességek, pedagógusi kompetenciák megjelenése, szerepe, hatása a kapcsolataiban, nevelési- gondozási tevékenységekben.
- Etikai szempontok betartása (személyiségi jogok figyelembe vétele, kategorikus megállapítások kerülése, empátia/elfogadás és az őszinteség/tapintat kérdései).

Megfigyelési, elemzési, értékelési szempontok a külső világ tevékeny megismeréséhez

VARGÁNÉ NAGY Anikó

A környezeti nevelés módszertanának célja, feladata, hatása

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a következőket írja az óvodai élet tevékenységi formái között a külső világ tevékeny megismeréséről és a matematikai tapasztalatszerzésről:

„A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő, biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is. A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségsszemlélete. Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.” (363/2012. Korm. Rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról).

A hallgató kialakítandó kompetenciái

A tantárgy célja a KKK szerint:

A jelöltek megismertetése az óvodai környezeti nevelés feladataival, tartalmával, módszereivel és munkaformáival. Vegyen részt a hallgató a gyermek természettudományos **gondolkodásának** alakításában, szerezzen minél több tapasztalatot a környezet tevékeny megismerésének lehetőségeiről.

Cél továbbá a környezeti nevelés **tervezésére**, szervezésére és irányítására, valamint a környezettudatos magatartás formálására való felkészítés.

Tevékenységek, tantárgyi tartalmak a kompetenciák kialakulásához

- A környezeti nevelés feladatai. A környezeti nevelés, mint a képességfejlesztés eszköze.
- A pszichikus funkciók jellemzői és meghatározó szerepük. A gondolkodás fejlődése, műveletei, torzulásai. Az ismeretszerzés és alkalmazás folyamata, „mozzanatai”, alapelvei.
- A környezeti nevelés és a környezetvédelem: a gyermek és környezete: ökológiai összefüggések, partnerkapcsolatok a természetben, fenntarthatóságra nevelés az óvodában; szelektív hulladékgyűjtés. A család szerepe a feladatok megvalósításában.
- Tevékenységek a környezeti nevelésben, különös tekintettel a játéokra és az egyszerű természettudományos kísérletekre.
- Gyermekmunka az udvaron, a gyakorlókertben és az élősarokban.
- Szemléltető és segédeszközök a környezet megismerésére nevelésben.
- Korszerűsítési törekvések és alternativitás a környezet megismerésére nevelésében. Zöld óvodai programok.
- Jeles napok a természetben: hagyományok: néphagyomány, zöld, jeles napok.
- A környezeti nevelés tartalma, témakörei. A tartalom elrendezésének általános, a feldolgozás speciális szempontjai: eltérő szokások, hagyományok megismerése, a kulturális másság tolerálása, elfogadtatása.
- A természetes környezetben tartott foglalkozások, megfigyelések. Az állatkert lakói. A környezet megismerésére nevelés tervezése: pro-

jektkészítés, tematikus ütemterv összeállítása. A konkrét foglalkozásra és tevékenységek irányítására való felkészülés.

1. A gyermek megfigyelése:

- A felkínált tevékenység felkelti és fenntartja érdeklődését?
- Kíváncsi a felkínált tevékenység iránt?
- Szívesen vesz részt a tevékenységben?
- Kérdéseket tesz fel, érdeklődik?
- Aktívan vesz részt a tevékenységben?
- Társaival képes együttműködni, kooperálni, ha szükséges?

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése:

- Az óvodapedagógus gyakorlatvezetői attitűdje segíti a hallgatói felkészülést?
- Szakmai tanácsokkal látja el a gyakorló hallgatót?
- Képes a gyakorlati tapasztalatait átadni a hallgatónak?
- Naprakész szakirodalmi ismeretekkel rendelkezik?
- Önelemzésében, önértékelésében a szakterminológiákat biztonságosan alkalmazza?
- Modell értékű mintát ad a hallgatónak?
- A hallgatói dokumentáció értékelése szakmai megalapozottsággal történik?
- A hallgatóval megismerteti az óvoda helyi programját, sajátosságait, szokásait?
- A hallgatót bevonja a gyermekcsoport mindennapi életébe, megismerteti vele szokásaikat?
- Jó kollegiális viszonyt alakít ki a hallgatóval?

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése:

- Tevékenységében tudatosan törekszik-e a természeti, emberi és tárgyi környezet megismertetésére?
- A tevékenység tervezésénél figyelembe vette a gyermekek egyéni fejlettségét, életkori sajátosságait?
- Hogyan illeszkedik az adott napi tevékenység a tematikus tervbe?
- Változatos tevékenységeket szervez?

- Törekszik a gyermekek korábbi, meglévő ismereteit feltárni, feldolgozni, rendszerezni?
- Kellően motiválja-e a gyermekeket a tevékenységre, elegendő számú motiválási lehetőséget tervezett, sikerült-e minden gyermeket motiválnia?
- A gyermeki érdeklődést fenn tudja tartani? Hogyan valósult meg a folyamatos motiváció?
- Megfelelő problémahelyzetet teremtett-e?
- Hogyan biztosította a cselekvő gondolkodás feltételeit? Megvalósítja-e a cselekvő gondolkodtatás lehetőségét?
- Milyen folyamatos és alkalmi megfigyelések segítették a gyermekek problémamegoldó, általánosító, analizáló-szintetizáló gondolkodását?
- Megfelelő-e a szervezett tevékenység időtartama az életkori sajátosságok, fejlettségi szint figyelembe vételével?
- Kérdéskultúrája megfelelő volt-e? Kérdéseinél figyelembe vette-e a gyermekek egyéni fejlettségét, életkori jellemzőit? Sikerült-e gondolkodtató kérdéseket megfogalmaznia?
- Megvitatták-e a gyerekekkel, hogy milyen megoldást válasszanak vagy egyedül döntött?
- Megvitatták-e a válaszok helyességét?
- Hagyta-e, hogy ők fedezzenek fel dolgokat?
- Engedte-e a gyerekeket tévedni?
- Ösztönözte-e a gyerekeket eléggé a kitartásra?
- Milyen módszereket alkalmazott az ismeretek rendszerezésére?
- Mennyire alkalmaz változatos módszereket a tevékenység során?
- Képes-e a differenciált irányításra, egyéni foglalkozásra? Adott-e minden gyermeknek lehetőséget a gondolkodásra, önállóságra? Hogyan valósította meg a differenciált tanítási-tanulási folyamatot a fejlődésben elmaradt, az SNI-s gyermekekkel, illetve a tehetséges, különleges képességű gyermekekkel?
- Biztosította-e a gyerek egyéni elképzeléseinek, kreativitásának a lehetőségét?
- A változatos tevékenységek során hogyan befolyásolta a gyerek igényeinek alakulását, figyelt-e az egyéni igényekre, megnyilvánulásokra?
- Eszközei változatosak, esztétikusak, igényes kialakításúak? Eszközhasználatra tanítás módszere megfelelő-e?
- Elegendő elismerésben részesítette a gyerekeket?

- A tervezésnél figyelembe vette-e a helyi nevelési programot, valamint a gyermekcsoport sajátosságait?
- Pszichológiai, pedagógiai, módszertani elvek érvényesülése munkájában?
- Éléményszerű volt-e a tapasztalatszerzés?
- Érvényesült-e a cselekvő gondolkodás és a játékoság elve a tanulási folyamatban?
- Önelemzés, reflektálás a tervezett tevékenységre, és annak megvalósítására: az előzetes tervezés és a megvalósítás/megvalósulás viszonyának mérlegelése, a teljes pedagógiai folyamat szakszerű elemzése.
- Konfliktusmegoldási képessége?
- Hogyan sikerült alkalmazkodnia az óvoda hétköznapijaihoz?
- Milyen mélységben ismerte meg az óvoda szokásait, a napirendet, a gyerekek nevét, jelüket, az óvodapedagógus tevékenységkultúráját?
- A csoport szokásainak figyelemmel kísérése az egyes gyermeki tevékenységek tervezése, vezetése során.
- Milyen kapcsolatot alakított ki az óvodapedagógusokkal, dajkákkal, szülőkkel?
- Milyen nevelési helyzeteket, teendőket vett észre, ezeket sikerült-e önállóan és jól megoldania?
- A gyermeki munkajellegű tevékenységek feltételeit hogyan tudta megteremteni?
- A teljes részvételtől a teljes segítségnyújtásig be tudott-e kapcsolódni a gyerekek körüli gondozási tevékenységbe?

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)

- Szakterminológia használata
- Reflektív szemlélet alkalmazása
- Objektív önértékelés
- Folyamatközi reflexió
- Konfliktus megoldási technika
- Visszacsatolási technikát alkalmazott-e?
- Felismerte-e a problémahelyzeteket, konfliktusokat?
- Észrevette-e a teendőket és képes volt-e önállóan megoldani?

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

- Az óvodapedagógus hogyan értékelte a látott hallgatói tevékenységet (szakmai kompetencia)?
- Képes-e hatékony segítséget nyújtani a hallgatónak?

***Szempontok a gyakorlati munka elemzéséhez,
értékeléséhez a külső világ tevékeny megismerése
matematikai tartalommal nevelési területhez***

OLVASZTÓNÉ BALOGH Zsuzsa

1. A gyermek megfigyelése

1. A hallgató motivációja felkeltette-e a gyermek érdeklődését a tevékenység iránt?
2. Aktívan részt vett-e a gyermek a hallgató motiváló tevékenységében?
3. Aktív volt-e a motivációt követően a gyermek?
4. Érdeklődött-e a tevékenység tartalma iránt?
5. Miben nyilvánult meg a gyermek aktivitása, érdeklődése?
6. Megértette-e a hallgató által ismertetett feladatot?
7. Kitartóan végezte-e a feladatot a gyermek?
8. Pontos volt-e a feladat végzése?
9. Okozott-e nehézséget a feladat végrehajtása a gyerekeknek?
10. Megfelelően használták-e a gyerekek a matematikai tevékenység eszközeit?
11. Milyen volt a gyermek(ek) hangulata gyakorlás közben?
12. Megfelelő volt-e a gyermek(ek) aktivitása a feladat végzése közben?
13. Motiválóan hatott-e a gyermek(ek)re a tevékenység eszköze?
14. Képes volt-e önálló feladatmegoldásra?
15. Miben igényelt segítséget a gyermek?
16. Kért-e segítséget társaitól?
17. Elfogadta-e az esetleges segítségadást?
18. Tudatos volt-e a feladat megoldása?
19. Meg tudta-e indokolni a feladat végrehajtásának módját?
20. Ki tudta-e fejezni gondolatait?
21. Képes volt-e a feladatok végrehajtására a rendelkezésre álló időn belül?

22. Ösztönzően hatott-e a gyermek(ek) feladatvégzésére az értékelés, a ráfigyelés?
23. Mennyire volt együttműködő a gyermek a feladatok gyakorlása közben?
24. Mennyire volt együttműködésre képes társaival a feladatok végrehajtása közben?

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. Milyen volt az előzetes szervezési feladatok megvalósításának módja, szintje?
2. Milyen az óvodapedagógus stílusa, attitűdje a képességfejlesztés és az ismeretátadás során?
3. Miben nyilvánul meg a játékos tanulás?
4. Hogyan valósítja meg a differenciált tanítási-tanulási folyamatot az óvodapedagógus? (a fejlődésben elmaradt, illetve a tehetséges, különleges képességű gyerekekkel)
5. Hogyan vette figyelembe az eltérő képesség szinteket?
6. Mit tett ennek érdekében?
7. Érvényesítette-e a matematikai nevelés során alkalmazandó elveket?
8. Megfelelően alkalmazta-e a módszereket?
9. Mennyire alkalmazott változatos módszereket?
10. Az eszközök minősége és az eszközhasználatra tanítás módszere megfelelő-e?
11. Az eszközök mennyire segítették az új tapasztalatok szerzését?
12. Megvalósított-e és hogyan az óvodapedagógus a cselekvő gondolkodtatás lehetőségét?
13. Megfelelő-e a szervezett tevékenység időtartama (életkori sajátosságok, fejlettségi szint figyelembe vétele, a témakör feldolgozására szánt elegendő idő – projektmunka tervezése stb.)?
14. Hogyan illesztette be az egyes tevékenységbe a természeti-emberi és tárgyi környezet megismerése során a matematikai tartalmakat?
15. Mennyire törekszik a gyerekek meglévő ismereteit feltárni és feldolgozni?
16. Megfelelő volt-e a motiváció?
17. Fenntartotta-e a gyermekek érdeklődését az egész tevékenység időtartama alatt?

18. Milyen módon valósult meg a folyamatos motiváció?
19. Milyen módon biztosította a cselekvő gondolkodás feltételeit?
20. A problémahelyzet-teremtés megfelelő számú és mélységű volt-e?
21. Volt-e elég idő a feladatmegoldásra?
22. Hogyan értékelt az óvodapedagógus? Jellemezte-e értékelését a konkrétság, a hibajavítás?
23. Milyen módszerek alkalmazásával történt az ismeretek rendszerezése?
24. Sikerült-e gondolkodtató kérdéseket megfogalmaznia, figyelembe véve a gyermekek egyéni fejlettségét?
25. Milyen az óvodapedagógus kommunikációja?
26. Megfelelő-e az óvodapedagógus kérdéskultúrája?
27. Tudott-e alkalmazkodni a spontán helyzetekhez?
28. Összességében jól szervezte-e a tanulási tevékenységet?
29. A tanulási tevékenység terve az életkornak és a csoport fejlettségi szintjének megfelelt-e?

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. A jelölt tervező munkája mennyire tükrözi elméleti felkészültségét?
2. Milyen segítséget kért az óvodapedagógustól a matematika tevékenység tervezése során?
3. Milyen mértékben tudta megvalósítani a tevékenység előzetes szervezési feladatait?
4. Elegendő motivációs lehetőségeket tervezett-e?
5. Hogyan tudta megvalósítani a betervezett motivációs lehetőségeket?
6. Sikerült-e aktivizálnia a gyerekeket a matematikai tevékenységre?
7. Milyen a hallgató stílusa, attitűdje a képességfejlesztés, és az ismeretátadás során?
8. Mennyire volt bátor, határozott a tevékenység irányítása során?
9. Miben nyilvánult meg a tevékenység játékos irányítása?
10. Mennyire tudott figyelni a gyerekekre?
11. Meg tudta-e valósítani a differenciált tanítási-tanulási folyamatot?
12. Tudott-e figyelni az eltérő képességű gyerekekre?
13. Mit tett ennek érdekében?
14. Sikerült-e változatos módszereket terveznie?
15. Tudta-e biztosítani a tevékenység nyugodt légkörét?
16. Megfelelő időt biztosított-e a matematikai tevékenységre?

17. Körültekintően választotta-e meg a tevékenység helyét?
18. A matematikai neveléshez használt eszköz megfelelt-e a gyerekek életkori sajátosságainak?
19. Esztétikus eszközöket használt-e?
20. Bevonta-e a gyermekeket az eszközök előkészítésébe?
21. Sikerült-e megfelelő számú és mélységű problémahelyzetet terveznie?
22. Fenntartotta-e a gyermekek érdeklődését az egész tevékenység időtartama alatt?
23. Milyen módon valósult meg a folyamatos motiváció?
24. Biztosított-e elég időt a feladatmegoldásra?
25. Hogyan értékelte a gyermekek tevékenységét a jelölt?
26. Milyen a hallgató kommunikációja?
27. Megfelelő-e a kérdéskultúrája? Sikerült-e gondolkodtató kérdéseket megfogalmaznia, figyelembe véve a gyermekek egyéni fejlettségét?
28. Hogyan tudott alkalmazkodni a spontán helyzetekhez?

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)

1. Illeszkedik-e a tevékenység tartalma a matematikai nevelés folyamatába?
2. Helyesnek bizonyultak-e a tevékenység kitűzött feladatai?
3. Sikerült-e megvalósítani a kitűzött feladatokat? Ha nem, mi lehet ennek az oka?
4. Milyen jártasságok és készségek kialakítását segítette elő a matematikai nevelés anyagának feldolgozása során?
5. Helyesen választotta-e meg a tevékenység során alkalmazott módszereket?
6. Milyen problémaszituációkat teremtett a matematikai nevelés során?
7. Hogyan állította problémahelyzet elé a gyerekeket?
8. Adott-e lehetőséget a problémában való elmélyülésre?
9. Javította-e és hogyan a helytelen gyermeki megoldásokat?
10. A kérdések és a megjegyzések segítették-e a gyermekek feladatmegoldását?

11. Megfelelő volt-e a tevékenység eszközeinek megválasztása?
12. Meg tudta-e valósítani a tevékenykedtetés, cselekedtetés lehetőségét a matematikai nevelés során - elegendő eszközt biztosított-e ehhez?
13. Épített-e az eszközök motiváló hatására?
14. Sikert-e megvalósítani a differenciált fejlesztést a tevékenység során?
15. Volt-e lehetősége a gyakorlatban a differenciált bánásmód elvének érvényesítésére
16. Sikert-e érvényesíteni a tevékenység során a folyamatosságot, a fokozatosság elvét?
17. Meg tudta-e valósítani a szemléletesség kritériumait?
18. Hogyan tudta biztosítani a tevékenység irányítása során a motivációt, a gyermeki aktivitást?
19. Megfelelő volt-e a tevékenység szervezési feladatainak megoldása? (nyugodt légkör, megfelelő hely, idő, eszköz biztosítása)
20. Logikus volt-e a tevékenység felépítése?
21. A hallgatói tervezés során mi jelentett komoly nehézséget, alaposnak ítéli-e meg elméleti felkészültségét? Ha igen miért, ha nem hogyan látja a fejlődés lehetőségét?
22. Milyennek ítéli munkáját a gyermekek tanulási tevékenységének szervezését illetően? (hely, idő, eszközválasztás, tér biztosítása, térkialakítás)?
23. Milyen volt a spontán helyzetekhez való alkalmazkodása?
24. Milyen az óvodapedagógus kommunikációs képességének szintje?
25. Tudott-e a változatosan bánni a hangszínnel és a metakommunikáció eszközeivel?

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

1. A tanulási tevékenység terve az életkornak és a csoport fejlettségi szintjének megfelelt-e?
2. Sikert-e megvalósítani a tevékenység kitűzött feladatait?
3. Sikert-e biztosítani a tevékenység tárgyi feltételeit?
4. Be tudta-e építeni a tevékenység tartalmát a matematikai nevelés folyamatába?

5. Mennyire volt önálló a tevékenység tervezése, szervezése és lebonyolítása során?
6. Milyen kapcsolatot alakított ki a gyermekekkel a tevékenység irányítása során?
7. Mennyire tudott alkalmazkodni a spontán lehetőségekhez?
8. Milyen szinten tudta átlátni a gyermekcsoport tevékenységét?
9. Mennyire volt képes megosztott figyelemmel segíteni a gyermekek munkáját?
10. Alkalmazta-e az egyéni bánásmód elvét?
11. Észrevette-e és kihasználta-e a tevékenység irányítása során adódó nevelési lehetőségeket?
12. Milyen a hallgató kapcsolata a gyermekcsoporttal?
13. Kérdéskultúrája segíti-e a tevékenység kitűzött feladatainak megvalósítását?
14. Törekszik-e a komplexitás megvalósítására?
15. Kihhasználja-e a tevékenység irányítása során az anyanyelvi nevelés lehetőségét?
16. Reagált-e a gyermeki közeledésekre?
17. Megfelelően ösztönözte-e a gyermekeket a kitartó tevékenységre?
18. Biztosította-e az önálló megoldási lehetőségeket?
19. Személyisége megfelelt-e a játékosság kritériumainak (beleélté képesség, humor, könnyedség, vidámság, rugalmasság, ötletesség)?
20. Milyen mélységben képes a jelölt érzelmei, gondolatai kifejezésére?
21. Összességében eredményesen szervezte-e meg a tanulási tevékenységet?

A testnevelés módszertan szempontjai

FAZEKAS JÁNOSNÉ

1. A gyermek megfigyelése

1. Megfelelően motiváltak-e a gyermekek az együttmozgásra?
2. Megfelelő módon alkalmazzák-e a kéziszerkeket?
3. Melyek azok a kéziszerkeket, melyeket tökéletesen használnak?
4. Mi jellemzi a labdatechnikai fejlettségüket?
5. Törekcsenek-e a megfelelő technika követésére?
6. Mozgásaktivitásuk mennyire volt jellemző a foglalkozás időtartama alatt?
7. Mennyire képesek a gyermekek az ütemszámoknak megfelelő együttmozgásra?
8. Bevonta-e a gyermekeket az eszközök előkészítésébe, elrakásába?
9. Mennyire tudtak az óvodapedagógus útmutatásainak megfelelni a szervezési feladatok kapcsán?
10. Milyen metakommunikációs jelzéseket láthatunk a gyakorlatvégzés követőjeként?
11. Milyen szinten vannak az adott mozgástanulás tekintetében?
12. Mi jellemzi az állandó körülmények közötti gyakorlásukat?
13. Mi jellemző a változott körülmények közötti gyakorlásukra?
14. Milyen szinten vannak a kondicionális képességek tekintetében?
15. Milyen szinten vannak a koordinációs képességek tekintetében?
16. A szabad mozgás során milyen új mozgásvégrehajtások figyelhetők meg?
17. Milyen játékfajtát kedvelnek leginkább?
18. Milyen mozgásos játékkészlettel rendelkeznek a gyerekek?
19. Jellemezte-e játékukat a versenyszellem?
20. Betartják-e a gyermekek a játékszabályokat?
21. Hogyan viszonyultak a siker és a kudarc megéléséhez?
22. Megfigyelhető-e a csoportos játékok során az egymás segítése?
23. Mennyire bátrak az újszerű feladatmegoldásokban?
24. Segítik-e egymást a feladat végrehajtása során?
25. Elfogadják-e társaiktól a segítségadás különböző formáit?

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. A mozgásanyag összeállítása során figyelembe vette-e a gyermekcsoport fejlettségi szintjét?
2. Megfelelően élt-e a tervezés során az egyéb lehetőségekkel?
3. Milyen módon készítette elő a szükséges eszközöket?
4. Milyen az óvodapedagógus szervezőmunkája, hogyan vonja be a gyerekeket a szervezőmunkába?
5. Hogyan motiválja a gyermekeket az együttmozgásra?
6. Milyen eszközökkel tartja fenn a foglalkozás időtartama alatt a gyermekek aktivitását?
7. Módszerhasználatában jellemző-e a sokszínűség?
8. Milyen módon alkalmazza az értékelés módszerét?
9. Értékelésére jellemző-e a konkrétság?
10. Fordít-e elég figyelmet a hibajavítás módszerének alkalmazására?
11. Törekszik-e az egyéni bánásmód elvének alkalmazására?
12. Hogyan valósítja meg a differenciált tanítási-tanulási folyamatot az óvodapedagógus?
13. Hogyan segítik a pedagógus visszajelzései a gyermeki személyiség kibontakozását mozgásos tevékenység során (személyre szabott, differenciált, sokszínű, adekvát értékelés, pozitív megerősítések az esteleges hibák korrekciójának lehetőségével)?
14. Mennyire változatosan szervezi a foglalkozásokat?
15. Hogyan, milyen eszközökkel, módszerekkel igyekszik biztosítani a játékosságot a foglalkozás időtartama alatt?
16. Milyen szerepet biztosít a mozgásos tevékenysége során a testnevelési játékoknak?
17. Milyen játékfajtákat preferál?
18. Hogyan teszi „láthatóvá”, a játékok eredményét a versenyjátékok során?
19. Megfelelően használja-e a foglalkozás terül szolgáló helyet?
20. Törekszik-e a foglalkozások szabadban történő szervezésére?
21. Elég dinamikus-e a gyakorlásvezetés során?
22. Jellemzi-e a vidámság, a felszabadultság a mozgásos tevékenységek kivitelezését?
23. Milyen az óvodapedagógus stílusa, attitűdje a képességfejlesztés során?
24. Mozgásával mintaként szolgál-e a gyermekek számára?

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. Az eszközök minősége és az eszközhasználatra tanítás módszere megfelelő-e?
2. Mennyire tud improvizálni, ha az szükséges?
3. Tud-e a hallgató az egész csoportra figyelni a tevékenység irányítása során?
4. Milyen a kapcsolata a gyermekekkel az együttmozgás során?
5. A korcsoportnak megfelelően választja-e meg a feladatokat?
6. A foglalkozáson alkalmazott eszközök illenek-e az adott tartalomhoz? (esztétika, tartósság, figyelemfelkeltés, stb.)
7. Megfelelő terhelést biztosít-e a mozgás során?
8. Mindenoldalú átmozgatást biztosít-e a gyermekek számára?
9. Figyelembe vette-e a fokozatosság elvét a tervezés során?
10. Törekedett-e a hibák fontossági sorrendben való javítására?
11. Alkalmaz-e a hallgató a főfeladatokon kívül rávezető és előkészítő gyakorlatokat?
12. Megfelelő foglalkozásszervezést választott-e a gyermekek számára?
13. Megfelelő módszerrel történt-e a mozgásgyakorlás irányítása?
14. Biztosított-e elegendő időt a gyakorlásra?
15. Elegendő szerepet és időt biztosít-e a testnevelési játékokra?
16. Milyen módszerek, eszközök alkalmazásával biztosította a játékos légkört a mozgás során?
17. A magyarázat módszerének alkalmazása során figyelembe vette-e a gyermekek értelmi képességeit, hogy az érthető legyen, illetve kellően artikulált legyen?
18. Törekedett-e a szép, technikailag tökéletes mozgás bemutatására?
19. Megfelelően figyelt-e a hibajavítás és a segítségadás változatos módon történő alkalmazására?
20. Mennyire tudott indoklással összekapcsolt értékelést alkalmazni?
21. Milyen a problémamegoldása az esetlegesen kialakult helyzetekben?
22. Mennyire tudja érvényesíteni a csoport szokásait, melyek a mozgásos tevékenységhez kapcsolódnak?
23. A szervezési feladatok megoldásában mennyire jellemezte a folyamatosság, gördülékenység?
24. Milyen nevelési helyzeteket, teendőket vett észre, ezeket sikerült-e önállóan és jól megoldania?

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)

Felkészülés a foglalkozásra

Tervezés, a tervezői munka indoklása, írásbeli munka értékelése

- Célkitűzés
- A feladat/ok meghatározása
- A foglalkozás felépítése (motiválás, fokozatosság, folyamatosság, egymásra épülés, változatosság)
- Szervezeti forma/formák megválasztása
- Módszerek, eszközök megválasztása
- Szervezési feladatok tervezése (hely, eszközök, gyermekek elhelyezése)

Szervezési feladatok a foglalkozás előtt

A foglalkozás kivitelezése

- A foglalkozás céljának, a tervezett feladatoknak a teljesülése
- A gyermekek folyamatos motiválása, aktivizálása
- A szervezési feladatok ellátása
- A szervezeti formák, módszerek igazodása az egyes gyermekekhez és a csoporthoz
- A játékosság érvényesülése
- Hangnem, hangerő, stílus a foglalkozás alatt
- Spontán helyzetekre való reakció, rugalmasság
- Felszabadult, vidám hangulat, mozgásöröm kiváltása

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

Hogyan készült fel a hallgató a foglalkozásra?

1. Írásbeli munkájában tükröződik-e az elméleti felkészültsége? (általános pedagógiai, pszichológiai, szakmódszertani ismeretek)
2. Tervezése során figyelembe vette-e a gyermekcsoport sajátos jellemzőit?
3. Milyen mértékben jellemző felkészülésére a tudatosság, a szakszerűség és a minőségre törekvés?

Hogyan valósította meg tervét?

1. Hogyan teremtette meg a foglalkozásokhoz szükséges feltételeket?
2. Megfelelően készítette-e elő a foglalkozás helyét és a szükséges eszközöket?
3. Eltért-e a vázlatától, képes volt-e rugalmasan alakítani tevékenységét, a spontán kialakult helyzethez?
4. Foglalkozásvezetése változatos, szemléletes, megfelelően játékos, volt-e?
5. Hogyan biztosította a gyermekek motiválását a foglalkozás egésze során?
6. Hogyan törekedett a gyermekek aktivitását fenntartani, növelni?
7. Jellemző volt-e a vidámság, a jókedv a mozgásos tevékenységek alatt?
8. Milyen hangulatot tudott teremteni? Élményszerű volt-e a foglalkozás?
9. Képességei (figyelemmegosztás és koncentráció, kommunikatív képessége, kapcsolatteremtő képessége, vezető irányító képessége) és tulajdonságai (megértés, tapintat, türelem, empátia, következetesség, rugalmasság stb.)

Megfigyelési szempontok az óvodai vizuális módszertanhoz

LENKEY-TÓTH Péter

1. A gyermek tevékenységének megfigyelési szempontjai¹

1. A vizuális tapasztalatszerzés lehetőségeit képes-e kihasználni? Érdeklődik-e a látható jelenségek iránt?
2. Érdeklődése felszínes, vagy mélyre hatoló, a részletekre is kiterjedő?
3. Kifejezőkészsége, esztétikai és intellektuális megnyilatkozásai megfelelnek-e általános személyiség-fejlettségi szintjének?
4. Belső képeit képes-e látható vizuális jelekké alakítani?
5. Vizuális jelrendszerében mennyire dominálnak emlékképei, fantáziája?
6. Szabadidőben, játékidőben milyen gyakorisággal választja az alkotó-alkító tevékenységet?
7. Milyen kitartással, türelemmel tevékenykedik?
8. Tevékenységében mennyire önálló?
9. Eszközhasználata, technikai ismeretei megfelelő szintűek-e élménytartalmainak megfogalmazásához?
10. Saját és társai munkájáról alkotott véleményét képes-e verbálisan kifejezni?
11. Felfedezhetők-e viselkedésében, megnyilvánulásaiban a kreativitásra utaló jelek? Milyen szintű a kreativitáskészsége?
12. Vizuális képzetei milyen fejlettségi szinten állnak?
13. Ismereteit, tapasztalatait, élményeit képes-e önállóan megjeleníteni, vagy csak rávezetéssel?
14. Vágyait direkt módon fejezi-e ki, vagy rejtett utalásokban fogalmazza meg?
15. Pozitív vagy negatív érzelmeit miként juttatja kifejezésre alkotómunkájában?

¹ Kondacs Mihályné – Podmaniczky Mária (1993): Vizuális nevelés az óvodában. Calibra, Budapest, 83–84.

16. A pozitív és negatív élmények vizuális megfogalmazására milyen módot alkalmaz a gyermek? Vizuális formába tudja-e önteni azokat?
17. Harmónia sugárzik-e a gyermekmunkából, vagy ennek hiányát észleljük?

2. Az óvodapedagógus tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. Milyen a technikai felkészülés, az infrastruktúra biztosításának módja és minősége?
2. Hogyan kezdeményezett?
3. Milyen az érdeklődés felkeltésének módja és minősége?
4. A gyermekek életkorának, fejlettségi szintjének megfelelő feladatokat és technikákat választott-e?
5. Hogyan közölte a feladatot?
6. Milyen a szemléltetés módja és minősége?
7. Milyen a technika, a gyakorlat bemutatásának módja és minősége?
8. Hogyan alkalmazza a vizuális nevelés módszereit?
9. Milyen a tevékenység irányításának módja és minősége?
10. Hogyan segíti a gyerek munkáját?
11. Hogyan erősíti a kialakított szokásrendszert?
12. Milyen a tevékenység közbeni értékelés módja, a sikerélmény biztosítása?
13. Hogyan érvényesíti a játékosság elvét a tevékenység során?
14. Milyenek a kreativitás fejlesztésének lehetőségei és módjai?
15. Megvalósította-e a különböző tevékenységi területek integritását?
16. Milyen a tevékenység befejezése?
17. Hogyan kezeli az elkészült gyermekmunkákat?
18. Az óvodapedagógus azonosulási mintaként szolgál?
19. Az óvodapedagógus személyiségével, viselkedésével, nevelői attitűdjével, stílusával hogyan formálja az egész közösséget és a társas kapcsolatokat?
20. Milyen az óvodapedagógus nevelői stílusa?
21. Melyek az óvodapedagógus személyiségének jellemzői?
22. Hogyan segíti a gyerekek közötti interakciókat?
23. Tiszteletben tartja-e a gyermek választásait, döntéseit?
24. Hogyan segíti a gyermekek csoportos munkáját?

25. Mit tesz a pozitív légkör kialakítása és fenntartása érdekében?
26. Törekszik-e az esztétikus környezet kialakítására?

3. A hallgató tevékenységének és személyiségének megfigyelése

1. Milyen előzetes szervezési feladatokat végzett (hely, eszközök előkészítése)? Ezek minősége milyen hatással volt a tevékenységre?
2. Mikor, milyen játszócsoportoknál/gyereknél és hogyan kezdeményezett?
3. Figyelembe vette-e a gyerekek aktuális játékát, egyéniségét, hangulatát?
4. Hogyan fogadták a gyerekek a kezdeményezést, milyen érzelmi reakciók kísérték a tevékenységet? Mennyi ideig kötötte le a figyelmüket?
5. Milyen az érdeklődés felkeltésének módja és minősége? Sikeres volt-e a motiváció?
6. Hogyan közölte a tevékenység célját, a feladatot?
7. Milyen tárgyi feltételeket biztosított az alkotáshoz? Megfeleltek-e ezek az eszközök, anyagok a gyerekek fejlettségének és számának?
8. Az alkotómunka megkezdése előtt biztosította-e a gyermek ruházatának védelmét?
9. Milyen a szemléltetés módja és minősége?
10. Milyen a technika, a gyakorlat bemutatásának módja és minősége?
11. Milyen módszereket alkalmazott a tevékenység során? Hogyan alkalmazta a vizuális nevelés módszereit?
12. Alkalmazta-e a differenciálás lehetőségeit?
13. Hogyan irányította, segítette a gyerekek alkotását?
14. Milyen volt a kommunikációja a tevékenység alatt?
15. Hogyan értékelte a gyermekek tevékenységét?
16. Hogyan támogatta a szabad aktivitást, az önállóságot, a kreativitást, az alkotó fantáziát (odafigyelés, pozitív visszajelzések stb.)?
17. Milyen volt a tevékenység befejezése?
18. Hogyan kezelte az elkészült gyermekmunkákat?

4. Az önelemzés, önértékelés szempontjai (óvodapedagógusi, hallgatói)²

1. Mi volt a kitűzött feladat?
2. Mit volt a vizuális tevékenység nevelési, oktatási és didaktikai célja?
3. Milyen vizuális problémákra helyeztem a hangsúlyt?
4. Mit szerettem volna fejleszteni, és ehhez milyen pedagógiai eszközöket, módszereket választottam és alkalmaztam?
5. Milyen körülményeket akartam biztosítani?
6. Az óvodai csoport milyen jellemzőit vettem figyelembe?
7. Sikeres volt-e a vizuális nevelés módszereinek alkalmazása?
8. A tárgyi feltételek biztosítását elvégeztem-e?
9. A tevékenység tervezésében elég körültekintő voltam-e?
10. Milyen pedagógus akartam lenni (vezetési stílus, nevelési stílus, attitűd)?
11. Mi történt a tevékenység során?
12. Mi valósult meg a tervezettek közül? Mi sikerült? Mi nem sikerült? Miért?
13. Milyen váratlan eseménnyel, reakcióval, nevelési helyzettel, konfliktussal, szervezési vagy technikai problémával szembesültem? Hogyan oldottam meg?
14. Milyen óvodapedagógus voltam? Milyen nevelői attitűddel vezettem a tevékenységet?
15. Milyenek voltak a gyermekek reakciói?
16. Milyen volt a kapcsolatom a gyermekekkel?
17. Milyen eredményei lettek a vizuális tevékenységnek?
18. Milyen módosításokat kell elvégeznem?
19. Mit kell alapvetően másként csinálnom?
20. Mit, mivel lehetne helyettesítenem?
21. Mi volt a sikeresség vagy a sikertelenség oka? Mivel magyarázható?

² Lenkovics Ildikó: A tanítás tanulása.

http://www.nyf.hu/bgytk/sites/www.nyf.hu/bgytk/files/docs/02_a_tanitas_tanulasa.pdf

5. A gyakorlatvezető óvodapedagógus hallgatói tevékenységet és személyiségét értékelő szempontjai

1. Milyen előzetes szervezési feladatokat végzett (hely, eszközök előkészítése)? Ezek minősége milyen hatással volt a tevékenységre?
2. Hogyan tervezte meg a vizuális tevékenységet? Milyen minőségű az írásbeli munkája, a vizuális tevékenység vázlata?
3. Megfogadta-e a gyakorlatvezető óvodapedagógus tanácsait?
4. Milyen oktatási és nevelési célokat fogalmazott meg, sikerült-e megvalósítania?
5. A vizuális tapasztalatszerzést milyen vizuális probléma köré építette?
6. A fejlesztés összhangba került-e a kitűzött célokkal?
7. Tájékozódott-e a gyermekek fejlettségi szintjéről?
8. Előzetesen megismerte-e az óvodai csoport éves vizuális nevelésre vonatkozó ütemtervét?
9. Mikor, milyen játszócsoportoknál/gyereknél és hogyan kezdeményezett?
10. Figyelembe vette a gyerekek aktuális játékát, egyéniségét, hangulatát?
11. Hogyan fogadták a gyerekek a kezdeményezést, milyen érzelmi reakciók kísérték a tevékenységet? Mennyi ideig kötötte le a figyelmüket?
12. Milyen az érdeklődés felkeltésének módja és minősége? Sikeres volt-e a motiváció?
13. Hogyan közölte a tevékenység célját, feladatát?
14. Milyen tárgyi feltételeket biztosított az alkotáshoz? Megfeleltek-e ezek az eszközök, anyagok a gyerekek fejlettségének és számának?
15. Az alkotómunka megkezdése előtt biztosította-e a gyermek ruházatának védelmét?
16. Milyen a szemléltetés módja és minősége?
17. Milyen a technika, a gyakorlat bemutatásának módja és minősége?
18. Milyen módszereket alkalmazott a tevékenység során? Hogyan alkalmazta a vizuális nevelés módszereit?
19. Alkalmazta-e a differenciálás lehetőségeit?

20. Hogyan irányította, segítette a gyerekek alkotását?
21. Milyen volt a kommunikációja a tevékenység alatt?
22. Hogyan értékelte a gyermekek tevékenységét?
23. Hogyan támogatta a szabad aktivitást, az önállóságot, a kreativitást, az alkotó fantáziát (odafigyelés, pozitív visszajelzések stb.)?
24. Milyen volt a tevékenység befejezése?
25. Hogyan kezelte az elkészült gyermekmunkákat?
26. Pozitív azonosulási mintaként szolgált-e?
27. Személyiségével, viselkedésével, nevelői attitűdjével, stílusával hozzájárult-e a tevékenység eredményességéhez?
28. Milyen volt a nevelői stílusa?
29. Figyelmes, gondoskodó és segítőkész magatartást tanúsított-e a tevékenység vezetése alatt?
30. Mit tett a pozitív légkör kialakítása és fenntartása érdekében?

Felhasznált irodalom

1. A tanári pálya. Szerkesztette: Papp János. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2001.
2. Az oktatás közügy. VII. Nevelésügyi Kongresszus, 2008. Szerkesztette: Benedek András és Hunyady Györgyné. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2009. 447–497.
3. Albertné Herbszt Mária (2007): A képzési kínálat és a tartalmi megújulás a hallgatói és a társadalmi igények tükrében. Kihívások és válaszok a felsőoktatásban. Szerkesztette: Albertné Herbszt Mária. Eötvös József Főiskola, Baja, 20–23.
4. Ágoston György (1970): Neveléstudomány. Tankönyvkiadó, Budapest
5. Ballér Endre (1993): Neveléstudomány és pedagógusképzés. Educatio, interdiszciplináris szemle. 2/4: 620–638.
6. Balogh László (2000): A tehetségfejlesztő szakpedagógusok képzéséről. Tehetség és iskola. Szerkesztette: Balogh László, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 178–212.
7. Baráth László & Patai Ilona (2007): A nyitrai óvodapedagógus- és tanítóképzés fejlesztési lehetőségei. Paideia, a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar Kiadványa, Jászberény, 101–104.
8. Bábosik István (1997): A modern nevelés elmélete. Telosz Kiadó, Budapest.
9. Báthory Zoltán (1992): Tanulók, iskolák, különbségek. Tankönyvkiadó, Budapest.
10. Bernáth Ágnes & Balázs Katalin & Jónás Péter (2012): A mentalizációs képesség hatása a kreatív reklámok értékelésére. Alkalmazott pszichológia 2012/2: 5–19.
11. Besir Anna (2007): A módszertani kísérletek első tapasztalatai a tanítóképzés anyanyelvi nevelése terén. Kihívások és válaszok a felsőoktatásban. Szerkesztette: Albertné Herbszt Mária. Eötvös József Főiskola, Baja, 52–61.
12. Bikics Gabriella (2003): Tanítási képességek fejlesztése a német és a magyar tanárképzésben. Pedagógusképzés. Magyarországi Pedagógusképzők és továbbképzők folyóirata. 2003/1–2: 41–59.
13. Brezsnyánszky László & Holik Ildikó (2009): A neveléstudomány értelmezései és alapkérdései. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza.

14. Buda Mariann (szerk. 1999): Eszköztár. KLTE Neveléstudományi Tanszék, Debrecen.
15. Csapó Benő (1992): Kognitív pedagógia. Akadémiai Kiadó, Budapest.
16. Csapó Benő (2001): A kognitív képességek szerepe a tudás szervezésében. Tanulmányok a neveléstudomány köréből 2001. Osiris Kiadó, Budapest, 270–293.
17. Csapó Benő (2009): A tudás és a kompetenciák.
<http://www.ofi.hu/tudastar/tanulas-fejlesztese/tudas-kompetencia>
Letöltés: 2015. 04. 25.
18. Cseh Ágnes Gabriella (2011): A tanári portfólió szerepe a pedagógus önfejlesztő munkájában. Képzés és Gyakorlat konferenciák V. 2011. Főszerkesztő: Hajdicsné Varga Katalin. Kaposvár, 87–106.
19. Csoma Gyula (2009): A tanulás értelmezése és funkciói. <http://www.ofi.hu/tudastar/tanulas-kora/tanulas-ertelmezese> Letöltés: 2015.01.10.
20. Dávid Imre & Bóta Margit & Páskuné Kiss Judit (2002): Tehetségkutatás. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 245–267.
21. Dietrich, Jürgen & Tenorth, Heinz-Elmar (2003): A modern iskola és működése. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 228–236.
22. Dudás Marianna (2013): Terepen gyakorolni. Szociálpedagógia, nemzetközi szaklektorált folyóirat. I/1–2: 95–105.
23. Einhorn Ágnes (2011): Pedagógiai kultúraváltás a feladatcultúra megváltoztatásával, avagy miben fejleszti a tanárt a feladatfejlesztés? Új kutatások a neveléstudományokban. Szerkesztők: Kozma Tamás & Perjés István. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 123–132.
24. Eszköztár. A tanárszakos hallgatók intézményi pedagógiai gyakorlatához. Szerkesztő: Buda Mariann, KLTE Neveléstudományi Tanszék, Debrecen, 1999.
25. Falus Iván (szerk., 1998): Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Tankönyvkiadó, Budapest.
26. Falus Iván (2001): Gondolkodás és cselekvés a pedagógus tevékenységében. Tanulmányok a neveléstudomány köréből 2001. Osiris Kiadó, Budapest, 213–234.
27. Falus Iván (2008): A pedagógiai hatékonyság összetevői. = A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Szerkesztette. Réthy Endréné. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 79–84.
28. Fodorné Tóth Krisztina (2011): A blog, mint a hálózati tanulás eszköze. Új kutatások a neveléstudományokban. Szerkesztők: Kozma Tamás & Perjés István. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 133–141.

29. Gaál Gabriella (2007): Pedagógusi kompetenciák – nemcsak pedagógusoknak. *Pedagógusképzés, Pedagógusképzők és – továbbképzők folyóirata* 2007/4. sz. Főszerkesztő: Falus Iván. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 113–122.
30. Gáspár László (1997): *Neveléstudomány. Okker Kiadó, Budapest.*
31. Golnhofer Erzsébet (2007): Átalakuló pedagógusképzés és a neveléstudomány. *Pedagógusképzés, Pedagógusképzők és – továbbképzők folyóirata* 2007/4. sz. Főszerkesztő: Falus Iván. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 45–50.
32. Gordon Győri János (2002): A tanárképzés és tanártovábbképzés japán modellje. *Magyar Pedagógia, az MTA Pedagógiai Bizottságának folyóirata.* 102/4: 491–516.
33. Hegyi Ildikó (2010): *Siker és kudarc a pedagógus munkájában, Okker Kiadó, Budapest.*
34. Hoffmann Nóra (2007): Diskurzus a kompetenciáról. *Pedagógusképzés, Pedagógusképzők és – továbbképzők folyóirata* 2007/4. sz. Főszerkesztő: Falus Iván. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 155–160.
35. József István (2006): A pedagógusok szakmai személyiségének újszerű fejlesztési lehetősége: a szupervízió. *Képzés és Gyakorlat, a Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kar folyóirata,* 4. évf. 2. sz. 2006. Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kar, 39–41.
36. József István & Hujber Tamásné (2010): A pedagógusok foglalkozásából adódó frusztrációk, hatásai és kezeléseik. *50 éves a felsőfokú tanítóképzés. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, 2009. Főszerkesztő: Bencéné Fekete Andrea. Kaposvár, 2010. 128–136.*
37. Kálmán Orsolya (2007): Kellenek-e alapelvek a pedagógusképzés átalakításához? *Európai tendenciák. Pedagógusképzés, Pedagógusképzők és – továbbképzők folyóirata* 2007/4. sz. Főszerkesztő: Falus Iván. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 23–44.
38. *Kihívások és válaszok a felsőoktatásban. Szerkesztette: Albertné Herbszt Mária. Eötvös József Főiskola, Baja, 2007.*
39. Kimmel Magdolna & Falus Iván (2008): *A portfólió fogalma, készítésének céljai és típusai. A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio Társadalmi szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 196–215.*

40. Kling József (2007): Az együttműködés lehetőségei egy főiskola szakmai megújulásában. Kihívások és válaszok a felsőoktatásban. Szerkesztette: Albertné Herbszt Mária. Eötvös József Főiskola, Baja, 30–35.
41. Kollarics Tímea (2011): A fenntarthatóság megjelenése a tanösvények tervezésénél emzektközi példák alapján. Új kutatások a neveléstudományokban. Szerkesztők: Kozma Tamás & Perjés István. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 387–394.
42. Koncz István (2000): Pedagógusszerep és tehetségfejlesztés. Tehetség és iskola. Szerkesztette: Balogh László, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 108–129.
43. Kondacs Mihályné & Podmaniczky Mária (1993): Vizuális nevelés az óvodában. Calibra, Budapest, 83–84.
44. Kotschy Beáta (2003): Szakmai fejlesztő/fejlődő iskolák – a pedagógusképzés megújításának egy lehetősége. Pedagógusképzés. Magyarországi Pedagógusképzők és továbbképzők folyóirata. 2003/1–2: 190–117.
45. Kovács György & Bakosi Éva (2004): Óvodapedagógia. Debrecen. Szerzői kiadás.
46. Kozma Tamás (szerk. 2004): Oktatás és társadalom. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 144–151, 178–184, 214–228.
47. Kraiciné Szokoly Mária (2004): Felnőttképzési módszertár. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
48. Láng András & Holcsik Erzsébet (2009): A pedagógiai kommunikáció újragondolása a mentalizáció tükrében. Képzés és Gyakorlat 7/1–2: 3–13.
49. Lappints Árpád (1998): Érték és nevelés. Comenius Bt., Pécs.
50. Láng András & Holcsik Erzsébet (2009): A pedagógiai kommunikáció újragondolása a mentalizáció tükrében. Képzés és Gyakorlat, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár. 2009/1–2.
51. Lenkovics Ildikó: A tanítás tanulása. http://www.nyf.hu/bgytk/sites/www.nyf.hu/bgytk/files/docs/02_a_tanitas_tanulasa.pdf
52. Lorand Ferenc (2003): A közoktatás távlati igényei a pedagógusképzéssel szemben. Pedagógusképzés. Magyarországi Pedagógusképzők és továbbképzők folyóirata. 2003/1–2: 71–76.
53. Major Éva (2007): A gyakorlatok szerepe az új mesterszintű tanárképzésben. Pedagógusképzés, Pedagógusképzők és – továbbképzők folyóirata 2007/4. sz. Főszerkesztő: Falus Iván. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 79–91.

54. Manzné Jäger Mónika (2008): Módszertani kultúránk a XXI. sz. elején. Óvodapedagógusok képzése és továbbképzése. ÓTE Tükörkép 2007–2008. Szerkesztette: Raicsné Horváth Anikó. Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete, Baja, 192–198.
55. Manzné Jäger Mónika (2010): Óvóképzés, óvodapedagógus képzés Baján. A felsőfokú tanító- és óvóképzés első 50 éve Baján. Szerkesztette: Sztanáné Babits Edit. Eötvös József Főiskolai Kiadó.
56. Meggyesiné Hosszu Tímea (2011): Érvek és ellenérvek a gyógypedagógus hallgatók terepgyakorlatáról. Képzés és Gyakorlat konferenciák V. 2011. Főszerkesztő: Hajdicsné Varga Katalin. Kaposvár, 191–200.
57. Nagy József (2002): XXI. század és a nevelés. Osiris Kiadó, Budapest.
58. Nagy József & Zsolnai Anikó (2001): Szociális kompetencia és nevelés. Tanulmányok a neveléstudomány köréből 2001. Osiris Kiadó, Budapest, 251–269.
59. Nagy Sándor (1981): Az oktatásmélet alapkérdései. Tankönyvkiadó, Budapest.
60. Nagy Zoltán (2010): A neveléstudomány újszerű pedagógiai aspektusai a tanítójelölt és a médiaszakos hallgatók esetében. Harmadfokú képzés felnőttképzés és regionalizmus. Szerkesztette: Juhász Erika, Center for Higher Education Research and Development Hungary, Debrecen, 260–264.
61. Nánási Miklós (szerk. 1971): Pedagógia. Tankönyvkiadó, Budapest
62. Ollé János & Szivák Judit (2008): Osztályozás, értékelés. A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio Társadalmi szolgáltató Közhaszú Társaság, Budapest, 216–231.
63. Petriné Feyér Judit (2008): A kooperatív tanítás-tanulás. A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio Társadalmi szolgáltató Közhaszú Társaság, Budapest, 185–195.
64. Pinczésné Palásthy Ildikó (2010): Pályaszocializációs tréning a tanítóképzésben. VIII. Tantárgy-pedagógiai Nemzetközi Tudományos Konferencia, 2009. Szerkesztők: Herbszt Mária és Tóth Sándor Attila. Eötvös József Főiskolai Kiadó, Baja 494–499.
65. Réthy Endréné (1998): Az oktatási folyamat. Didaktika. Szerkesztette: Falus Iván. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
66. Réthy Endréné (2007): Új utak a pedagógiában. Pedagógusképzés, Pedagógusképzők és -továbbképzők folyóirata 2007/4. sz. Főszer-

- kesztő: Falus Iván. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 149–154.
67. Réthy Endréné (2008): Inklúzív pedagógia. A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio Társadalmi szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 127–138.
68. Réthy Endréné (2008): Motiváció és önszabályozó tanulás. A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio Társadalmi szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 63–78.
69. Szabó István (1994): Bevezetés a szociálpszichológiába. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
70. Szabó László Tamás (2010): Bevezetés a tanári mesterségbe. Pallas Debrecina 19. Sorozatszerkesztő: Kozma Tamás, Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press.
71. Szabó, Péter & Meier, Daniel & Hankovszky, Katalin (2010): Rövid és tartós COACHING: Megoldásközpontú beszélgetések SolutionSurfers Magyarország Kft.
72. Szakács Mihályné (2008): A rejtély megfejtője az óvodapedagógus. Az óvókép változása a 20. századi Magyarországon. ÓTE Tükörkép 2007–2008. Szerkesztette: Raicsné Horváth Anikó. Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete, Baja, 172–179.
73. Szathmáriné Balogh Mária & Járó Katalin (2000): A csoport megismerése és fejlesztése. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
74. Szövényi Zsolt (1993): Képzési modellek. Educatio, interdiszciplináris szemle. 2/4: 608–619.
75. Sztanáné Babics Edit (2007): Új és megújult kurzusok, kompetencia-alapú tatalmi megújulás a Pedagógiai Fakultáson. Kihívások és válaszok a felsőoktatásban. Szerkesztette: Albertné Herbszt Mária. Eötvös József Főiskola, Baja, 36–40.
76. Torgyik Judit (2008): Modellértékű roma oktatási programok és elterjedésük gátjai. A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio Társadalmi szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 139–149.
77. Zrinszky László (2002): Nevelélmélet. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
78. Zrinszky László (2007): Tájékozódás, tanulás, tudás. Urbis Könyvkiadó, Budapest.
(http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/kiegészített_utmutato_pedagogusok_minositesi_rendszerehez.pdf)

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE